

T.C.
Hitit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KAMU VE ÖZEL BANKALARIN
FİNANSAL PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

Merve GÜLEN

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2015

**BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KAMU VE ÖZEL BANKALARIN FİNANSAL
PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

Merve GÜLEN

Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. İlker SAKINÇ

Çorum 2015

KABUL VE ONAY

Merve GÜLEN tarafından hazırlanan “Bankacılık Sektöründe Kamu ve Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışma, 27 Mayıs 2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Prof. Dr. Mutlu Başaran ÖZTÜRK (Başkan)

İmza

Yrd. Doç. Dr. İlker SAKINÇ (Danışman)

İmza

Yrd. Doç. Dr. Eşref Savaş BAŞCI

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet EVKURAN

Enstitü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları anadolum ve kaynağımı gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (27/05/2015)

Merve GÜLEN

ÖZET

GÜLEN, Merve, Bankacılık Sektöründeki Kamu ve Özel Sermayeli Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Çorum, 2015.

Bankacılık sektörünün, Türkiye'deki tarihine bakıldığında, iniş çıkışlarla dolu bir geçmiş söz konusudur. Dönem dönem yaşanan krizler, ülke ekonomisinin kaderinde aktif bir rol oynamıştır. Ekonominin kırılğan yapısını düzeltmek adına 2001 Krizi dönüm noktası olmuş ve Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı aktif bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Bu yapılandırmada en çok dikkati çeken sektör bankacılık olmuştur. Bankalar yeni düzen ve disiplin çerçevesinde düzenlenirken, yapılandırmanın çare olmayacağı birçok banka, birleştirilmiş ya da fona devredilmiştir.

Bu çalışma ile kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının yapılandırma öncesindeki finansal performanslarını belirlemek, TMSF'ye devredilen bankalarda bu durumun ne kadar etkili olduğunu göstermek ve yapılandırma sonrasında finansal performanslarında olumlu bir gelişimin olup olmadığını göstermek amaçlanmıştır. Çalışmada, aktif büyüklükleri ve kuruluş yılları baz alınarak belirlenen kamu ve özel sermayeli mevduat bankaları iki ayrı dönemde ele alınmıştır. 1990-2000 ve 2002-2012 dönemlerine Gri İlişkisel Analiz yöntemi kullanılarak finansal performans analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizde 2001 krizi öncesi ve sonrası mevduat bankalarının finansal durumu incelenmiştir. İki ayrı dönemde kendi içinde analiz edilerek; yapılandırmanın etkinliği ölçülmüş ve fona devredilen bankaların finansal performansları gösterilerek, uygulamalar ile örtüşüp örtüşmediği incelenmiştir.

Kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal performanslarının incelendiği bu çalışmada, TMSF'ye devredilen bankaların genelinde finansal olarak çöküşün 2001 krizi öncesi zaten yaşandığı analiz sonuçları ile gösterilmiştir. Yapılandırma ile kamu bankalarının büyük bir gelişim gösterdiği ve Gri İlişkisel Analiz yönteminin finansal performans ölçümünde başarılı bir yöntem olduğu kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık Sektörü, Finansal Performans, Gri İlişkisel Analiz, Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı.

ABSTRACT

GÜLEN, Merve, Comparison of Financial Performances of Public and Private Capital Banks in the Banking Sector, Postgraduate Thesis, Çorum, 2015.

When we look at the history of the banking sector in Turkey, we see a history full of rises and falls. The crises suffered from time to time have played an active role in the destiny of the country's economy. For the sake of ameliorating the fragile structure of the economy, the 2001 Crisis has been a turning point, and the Banking Restructuring Programme has started to be applied actively. Banking has been the most outstanding sector in this restructuring. While the banks have been arranged within the framework of the new order and discipline, many banks for which restructuring would not be a remedy have been merged or transferred to the fund.

This study aims to determine the financial performances of the public and private capital deposit banks prior to restructuring, to show how effective this was in the banks transferred to the Saving Deposit Insurance Fund (SDIF), and to demonstrate whether there was any positive development in their financial performances following restructuring. In the study, the public and private capital banks determined on the basis of their asset sizes and years of foundation have been addressed in two separate periods. Financial performance analysis has been conducted by applying the Grey Relational Analysis method to the periods 1990-2000 and 2002-2012. Financial performance status of the deposit banks before and after the 2011 crisis was explored. Through analysis of the two separate periods in themselves, effectiveness of the restructuring was measured, financial performances of the banks transferred to the fund were demonstrated, and it was explored whether they were consistent with the applications.

This study exploring the financial performances of the public and private deposit banks demonstrates by the analysis results that the financial collapse was already being suffered before the 2001 crisis across then banks transferred to SDIF. It was concluded that, though restructuring, the banks exhibited a great development, and that Grey Relational Analysis was a successful method in measurement of the financial performance.

Keywords: Banking Sector, Financial Performance, Grey Relational Analysis, Banking Restructuring Programme.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
TABLO LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR	IX
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK VE TÜRKİYE'DE BANKACILIK SEKTÖRÜ

1.1. BANKA ve BANKACILIK KAVRAMLARI	4
1.2. BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM SÜRECİ	6
1.2.1. Osmanlı Dönemi'nde Bankacılık Sektörü	7
1.2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılık Sektörü.....	8
1.2.2.1. Kuruluş Dönemi (1923-1932)	8
1.2.2.2. Devletçilik Dönemi (1933-1944)	10
1.2.2.3. Yeni Devletçi ve Liberal Dönem (1945-1960).....	11
1.2.2.4. Planlı Dönem (1960-1980)	11
1.2.2.5. Dışa Açılma Ve Piyasa Ekonomi Dönemi (1980-2000)	12
1.2.2.6. Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Dönemi (2000-2010)	14
1.2.2.7. Mevcut Dönem (2010-2012)	16
1.3. BANKA TÜRLERİ.....	17
1.3.1. Kapsamına Göre Bankalar.....	18
1.3.1.1. Özel Bankacılık	18

1.3.1.2. Perakende Bankacılık	18
1.3.1.3. Toptancı Bankacılık.....	18
1.3.1.4. Evrensel Bankacılık.....	19
1.3.1.5. Uluslararası Bankacılık	19
1.3.1.6. Holding Bankacılığı.....	19
1.3.1.7. Kıyı Bankacılığı.....	19
1.3.2. Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar	20
1.3.2.1. Ticaret Bankaları	20
1.3.2.2. Yatırım Bankaları	20
1.3.2.3. Kalkınma Bankaları.....	21
1.3.2.4. Katılım Bankaları	21
1.3.2.5. Merkez Bankaları	21
1.3.3. Mülkiyet Yapılarına Göre Bankalar	22
1.3.3.1. Özel Bankalar	22
1.3.3.2. Kamu Bankaları.....	22
1.3.3.3. Karma Bankalar.....	22
1.3.3.4. Yabancı Bankalar	22
1.4. BANKALARIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ.....	23
1.5. TÜRKİYE'DEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ KURUMLAR	25
1.5.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu.....	25
1.5.2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası	27
1.5.3. Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu.....	30
1.5.4. Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği	32

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE YAŞANAN EKONOMİK KRİZLER VE ETKİLERİ

2.1. TÜRKİYE'DE YAŞANAN VE ETKİSİ GÖRÜLEN EKONOMİK KRİZLER	35
.....	
2.1.1. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı	35
2.1.2. 7 Eylül 1946 Krizi.....	36
2.1.3. 1958 Yılı Ekonomik Bunalımı	37
2.1.4. 1970 li yıllarda Yaşanan Krizler	37
2.1.5. 24 Ocak 1980 Yılı Alınan Ekonomik Kararlar.....	38
2.1.6. 1988 Krizi.....	39
2.1.7. 1994 Krizi.....	39
2.1.8. Kasım 2000 Krizi.....	40
2.1.9. Şubat 2001 Krizi.....	42
2.1.10. 2008 Dünya Ekonomik Krizi.....	44
2.2. TMSF'YE DEVREDİLEN BANKALAR VE ÖZELLİKLERİ	46
2.3. YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMI	50
2.3.1. Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı	51
2.3.1.1. Kamu Bankaları ile İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar	53
2.3.1.2. TMSF Bünyesine Alınan Bankalar İle İlgili Yapılandırmalar	54
2.3.1.3. Özel Bankalar İle İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar	57
2.3.1.4. Gözetim ve Denetim ile İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

3.1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL PERFORMANS İLE İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI.....	61
3.2. GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI.....	66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMU VE ÖZEL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARINDA FİNANSAL PERFORMANSIN GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE ÖLÇÜLMESİ

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	78
4.2. ARAŞTIRMA KISITLARI.....	78
4.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM.....	79
4.3.1. Gri İlişkisel Analiz Süreci ve Karar Modeli	81
4.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİLER.....	85
4.4.1. Analiz Kapsamındaki Bankalar.....	85
4.4.2. Kullanılan Rasyolar	86
4.4.2.1. Sermaye Yeterliliği Rasyoları	87
4.4.2.2. Aktif Kalitesi Rasyoları	88
4.4.2.3. Likidite Rasyoları	89
4.4.2.4. Karlılık Rasyoları	90
4.5. KAMU VE ÖZEL SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ GRİ İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE İLGİLİ BULGULAR	90
4.5.1. Bulguların Değerlendirilmesi.....	104
SONUÇ	111
KAYNAKÇA.....	114

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: TMSF'ye Devir Olan Bankalar Listesi	46
Tablo 2: TMSF'ye Devredilen Bankalara Hâkim Olan Grupların Faaliyet Gösterdikleri Sektörlerin Listesi	49
Tablo 3: TMSF Bünyesindeki Bankaların Çözüm Stratejileri.....	55
Tablo 4: Çerçeve Anlaşma İle Alacaklı Bankalar	58
Tablo 5: Finansal Performans ile İlgili Literatür Çalışmaları.....	74
Tablo 6: GİA ile İlgili Literatür Çalışmaları.....	76
Tablo 7: GST'de Renk Skalasının Gösterilmesi.....	80
Tablo 8: Gri İlişkisel Analiz Karar Modelinin Aşamaları	82
Tablo 9: Çalışmaya Dâhil Edilen Bankaların Listesi.....	86
Tablo 10: Bankaların Finansal Performanslarının Ölçümünde Kullanılan Rasyolar	87
Tablo 11: 1990-2000 Bankaların Finansal Performans Ölçümü için Gerekli Rasyolar .	92
Tablo 12: 2002-2012 Bankaların Finansal Performans Ölçümü için Gerekli Rasyolar .	93
Tablo 13: 1990-2000 Dönemi Referans Serinin Belirlenmesi.....	94
Tablo 14: 2002-2012 Dönemi Referans Değerlerin belirlenmesi.....	95
Tablo 15: 1990-2000 Dönemi Normalizasyon Matrisi.....	96
Tablo 16: 2002-2012 Dönemi Normalizasyon Matrisi.....	97
Tablo 17: 1990-2000 Dönemi Mutlak Değer Matrisi.....	98
Tablo 18: 2002-2012 Dönemi Mutlak Değer Matrisi.....	99
Tablo 19: 1990-2000 Dönemi Gri İlişkisel Katsayı Matrisi.....	100
Tablo 20: 2002-2012 Dönemi Gri İlişkisel Katsayı Matrisi.....	101
Tablo 21: 1990-2000 Dönemi ve 2002-2012 Dönemi Gri ilişkisel Derecelendirme ve Sıralama	102
Tablo 22: Bankaların 2001 Yılı Öncesi ve Sonrası Finansal Performans Sıralamaları.....	105

KISALTMALAR

- A.Ş. : Anonim Şirket
AB :Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devleti
AHS : Analitik Hiyerarşı Süreci
BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BHS : Bulanık Hiyerarşı Prosesi
BİST : Borsa İstanbul
BK : Bakanlar Kurulu
BYYP : Bankacılık Yeniden Yapılandırma Programı
GİA : Gri İlişkisel Analiz
GST : Gri Sistem Teorisi
GSYİH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HMEA: Hata Modu Etki Analizini
IMF : Uluslararası Para Fonu
İMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KİT : Kamu İktisadi Teşekkülü
KOBİ : Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
OPEC : Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
RİDİT : Relative to an Identified Distribution
TAPDK: Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu
TBB : Türkiye Bankalar Birliği
TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TKBB : Türkiye Katılım Bankalar Birliği

TL : Türk Lirası

TMSF : Tasarruf Mevduat ve Sigorta Fonu

USUİAD: Ulusal sanayici ve İş Adamları Derneği

vb : ve benzeri

VZA : Veri Zarflama Analizi

YYP : Yeniden Yapılandırma Programı

ÖNSÖZ

Bir ülkede ekonominin işlerlik kazanabilmesi için nakit paranın bir döngü halinde çalıştırılması gerekmektedir. Nakit akışını sağlayan kurumlar da bankalar olduğundan, bankacılık sektörü ülke ekonomisinin vazgeçilmezidir. Ülkelerin kalkınmışlık seviyeleri ve uluslararası arenada söz sahibi oluşları, ekonomileri ile doğru orantılıdır. Bu anlamda tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de sağlam, kriz anlarında sarsılmış olsa dahi ayakta kalabilen bir bankacılık sektörü hedeflenmektedir. Keza bu hedefin, Türkiye’de 2001 yılından itibaren ivme kazanarak ilerlediği görülmektedir.

2001 yılına kadar art arda yaşanan krizler ve bu krizlerin ardından uygulanan programların istenilen sonuçları vermemiş olması, ülke ekonomisinde köklü yeni düzenlemelerin gerekliliğini işaret etmiştir. 2001 yılı öncesi denetleme ve düzenden yoksun bir şekilde ilerleyen bankacılık sektörü, yeniden yapılandırma programı ile güç kazanmış ve ülke ekonomisinin işlerliğinin artmasını sağlamıştır. Yapılandırma programının bankacılık ile ilgili kısmı; kamu bankaları, fona devredilen bankalar, özel bankalar, denetim ve gözetim ile ilgili yapılandırmalar olmak üzere 4 genel başlık altından gerçekleştirilmiştir. Uygulamalardan günümüze kadar geçen sürece bakıldığında, bu 4 başlık altında atılan adımların doğru olduğu ve başarılı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çalışmada, 2001 yılı öncesi ve sonrası kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal göstergeleri incelenerek yapılandırma öncesi ve sonrasında bu bankaların finansal performansları ortaya konulmuştur. Yapılandırma dâhilinde atılan adımlarla, finansal durumlarının örtüşüp örtüşmediği incelenmiştir.

GİRİŞ

Türkiye’de bankacılık sektörü Cumhuriyet’in ilanından sonra gelişmeye başlamıştır. Dünya ekonomisinde Sanayi inkılabı sonrası önemi artan bankacılık faaliyetleri, Osmanlı’da sanayi inkılabının zamanında gerçekleştirilmemiş olması ve sonrasında da dağılma dönemine geçmesi nedeni ile yeterli gelişimi gösterememiştir. İzmir İktisat Kongresinde bankacılık sektörü ile ilgili kararlar alınarak uygulamaya başlanmıştır. Uygulamaların daha çok başındayken, 1929 Dünya Ekonomik Buhranı ile tüm dünya sarsılmıştır. 2000’li yıllara kadar dönem dönem krizlere maruz kalınmıştır. Bu krizler ülkenin ekonomik politikasını etkilemiş ve sık sık değişiklikler yaşanmıştır. Değişen ekonomik politikalar bir taraftan durumu düzeltirken, diğer taraftan uzun vadede sorun çözmeye yetmemiştir.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri ile sektörde yaşanan belirsizlik ve risk artmıştır. Yaşanan krizlerin ardından bankacılık ile ilgili düzenlemelerin yetersiz olduğu fark edilmiştir. Bu eksikliği giderebilmek adına da; 2000 yılında faaliyete geçen Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) yetkileri genişletilmiş, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’na (TCMB) özerklik verilmiştir. Bu önlemler yeterli görülmeyerek, bankacılık sektörünün dönüm noktası sayılan Bankacılık Yeniden Yapılandırma sürecine geçilmiştir. Bu süreçte Kamu bankaları, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilen bankalar, özel sermayeli bankalar ve denetim ve gözetim olmak üzere 4 ayrı başlık altında düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yapılandırma ile mali bünyesinde sıkıntılar olan ve sorumluluklarını yerine getiremeyen birçok bankanın faaliyetine son verilmiştir. Yapılandırmadaki amaç, bankacılık sektörünü sağlam bir temele oturtturarak, oluşabilecek kriz anlarının en az hasarla atlatılabilesidir.

Literatürde bankacılık sektörünün finansal performansı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında; banka çalışanları, banka krizleri ve banka türlerine göre finansal performans sıralamasını gösteren çok fazla çalışma mevcuttur. Bankalar ile ilgili üzerinde durulan bir diğer konuda yapılandırma sonrası banka performanslarının durumudur. Ancak bu çalışmalarda yapılandırma öncesi dönemle karşılaştırma söz konusu değildir. Ayrıca incelemelerde, TMSF ye devredilen bankalar ile ilgili çok fazla çalışmaya rastlanılmamıştır. TMSF devredilen bankaların finansal durumları gerçekten

tasfiyeyi gerekli kılmış mıdır? Yapılandırma öncesi ve sonrası finansal performans sıralaması aynı mı, yoksa farklı mıdır? Bu soruların cevapları literatürde yeterli bir şekilde bulunamamıştır. Bu eksikliği tamamlamak adına çalışmada; yapılandırma öncesi ve sonrası 10 yıllık dönemler ele alınarak gerçekçi bir karşılaştırma yapmak amaçlanmıştır. TMSF'ye banka devirlerin gerçekleştiği yılları da kapsayan çalışmanın, devredilen bankalar ile ilgili eksiklere de ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının yapılandırma öncesindeki finansal performanslarını belirleyerek, TMSF'ye devredilen bankalar da bu durumun ne kadar etkili olduğunu göstermek ve yapılandırma sonrasında finansal performanslarında olumlu bir gelişimin olup olmadığını belirlemektir. Bu amaçları gerçekleştirmek adına bankaların finansal performansları 1990-2000 ve 2002-2012 olmak üzere iki ayrı dönemde ele alınmıştır. Her bir dönemin finansal performansları kendi içinde Gri ilişkisel Analiz (GİA) Tekniği kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; öncelikle banka ile ilgili temel kavramlar açıklanmıştır. Daha sonra bankacılık sektörünün Türkiye'deki gelişim sürecine değinilmiştir. Çeşitli sınıflandırmalara göre banka türleri anlatılmıştır. Ardından ülke ekonomisinde bankacılığın öneminden bahsedilmiş ve Türkiye'deki sistemin daha iyi anlaşılması için bankacılık ile ilgili kurumlar tanıtılmıştır.

İkinci bölümünde; Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler incelenmiş olup, ekonomik problemlerle baş edemeyerek, TMSF'ye devredilen bankaların özellikleri ve sektördeki sorunları gidermek adına gerçekleştirilen yeniden yapılandırma programının özellikleri dile getirilmiştir.

Üçüncü bölüm, bankacılık sektöründe finansal performans ve Gri İlişkisel Analiz ile ilgili yapılan çalışmalardan oluşmaktadır. Önce bankacılıkta finansal performans ölçümü ile ilgili çalışmalara değinilmiştir. Ardından çalışmada yöntem olarak tercih edilen Gri İlişkisel Analiz ile ilgili yapılan çalışmalar aktarılmıştır.

Dördüncü bölümde; 1990-2000 ve 2002-2012 dönemlerinde belirlenen rasyolara Gri İlişkisel Analiz uygulanmıştır. Yapılan analizin sonuçlarına göre finansal performans sıralaması yapılmış ve bulgulara değinilmiştir.

Sonuç b6l6m6nde; yapılan Gri İlişkisel Analiz' den elde edilen bulgular, 1990-2000 ve 2002-2012 d6nemlerinde yaşanan gelişmeler işığında değerlendirilmiştir. D6rd6nc6 b6l6mde bahsedilen amaçlarla bulguların bağlantısı kurularak genel bir değerleme yapılmış olup, bundan sonra bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara 6nerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIK VE TÜRKİYE’DE BANKACILIK SEKTÖRÜ

Bu bölümde; bankacılıkla ilgili bilinmesi gereken temel kavramlar, Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, bankacılık türleri, bankacılığın ülke ekonomisindeki yeri ve bankacılıkla ilgili kurumlara yer verilmiştir.

1.1. BANKA ve BANKACILIK KAVRAMLARI

İfade edilirken bazı değişikliklere uğramış olsa da banka kelimesinin kökü İtalyanca “Banco” kelimesinden gelmektedir. Masa, sıra, tezgâh vb. anlamlara gelen banço kelimesi, Türkçe’de “banko” şeklinde ifade edilmektedir. Bir işyerinde üzerine eşya konulabilen, iş takibinin gerçekleşmesi adına gelen müşteri ile görevli arasında ki tezgâh anlamına gelmektedir.¹ Banka’nın kelime anlamı dışında bazı çalışmalarda geçen finansal anlamlarına değinecek olursak;

Banka, mevduatları kabul edip, topladığı bu mevduatları etkin bir şekilde kredi işlemlerinde kullanmayı amaç edinen ekonomik kuruluşlardır. Banka; para, kredi ve sermaye konularını içine alan her çeşit işlemleri yapabilen ve düzenleyen kamu veya özel kişilerle işletmelerin bu alanlarda ki her türlü ihtiyacını karşılamayı uğraş alanı olarak belirlemiş ekonomik birimlerdir².

Bankalar, işletmelerin ve insanların belirli zaman içinde oluşturdukları tasarruflarını kabul ederek, bu tasarrufları karlı bir şekilde kullandırabilen, ödemelere aracılık, para nakli, senet tahsili ve emanet kabulü gibi çeşitli hizmetleri gören işletmelerdir.³

Bankacılık, borç vermek ya da yatırım yapmak amaçlı toplumdaki kişi ve kurumların talebine göre mevduat kabul etmektir.⁴

---

¹Feridun Kaya, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 3.

²Age, s. 4.

³Filiz Savaş, *Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ölçümü Uygulaması*, (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, s. 75.

⁴Gamze Göçmen Yağcılar, *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*, BDDK Yayınları No:10, Ankara 2011, s. 5.

Türk Ticaret Kanunu'nda madde 815'de şu şekilde ifade edilmektedir;

“Bankacılık Kanuna tabi olan kuruluşlardır.”⁵ Bu tanımdan hareketle kanunda açık bir tanım görülmemektedir. Ancak 5411 sayılı Bankacılık Kanunu madde 1'de kanunun amacı, “Finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.”⁶ Şeklinde tanımlanmıştır. Buradan yola çıkarsak bankacılığın ilk yıllarında yapılan tanımlar zaman zaman eksik kalmıştır. Çünkü bankacılık paranın işlevi arttıkça değişiklik gösteren bir sistemdir⁷.

Bankacılığın tarihi ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında Mezopotamya'da Urug kentindeki “Kızıl Tapınak”, en eski bankacılık yasalarının “Eshunanca Krallığı” olduğu, eski Atina ve Roma'da ilk bankaların sarraflıktan kar sağlayan kişiler olduğu, Haçlı seferleri sırasında ve yeni deniz yollarının bulunması ile daha genişlediği görülmektedir. Modern anlamda 1609 yılında kurulan ilk banka Hollanda'daki “Amsterdamsche Bank” dır. ⁸ Tarihi çok öncelere dayanan bankacılığın günümüzdeki sistemi ve anlayışı ise 17. yüzyıldan itibaren şekillenmiştir.

Bankalar, gün geçtikçe faaliyetlerine yenilerini ekleyen, kişilere ve işletmelere alternatifler sunabilen, devamlı bir değişim ve gelişim çarkı içinde genişleyen kurumlardır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nda da belirtildiği üzere aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirebilen bankaların geniş bir hizmet yelpazesi bulunmaktadır.

Bankacılık Kanunu'na göre bankaların gerçekleştirebildikleri faaliyetler⁹;

- Mevduat kabulü,
- Katılım fonu kabulü,
- Nakdî, gayri nakdî her cins ve surette kredi verme işlemleri,
- Nakdî ve kaydı ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dâhil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri,

---

⁵Ticaret Kanunu, md. 815.

⁶Bankacılık Kanunu, md. 1

⁷Mehmet Takan, Melek Acar Boyacıoğlu, *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2011, s. 1.

⁸Age, s. 3.

⁹Bankacılık Kanunu, md. 4

- Saklama hizmetleri,
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,
- Efektif dâhil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,
- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,
- Yatırım danışmanlığı işlemleri,
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi,
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankası ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,
- Faktöring ve forfaiting işlemleri,
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,
- Finansal kiralama işlemleri,
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri ve kurulca belirlenecek diğer faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler.

1.2. BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM SÜRECİ

Türkiye'de bankacılık Osmanlı'dan bu yana adım adım ilerleme göstererek, belirli çerçevede işleyen, kuralları olan bir piyasa haline gelmiştir. Bu süreçte bazen

olumlu gelişmeler göstermiş bazen de dünya ve ülke ekonomisinde yaşanan sıkıntılardan olumsuz etkilenmiştir. Türkiye'deki bankacılık sektörünü, yaşanan dönem veya yaşanan önemli ekonomik olaylara göre ayrı başlıklar altında incelemek mümkündür. Çalışmada da bankacılık sektörü Osmanlı Dönemi'nde ve Cumhuriyet Dönemi'nde diye ikiye ayrılmıştır. Cumhuriyet Dönemi de kendi içerisinde; Kuruluş Dönemi, Devletçilik Dönemi, Yeni Devletçilik ve Liberal Dönem, Planlı Dönem, Dışa Açılma ve Piyasa Ekonomisi Dönemi, Yeniden Yapılandırma Dönemi ve Mevcut Dönem olarak 7 ayrı başlıkta ele alınmıştır.

1.2.1. Osmanlı Dönemi'nde Bankacılık Sektörü

Cumhuriyet öncesi dönemde, sanayi devrimin gerçekleşmesi ile gelişen ticaret bankacılık sektörünün de gelişmesine imkân tanımıştır. Ancak bu dönemde Türkiye, Osmanlı Devleti gerileme dönemi içerisinde yer almaktaydı. Hem ekonomik hem siyasi anlamda bir gerileme yaşayan Osmanlı' da Türkler askerlik ve yöneticilik ile yakından ilgileneyorlardı. Bu noktada ticaret ve bankacılık ile ilgili oluşan açık da gayrimüslimler tarafından karşılanıyordu. Osmanlı'da dış borçların bir hayli arttığı bu dönemde, borçların finansmanı için çıkarılan devlet bonolarının izlenmesi amacı ile iki banker görevlendirilmiştir. J. Alleon ve T. Baltazi adında iki banker tarafından 1847 yılında İstanbul Bankası olarak ta bilinen Bank-ı Dersaadet kurulmuştur.¹⁰

İstanbul Bankası'nın ardından devlete borç vererek faiz geliri sağlamayı amaçlayan yabancı sermayeli bazı bankalar kurulmuştur. Bu bankalardan Osmanlı Bankası 1863 yılında kurulmuştur. Daha sonra kurulan diğer bankalardan bazılarını da bünyesine alarak birleşmiştir. Ayrıca Osmanlı Bankası, o dönemin para basma yetkisini de bünyesinde barındırmaktadır. Dönemin merkez bankası gibi faaliyet gösteren banka, 2000'li yıllara kadar Türkiye'de faaliyet göstermiştir. Daha sonra Doğu Grubu tarafından satın alınarak Garanti Bankası ile birleştirilmiştir¹¹. Kurulan yabancı bankalar, dönemin ekonomisinde yabancıların etkin olduğunun göstergesidir. Yabancı bankaların yanı sıra yerel anlamda Emniyet Sandığı ve Ziraat Bankası olmak üzere iki banka kurulmuştur. Bunlarda Emniyet sandığı 1868 yılında kurulmuş ve 1984 yılında da Ziraat Bankası ile birleştirilmiştir. Mithat Paşa tarafından 1868 de kurulan Memleket

---

¹⁰Mehmet Günel, *Para Banka ve Finansal Sistem*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2010, s.172.

¹¹Age, s. 173.

Sandıkları, 15 yıl sonra amacından uzaklaşmaya başlamıştır. Memleket Sandıkları yerine Menafî sandıkları kurulmuş, Buradan da beklenen başarıyı gelmemiştir. 1888 yılında, her iki sandığın yerine Ziraat Bankası kurulmuştur. 1916 yılında gelen kanun ile Ziraat Bankası devlet bankası haline gelmiştir.¹²

Yaşanan bu gelişmeler Cumhuriyet öncesi Türkiye’de Sanayi inkılabının gerçekleştirilememesi ve meydana gelen ekonomik sıkıntılar nedeniyle bankacılık sektörü gerekli atılımı gerçekleştirememiştir. Cumhuriyet’in ilanından sonra yavaş yavaş bu alandaki eksiklikler giderilmeye başlanmıştır.¹³

1.2.2. Cumhuriyet Dönemi Türk Bankacılık Sektörü

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) yapmış olduğu çalışmalarda Cumhuriyet’in ilanından sonra bankacılık sektörünü şu şekilde dönemlere ayırmıştır;

- Kuruluş Dönemi (1923-1932)
- Devletçilik Dönemi (1933-1944)
- Yeni Devletçi Ve Liberal Dönem (1945-1960)
- Planlı Dönem (1960-1980)
- Dışa Açılma Ve Piyasa Ekonomi Dönemi (1980-2000)
- Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılanma Dönemi (2000-2010)
- Mevcut dönem (2010-2012)

Bu başlıklar tarih sırasına göre tek tek incelenerek, dönem içerisinde meydana gelen gelişmelere aşağıda yer verilmiştir.

1.2.2.1. Kuruluş Dönemi (1923-1932)

Cumhuriyet’in ilanından sonra ekonomi alanında gerçekleştirilen en önemli inkılapların başında, 17 Şubat 1923’teki İzmir İktisat Kongresi gelmektedir. Kongrede bankacılık ile yapılan görüşmelerde milli bankaların kurulmasının gerekliliğine değinilmiştir. Eğer milli bankalar kurulmazsa ekonominin yabancı sermaye bağlı şekilde ilerleyeceği, bunun da ülkeye ağır bir sorumluluk yükleyeceği dile getirilmiştir. Kongreden sonra başlanan çalışmalar sonucu 1924 yılında ülkenin ilk özel sermayeli bankası unvanını alarak İş bankası kurulmuştur. İş bankası A.Ş.’nin zamanla görev ve

---

¹²Günel, Age, s. 174.

¹³Takan, Boyacıoğlu, Age, s. 4.

yükümlülükleri artacak olsa da kurulduğu zaman üstlendiği görevi gayrimenkul alım satımı yapmak, her türlü sınai, ticari işlerle uğraşmak ve bu alanda çalışan işletmelere kredi açmak olarak belirlenmiştir.¹⁴

İzmir İktisat Kongresi öncülüğünde 1925 yılında kurulan diğer bir banka da Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası'dır. Bu banka ülkemizde kurulan ilk kalkınma bankasıdır. Özel kesim tarafından yeni kurulacak olan sanayi ve madencilik kuruluşlarına kredi sağlamak, özel kesimle ortaklıklar kurmak ve devlete ait sanayi kuruluşlarına geçici olarak işletmek ve zaman içinde bu kuruluşları özel kesime devretmek bankanın kuruluş amaçlarıdır. Banka, kaynaklarının büyük bir kısmını kuruluş halinde devraldığı iştiraklerine bağlaması yüzünden, sanayi ve madencilik alanında etkinlikte bulunan işletmelere yeterli kredi yardımıyla bulunamamıştır. 1932 yılına gelindiğinde ise Banka'nın yerini almak üzere Sanayi Ofisi ve Türkiye Sanayi Kredi Bankası kurulmuştur. Söz konusu kuruluşların da başarısız olması üzerine, 1933 yılında, bunların yerine Sümerbank kurulmuştur.¹⁵

Kongreye katılan tarım kesimi temsilcilerinin tarım sektörüne kredi verilmesi amacıyla, Ziraat Bankası'nın güçlendirilmesi öngörülmüştür. 1924 yılında bankanın sermayesi artırılmıştır. Bunun yanında bankanın yetkileri artırılmış ve her türlü bankacılık faaliyetinde bulunabilme imkânı sağlanmıştır.¹⁶

Cumhuriyetin kuruluş yıllarında açılıp, bankacılık sektöründe öne çıkan diğer bir banka da 1926 yılında kurulan Emlak ve Eytam Bankası'dır. Bu bankanın kuruluş amacı ülkenin inşaat sektöründe hızla gelişmesi, konut kredisi imkânı sağlanabilmesi ve yetim hakkı korunabilmesidir.¹⁷

Birinci Dünya Savaşı sonrası dünyada ekonominin sirkülasyonunu sağlayacak merkez bankaları kurulması fikri ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de bu yöndeki çalışmalar sonucunda, 11 Haziran 1930 tarihinde 1715 sayılı Kanun uyarınca Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kurulmuştur. Banka, 15 milyon TL sermayeli bir anonim şirket olarak

---

¹⁴*Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012. s. 5.

¹⁵Age, s. 5.

¹⁶Kaya, Age, s. 48.

¹⁷*Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012. s. 5.

kurulmuş olup, Cumhuriyet Dönemi'nin en önemli adımlarından sayılmaktadır. 1930 yılında kurulmuş olmasına rağmen 1 Eylül 1931 tarihinde Resmi Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve TCMB 3 Ekim 1931 itibariyle faaliyete geçmiştir. TCMB'nin temel amaçları 1715 sayılı kuruluş kanuna göre¹⁸;

- Ülkenin iktisadi olarak kalkınmasını desteklemek,
- Reeskont oranlarını belirlemek,
- Para piyasasını ve para dolaşımını düzenlemek,
- Hazine işlemlerini yerine getirmek,
- Türk parasının değerini korumak için hükümet ile ortaklaşa tüm önlemleri almaktır.

1.2.2.2. Devletçilik Dönemi (1933-1944)

Dünya ekonomisini altüst eden 1929 Dünya Ekonomik Buhranı sonrası ekonomide Keynesyen görüşü ortaya çıkmıştır. Zamanla benimsenen bu görüş, devletin ekonomiye müdahalesini savunan bir politikadır. Ülkemizde de etkisini gösteren bu politika sonucu I. Beş Yıllık Kalkınma Sanayi Planı hazırlanmış, devletçilik gün geçtikçe ülkede yerleşmeye başlamıştır. Daha sonra 1933 yılında Sümerbank ve Belediyeler Bankası kurulmuştur. Sümerbank sınai kalkınmayı desteklemek için gerekli sınai tesislerin kurulmasını sağlamak amacıyla, Belediyeler Bankası ise şehirlerde ve kasabalarda gerekli olan alt yapı hizmetlerini gerçekleştirmek ve imar planları hazırlamak için ihtiyaç duyulan kredi ve teknik yardımı sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1935 yılında Etibank, sanayi planında yer alan maden yataklarını ve enerji kaynaklarını işletmek için gerekli işletmeleri kurmak ve finansmanını sağlamak amacıyla faaliyete geçmiştir. 1937 yılında Denizbank, deniz yolları işletmelerini oluşturmak ve finansman ihtiyaçlarını sağlamak için kurulmuştur. 1938 yılında ise Halk Bankası ve Halk Sandıkları, sanayi planlarında yer alan işletmelerin kurulması, işletilmesi ve finansmanının sağlanması amacı ile devlet tarafından özel amaçlı banka statüsüyle kurulmuştur.¹⁹

---

¹⁸*Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012. s. 6.

¹⁹Kaya, Age, s.49.

1.2.2.3. Yeni Devletçi ve Liberal Dönem (1945-1960)

Sanayileşme stratejisi olarak, daha önce izlenen iktisadi devletçiliğin yerine özel sektörün desteklendiği politikalar geliştirilmeye başlanmıştır. Bu politikalar ile ekonomik kalkınmanın hızlandırılması amaçlanmıştır. Savaş yıllarında yüksek enflasyon ve spekülasyon ortamı söz konusu olmuştur. Bu durumda tarım ve ticaret sektöründe zengin bir grubun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1950 yılında iktidara gelen Demokrat partinin liberalizmi benimsemesi de ülkemizdeki bu değişimin sebebidir. Özel kesimin güçlendiği bu yıllarda bankacılık alanında yapılan yatırımların getirisi yükselmiş buna paralel olarak özel bankalarda da gelişmeler yaşanmıştır.²⁰

1944 yılında Yapı ve Kredi Bankası, 1946 yılında Garanti Bankası, 1948 yılında Akbank, 1950 de Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, 1954 yılında Vakıflar Bankası ve 1958 yılında Pamukbank kurulmuştur. Kurulan bankalar sonucu mevduat toplama konusunda rekabet ortamı oluşmuştur. Şube bankacılığı yaygınlaşmış olup bu dönemde ülke geneli toplam şube sayısı oldukça artmıştır.²¹

Bu dönemle ilgili diğer önemli bir gelişmede 1958 yılında, 7129 sayılı yeni Bankalar Yasası hazırlanması ve TBB'nin kurulmasıdır. TBB'nin kurulması ile serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde, bankacılık düzenleme ilke ve kuralları doğrultusunda bankaların haklarını savunmak, bankacılık sisteminin sağlıklı bir şekilde çalışması, rekabet gücünün artırılarak haksız rekabetin önlenmesi gibi gerekli kararları almak, bu kararları uygulamak amaçlanmıştır²².

1.2.2.4. Planlı Dönem (1960-1980)

Bu yıllarda uygulanan liberal ekonomi politikaları ile ekonomideki dengesizlik ve durgunluk atlatılamamıştır. Bu nedenle 1960-1980 yılları arasında uygulanan politika değiştirilmiş ve bankacılıkta planlı bir döneme geçilmiştir. Bu dönemde kamu denetimi ve etkisi altında kalan bankaların sayısı fazla artmamış olup, bunun yerine mevcut bankaların şube sayılarında artırıma gidilmiş ve küçük bankalar birleştirilmiştir. Bu

²⁰50. yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye'de Bankacılık Sistemi "1958-2007", Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No: 262, Ankara 2008, s. 5.

²¹Kaya, Age, s. 50.

²²Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 2012. s. 11.

dönemin en belirgin ortaya çıkan özelliği, özel bankaların büyük bir kısmının holding bankacılığına dönüşmüş olmasıdır.²³

Planlı dönemdeki uygulamalar dolayısı ile sadece 7 tane yeni banka kurulmuştur. Bu bankaların 5'i kalkınma bankası, 2'si ise ticari bankadır. Kurulan Kalkınma Bankaları; 1962 yılında T.C. Turizm Bankası, 1963 yılında Sinai Yatırım ve Kredi Bankası, 1964 yılında Devlet Yatırım Bankası, 1968 yılında Türk Maden Bankası, 1976 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası'dır. Ticari Bankalar ise; 1964 yılında Türk Dış Ticaret Bankası, 1977 yılında da Arap Türk Bankası'dır.²⁴

1.2.2.5. Dışa Açılma Ve Piyasa Ekonomi Dönemi (1980-2000)

Ekonomideki planlı uygulamalar anlamını yitirmiş, 70'li yıllar sonunda ekonomik bunalım gittikçe ağırlaşmıştır. Planlı dönemde izlenen politika döviz kazanmaya değil döviz tasarrufuna dayanmaktaydı. Ancak dönem içinde döviz talebi artmış ve izlenen sanayileşme modeli etkisini kaybetmiştir.²⁵ Bu durumun yanında Kıbrıs Barış Harekâtı, Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) petrol fiyatlarının 5 katın üstünde artırması gibi etkenlerde eklenince dışa açık sanayi modeli ile mal ve hizmetlerin üretiminde ve ticaretinde serbest piyasa modeli getirilmiştir. Esnek döviz kuru politikası uygulanmaya başlanmıştır. 1981 yılından sonra reel faizler pozitif değerler almaya başlamış, tasarruflar banka sistemine yönelmeye başlayınca mevduatlar artmıştır. İhtisas Bankacılığı diye de bilinen bu dönemde meydana gelen değişiklikler önceliklere göre daha fazla ve daha köklüdür.²⁶

1990'lı yıllarda bankacılık sektörünün mali bünyesinde önemli bozulmalar meydana gelmiştir. Bu bozulmalar, bankaların riskin çok yüksek olduğu bir ortamda çalışmalarına sebep olmuştur. 1989 yılında alınan kararlar ve düzenlemeler bankacılık sektörünü zora sokmuştur. Hazine ve TCMB bu yeni düzenlemelere gidememiş ve bu sebeple de bankalar likidite yönetiminin temel ilkelerini göz ardı ederek yabancı kaynaklara yönelmişlerdir. Borçlanarak elde edilen döviz kaynaklarını Türk Lirası

---

²³Ahmet İncekara, *Bankacılık ve Finansal Kurumlar*, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul, Nisan 2011, s. 86-87.

²⁴Kaya, Age, s. 50-51.

²⁵*Türkiye'de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 2012. s. 14.

²⁶Selami Er, *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması*, Sektörel Yayınları, İstanbul 2009, s. 138.

üzerinden getiri sağlayan araçlara yatırmış ya da Türk Lirası olarak kredi vermişlerdir. Bu durumda bankaların döviz varlıkları ile yükümlülükleri arasında ki farkın artmasına sebep olmuştur. Giderek büyüyen makro sorunlar sonucu 1994 yılında ciddi bir kriz meydana gelmiştir. Ekonomik faaliyetler yavaşlamış, TL'nin yabancı para karşısında değeri gittikçe düşmüştür. Birçok banka krize açık pozisyonda yakalanmış, iflaslar artmıştır. Mali sisteme olan güvenin yeniden güçlenmesi için mevduata devlet güvencesi getirilmiştir. 1994 yılında Türkiye'de yaşanan kriz sonucu 3 banka tasfiye sürecine girmiştir. Krizin olumsuz etkileri kısa sürede atlatılmaya çalışılmıştır. 1990'lı yıllarda meydana gelen istikrarsızlık sonucu bankalar bazı yapısal problemlere maruz kalmıştır. Bu maruz kalınan problemlerin sebeplerini²⁷,

- Öz kaynak yetersizliği,
- Küçük ölçekli ve parçalı bankacılık yapısı,
- Zayıf aktif kalitesi,
- Grup bankacılığı ve risklerin yoğunluğu,
- Kredi ve karşılıklar arasındaki uyumsuzluk,
- Piyasa risklerine aşırı duyarlılık ve kırılganlık,
- İç kontrol ve risk yönetimi konusunda yetersizlik,
- Şeffaflığın olmayışı,
- Kurumsal yönetim eksikliği şeklinde sıralayabiliriz.

Bankacılık ve ekonominin 1980-2000 yılları arasındaki durumuna genel olarak değinildikten sonra bu dönemdeki gelişmeleri maddelersek²⁸;

- Finansal serbestleşme çerçevesinde, 1 Temmuz 1980'den sonra faiz oranları serbest bırakılmıştır.
- 1982 yılından Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmış, 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) faaliyete geçmiştir. İMKB leasing, factoring, swap, future, forward vb. işlemlerin başlaması, tüketici kredilerin yaygınlaşması gibi döviz ve para piyasalarında çeşitlilik artırılmıştır.
- 1987 yılında TCMB açık piyasa işlemlerine başlamıştır. 1988 de döviz efektif piyasası, 1989'da altın piyasası kurulmuştur.

---

²⁷Yağcılar, Age, s. 101-104.

²⁸Er, Age, s. 138-140.

- 1983 yılında Bankalar Tasfiye Fonu, TMSF'ye dönüştürülmüştür.
- 1984 yılında Kamu İktisadi Teşekkülleri (KİT) ile ilgili çalışmalar yapılmış devlet bankaları iktisadi devlet teşekkülü olarak tanımlanmıştır.
- Denizcilik bankası 1984 yılında kurulup, 1992'de Emlak Bankası'na devredilmiştir.
- 1987 yılında Türkiye Öğretmenler Bankası kurulmuş ve başka kamu bankası kurulmamış, aksine özelleştirme gündeme gelmiştir. 1989 yılında Sümerbank Sümer Holding A.Ş' ye dönüştürülmüştür.
- 1994 yılında Etibank bankacılık kısmı sanayi şirketinden ayrılarak ayrı bir şirket statüsü kazandı ve Kamu Ortaklığı İdaresine bağlanmıştır.
- 1988 yılında Emlak Bankası, Anadolu Bank ile birleşmiş ardından 1992 yılında Denizbank'ı devralmıştır.
- Halk Bankası 1992 yılında Sümerbank ve Etibank aktif ve pasifleri ile TÖBANK' ı devralmıştır.

1.2.2.6. Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Dönemi (2000-2010)

Bozulmuş olan ekonominin yeniden istikrarı sağlayabilmesi amacı ile 1999 yılında 18. Stand-by antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile enflasyon tek haneli rakama indirmek, reel faizleri makul bir seviyeye getirebilmek ve ekonomide büyüme amaçlanmıştır. Enflasyonun düşürülmesini hedef alan program 3 ana düşünce etrafında şekillenmiştir. Bunlar²⁹;

- Sıkı maliye politikası, yapısal reformlar ve özelleştirmenin hızlandırılması ile faiz dışı fazlanın yaratılması,
- Enflasyon hedefi ile uyumlu gelir politikası,
- Enflasyonun düşürülmesine odaklanmış kur ve para politikası uygulanmasıdır.

Bu yeni düzenlemelerle bankacılık mevzuatı uluslararası düzenlemelerin seviyesine yaklaştırılmıştır. Özel ve kamu bankaları arasında rekabet eşitliğini bozan düzenlemeler kaldırılmış ve mali bünyenin güçlenmesine imkân tanıyacak tedbirler alınmıştır. Bu noktada en önemli adım, 31 Ağustos 2000 tarihinde BDDK'nın kurulmasıdır. Kurum Hazine ve TCMB'nin bu alandaki üstlendiği görevleri

---

²⁹Er, Age, s. 144.

devralmıştır. Ülkenin ekonomisi açısından kritik bir dönemde kurulan BDDK yeni ve tecrübesiz bir kurum olarak etkin bir düzenleme yapamamış ve özerkliğini tam muhafaza edememiştir. Ancak daha sonra TMSF de, BDDK bünyesine alınarak bankacılık alanında tek düzenleyici ve denetleyici kurum olmuştur. Bu durum sektör açısından önemli bir adım olarak kabul edilmiştir.³⁰

Tüm bu çalışmalara rağmen ülkedeki kronik enflasyon süreci atlatılamamıştır. Kamu iç borç sorunu büyümüş, bankacılık sektöründe sorunlar gittikçe artmaya başlamıştır. Yılsonuna doğru gerçekleşemeyen mali reformlar, kontrol edilmeyen sorunlar sonucu ülke devalüasyona maruz kalmıştır.³¹

Kasım 2000 ve Şubat 2001’de krizler meydana gelmiştir. Kasımda faiz riski, Şubat’ta ise hem faiz riski hem de kur riski sonucu önemli kayıplar oluşmuştur.³² 2001 yılında 8 banka, BDDK nezdindeki TMSF ye devredilmiştir. Devredilen bu bankalar; Ulusal Bank, İktisat Bankası, EGS Bank, Bayındır Bank, Kent Bank, Milli Aydın Bankası, Tariş Bank, Site Bank ve Toprak Bank’tır. 2001 yılı Ocak ayında Ege Bank, Yurt Bank, Yaşar Bank ve Bank Kapital, Nisan ayında ise Ulusal Bank, Sümerbank ile birleştirilmiştir. Aynı yıl içinde de Sümerbank ise Oyak Grubu’na satılmıştır.³³

2001 yılı Türkiye için zorlu bir dönem olmuştur. Krizin etkilerini yok etmek, ekonomiyi yeniden düzene sokabilmek adına “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” uygulanması kararı alınmıştır. Program ekonominin dış şoklara karşı direncinin artırılması, enflasyonun düşürülmesi, kamu borçlarının normal bir seviyeye indirilmesi, mali reformların tamamlanmasını ve sektörün güçlenmesini hedef almıştır. Bu yapılandırma süresince, krizde güçlerini yitiren bankalar yavaş yavaş sermaye artırmaya başlamışlardır. Artımı gerçekleştiremeyen bankalar ya birleşme kararı almış ya da TMSF’ ye devredilmiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak ta ülkedeki banka sayısında azalma meydana gelmiştir. Sayısı 61’i bulan bankalar zaman içinde 48’e kadar düşmüştür.³⁴

---

³⁰Yağcılar, Age, s. 105.

³¹Age, s. 104.

³²*Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara 2012. s. 25.

³³Yağcılar, Age, s.106.

³⁴ Kaya, Age, s.55.

2002 yılından sonraki dönemde istikrarlı bir büyüme gözlenmiştir. Krizden kalma sorunlar çözülmeye başlanmış, sürekli olarak büyüyen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya (GSYİH) ulaşılmıştır. Ancak 2008 yılı son çeyreğinde GSYİH' da ani ve sürekli olarak bir daralma meydana gelmiş, tasarruf açığı ortaya çıkmış, enflasyon ve faiz oranlarında dengesizlik söz konusu olmuştur. Bunun sonucunda bütçe açığı artarken sermaye girişleri azalmıştır. 2008 yılında yeniden baş gösteren kriz, sadece Türkiye değil dünya çapında ses getiren bir krizdir. Küresel kriz olarak da adlandırılan bu krizin ardından 2009 yılı dünya ekonomisi için oldukça zor geçmiştir. Finans sektörü dışında diğer sektörlerde de etkisini gösteren kriz sonrası G-20 ülkeleri uygulanabilecek önlem paketlerine ilişkin kararlar almıştır. Kamu, para ve maliye politikaları ile ekonomiye müdahale etmiştir. Merkez bankaları faiz oranlarını düşürerek, piyasaya likidite desteği sağlamış, hükümetler de sermaye desteği ile küresel krizin yarattığı dertlere deva olmaya çalışmıştır. Olaylara daha çabuk tepki verebilen piyasalar kendilerini daha kısa sürede toparlayabilmiştir. Önceki yaşanan krizlerde de olduğu gibi 2008 krizinin ardından da banka sayısında azalma görülmüştür.³⁵

1.2.2.7. Mevcut Dönem (2010-2012)

2010 yılından itibaren küresel ekonomik krizin yaraları sarılmaya başlamıştır. Krizin ekonomide oluşturduğu daraltıcı etki kalkmış, artık büyüme çalışmaları yeniden gündeme gelmiştir. Finansal sektörün yeniden can bulması için sektöre likidite ve sermaye desteği sağlanmıştır. Bu da genişletici maliye ve para politikaları ile gerçekleştirilmiştir. Gücünü toplamış olması bilançosuna yansıyan TCMB açık piyasa işlemleri yolu ile bankalara fon sağlamıştır. Finansal sektörün durumu iyiye giderken, ipleri sağlam tutmak açısından TCMB ve BDDK bazı önlemler almıştır. TCMB zorunlu karşılık oranını önce 5 ten 5,5'a daha sonra 5,5 tan 6 ya yükseltmiştir. BDDK ise daha önce %20 olan kredi kartı asgari ödeme oranını limite göre %25-%40 arası artırmıştır.³⁶

2011 yılı itibari ile yükselişe geçen finansal sektörde bazı belirsizlikler ve riskler söz konusu olmaya başlamıştır. Bazı AB ülkeleri ve gelişmiş bir kaç ülkedeki finansal kurumların mali sorunları ve kamu kesiminin borçlanma oranının fazla olması bunun yanında ekonomi politikalarına duyulan güvensizlik, belirsizliğe ve riske sebep

---

³⁵Age, s.55-56.

³⁶*Bankalarımız 2010, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2011.*

olmuştur. Kamu borç stoğunun bu dönemdeki artışı “küresel kriz” ifadesinin yerini “borç krizi” tanımına bırakmaya başlamıştır. Uluslararası piyasalardaki belirsizliklerin olumsuz etkilerini azaltmak, iç tasarruf açığının daraltmak, kredi büyümesini yavaşlatmak için birtakım önlemler alınmıştır. Para ve bankacılık politikalarında kapsamlı düzenlemeler getirilmiştir. Bu önlemler ile 2011 yılında işsizlikte azalma, iç talepte hızlı bir şekilde büyüme, kamunun borçlanma ihtiyacında düşüş, bankalarda büyüme gerçekleşmiştir. Küresel olarak kriz sinyallerinin verildiği bu yılda Türkiye’deki önlemler, atılan doğru adımlar sonucu büyük olumsuz etkilerden korunmuştur.³⁷

2012 yılının ilk yarısında küresel ortamdaki belirsizlik ve riskli ortam devam ederken ikinci yarısında durum biraz daha sakinleşmiştir. Çünkü Avrupa Merkez Bankası, Euro bölgesini tehdit eden yüksek kamu borcuna ilişkin uygulanan politikalarla sistematik riski bertaraf etmeye yönelik genişletici adımlar atmıştır. Türkiye’de ise küresel risklerden korunma amaçlı alınan önlemler etkisini göstermiştir. Büyüme yavaşlarken tasarruf açığı küçülmüştür. İşsizlikte azalma söz konusu olmuştur. Cari açık azalmıştır. Daha önemli olan bir şey vardır ki; enflasyon son 44 yıl da görülen en düşük düzeyi yaşamıştır. Türkiye ekonomisi büyüme performansı ile gelişmiş ülkelerin üstünde yer alırken 2012 yılında dengeli büyüme hedefi çerçevesinde ekonomik faaliyetin yayılmasıyla gelişmekte olan ülkelerin gerisinde yer almıştır.³⁸

1.3. BANKA TÜRLERİ

Küresel Dünyamızdaki durmadan yaşanan değişiklikler sektörde etkisini göstermektedir. Hukuki düzenlemeler, ekonomik koşullar, teknolojiye değişiklikler gibi alanlardaki değişikliklerde bankacılık sektöründe de değişkenliği zorunlu kılmıştır. Buna göre zaman zaman farklı banka türleri oluşmuş ve sektör çeşitli sınıflara ayrılmıştır. Bu bağlamda banka türleri genel olarak 3 grupta; kapsamlarına, faaliyet alanlarına ve mülkiyetlerine göre inceleyebilir.

---

³⁷*Bankalarımız 2011*, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2012.

³⁸*Bankalarımız 2012*, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2013.

1.3.1. Kapsamına Göre Bankalar

Kapsamına göre bankalar; özel, perakende, toptancı, evrensel, uluslararası, holding ve kıyı bankacılığı olarak 7 ayrı banka tanımını içinde barındırır.

1.3.1.1. Özel Bankacılık

Özel bankacılık adından da anlaşılacağı gibi müşteriye özel olarak gerçekleşen bankacılıktır. Müşterilerin kendi belirlediği risk ve beklentilerine cevap verebilen bankalardır. Müşterilerin istekleri doğrultusunda onlara alternatif sunabilen bankalardır. Özel bankacılıkta her türlü bankacılık işlemleri, kiralık kasa, gişe hizmetleri, repo işlemleri, gayrimenkul alım-satım işlemleri, hisse senetleri alım-satımı, kredi kartı vb. işlemlerin hepsi gerçekleştirilmektedir.³⁹

1.3.1.2. Perakende Bankacılık

Çok amaçlı bankalar diye de adlandırılan perakende bankacılıkta, müşteri portföyünü bireysel ve küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ) diye bilinen küçük ölçekli iş yerlerinin oluşturduğu bankalardır. Bu müşterilerine kredi ve mevduat imkânı sunarlar. Yapılan işlemler küçük küçük olup genele bakıldığında geniş hacimlidir.⁴⁰ Buradan yola çıkarak da diyebiliriz ki, perakende bankacılığın riski dağıtması gibi önemli bir özelliği vardır. Bu bankalar çok sayıda şube ile çalıştıkları için kasalarında atıl fonları bulundurulabilirler, mevduat ve kredi yelpazelerini geniş tutarlar ve faiz marjlarında yüksek oranlara sahiptirler.⁴¹

1.3.1.3. Toptancı Bankacılık

Uzman bankalar diye bilinen toptancı bankalar kurumsal bankacılık hizmetlerini içerirler. Perakende bankacılığa göre daha az sayıda işlem yaparlar ancak yaptıkları işlemlerin hacimleri daha yüksektir. Az sayıda şube ve ileri teknoloji ile uluslar arası para ve sermaye piyasalarından büyük tutarlı fon sağlayan, ayrıca faktöring ve forfaiting gibi yollarla uluslararası ticaretin finansmanına yardımcı olan bankalardır. Rekabetçi bir yapıya sahip olan bu bankalar belirli finansal merkezlerde faaliyet gösterirler.⁴²

---

³⁹Yağcılar, Age, s. 10.

⁴⁰Age, s. 10.

⁴¹ Kaya, Age, s. 79.

⁴²Hakan Güçlü, "Fransa Bankacılık Sistemi", s. 4, 2006, Kaynak:

http://www.hakanguclu.com/calismalar/Fransa_Bankacilik_Sistemi.pdf , (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

1.3.1.4. Evrensel Bankacılık

Finansal sektör içinde çok ürün üreten firmalar olarak ortaya çıkan evrensel bankalar, kendi ülkelerinde müşteri portföyünü oldukça geniş tutarlar. Bunun yanı sıra yabancı ülkelerde perakende bankacılık faaliyetlerinde fazla bulunmazlar. İşletme finansmanı, sermaye piyasası, yabancı para araçları gibi hizmetleri kapsayan büyük bir hizmet yelpazesi olan bir bankacılık türüdür.⁴³

1.3.1.5. Uluslararası Bankacılık

Geniş müşteri portföyüne yabancı ülkelerdeki müşterileri de dâhil eden uluslararası bankalar, bu müşterilere yerli, yabancı, perakende veya toptancı bankacılık hizmetlerinin hepsini sunabilmektedirler. Başka ülkelerde şube açma ya da temsilcilik açma ve konsorsiyum oluşturma şeklinde bulunurlar. Bireylerin uluslararası bankalarla çalışmalarının bazı avantajları vardır ki bu avantajlar da tercih sebebi olmaktadır. Bunlar; gelirleri uluslararası bankalarda gizlenen kişiler vergi ödemesi noktasında daha az ödeme yaparlar, mevduatlara verilen faiz oranları daha yüksektir, yine bu bankalar ulusal faiz dalgalanmalarından daha az etkilenmektedirler.⁴⁴

1.3.1.6. Holding Bankacılığı

Bir bankanın doğrudan veya dolaylı olarak bir veya birden çok bankayı yönetimine alması holding bankacılığı olarak adlandırılır. Holdingler büyük şirketler, riskli büyük faaliyetler gösterirken, geniş hacimli kredi ihtiyaçlarını sahip oldukları banka ya da bankalar aracılığıyla karşılarlar. Böylece kaynak aktarımını daha rahat şekilde gerçekleştirmiş olurlar. Holding bankacılığında kendi gruplarına düşük faizli kredileri öngörürken, grup dışı firmalara yüksek faizlerin öngörülmesi bankacılıkta finans yapısının bozulmasına sebep olabilmektedir.⁴⁵

1.3.1.7. Kıyı Bankacılığı

Off-shore bankacılığı diye de bilinen kıyı bankacılığı, denetim ve vergilendirmenin daha az olduğu bankalardır. Çok uluslu işletmelere ve uluslararası girişimlere hizmet verirler. İşlemler konvertibl para üzerinden yapılmaktadır. Yani buldukları ülkedeki geçerli para birimi dışında başka bir para birimi ile işlem

---

⁴³Yağcılar, Age, s. 11.

⁴⁴Age, s. 12.

⁴⁵Kaya, Age, s. 87.

yaparlar. Bu bankalar buldukları ülkenin bankacılık mevzuatı dışında tutulur. Finansal sınırlamaları yoktur. Kıyı bankaları; swap işlemleri, leasing, faktöring, forfaiting, altın-döviz işlemi, tahvil ihracı gibi işlemler yapabilmektedirler.⁴⁶

1.3.2. Faaliyet Alanlarına Göre Bankalar

Verilen hizmetin ekonomik özelliklerine göre yapılan bir sınıflamadır. Faaliyet alanlarına göre bankalar ticaret, yatırım, kalkınma, katılım ve merkez bankası diye ayrılmıştır.

1.3.2.1. Ticaret Bankaları

Sektörde en çok karşılaşılan bankalardır.⁴⁷ Mevduat toplayıp, kredi kullandırma genel işlevi olan bankalardır. Toplanan mevduat ülkenin sanayi ve ticaretle uğraşan kesimin kredi ihtiyacı için kullandırılmaktadır. Finans sektöründe önemli bir yeri bulunan ticari bankalar kısa vadeli mevduatları toplayarak ticareti ve üretimi finanse eder, kaydı para yaratırlar. Kaydı para, bankaya yatırılan mevduatın kanuni karşılık oranı düştükten sonra kalanı tekrar kredi olarak verilmesi anlamına gelmektedir. Mevduat ve kredi dışında diğer bankacılık hizmetlerini de gerçekleştirirler.⁴⁸

1.3.2.2. Yatırım Bankaları

Devlet kuruluşları ve özel şirketlerin uzun vadeli finansman ihtiyacını karşılayan bankalardır. Bu karşılamayı da hisse senedi ve tahvil ihraç ederek gerçekleştirirler.⁴⁹ Mevduat toplama yetkileri ve fazla sayıda şubeleri yoktur. Bu sebeple bütün banka hizmetlerini gerçekleştiremezler. Komisyon içeren işlemler ve danışmanlık işlemlerini gerçekleştirirler. Yatırım bankaları, tahvil ihracı ve bankalardan kredi alarak fon imkânı sunar.⁵⁰ Yatırım bankalarının firmaların ihraç edeceği menkul kıymetleri garanti altına almak, sermaye piyasası yolu ile tasarrufları yatırıma yöneltmek gibi işlevleri bulunmaktadır.⁵¹

---

⁴⁶Kaya, Age, s. 87.

⁴⁷Yağcılar, Age, s. 13.

⁴⁸Kaya, Age, s. 81.

⁴⁹Yağcılar, Age, s. 13.

⁵⁰ Hakan Şakar, *Genel Bankacılık Bilgileri*, Strata Yayıncılık Yayın No.4, İstanbul 2000, s.20.

⁵¹ Kaya, Age, s. 81.

1.3.2.3. Kalkınma Bankaları

Yatırım sermayesi eksikliği özellikle gelişmekte olan ülkelerde kendini daha fazla belli etmektedir. Bu eksikliği gidermek, finansman sağlamak amacı ile kurulan bankalar kalkınma bankalarıdır. Mevduat toplama yetkisi bulunmayan kalkınma bankaları hükümet ya da uluslararası kurumlar tarafından sağlanan fonlar ve tahvil ihracı ile kaynak bulurlar.⁵²

1.3.2.4. Katılım Bankaları

Katılım Bankaları, klasik bankacılık anlayışı dışında faizle ilgilenmeyen kişilerin finansal ihtiyaçlarını karşılamak, bu kişilerin birikimlerini sektörde kullanmak için kurulan bankalardır. Geleneksel bankalara alternatif oluşturmuşlardır. İşlemler de esas alınan, faiz yerine kara zarara ortaklıktır. Kara zarara ortaklığı biraz daha açacak olursak; katılım bankaları krediyi kullanırken müşteriye doğrudan nakit ödeme yapmazlar. Kredi müşterisinin işletmesi için ihtiyaç duyduğu malı satan satıcıya yapılır. Ödeme yapıldıktan sonra üzerinde katılma payı eklenerek müşteri borçlandırılır. Taksitler halinde borç ödenir. Böylece ihtiyaç duyulan mal peşin alınır, üzerine kar payı eklenerek vadeli şekilde satımı gerçekleştirilmiş olur.⁵³

1.3.2.5. Merkez Bankaları

Bulunduğu ülkedeki para ve kur politikasını düzenleyen, banknot dolaşımını gerçekleştiren bankalardır. Ülkedeki fiyat ve finansal sistemin istikrarını sağlamak, para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak merkez bankalarının görevleridir.⁵⁴ Bunun yanında, Merkez Bankası fiyat istikrarını sağlamak amacı için devletin büyüme ve istihdam politikalarını da destekleyebilmektedir. Merkez Bankaları; kağıt para basma yetkisinin yanında devletin haznedarlığı, ticari bankalar tarafından gönderilen karşılıkları saklama, döviz ve altın rezervlerini kontrol etmek, açık piyasa işlemlerini gerçekleştirmek gibi ülke ekonomisinde vazgeçilmezlerinin bir arada bulunduğu önemli bir bankadır.⁵⁵ Yapılandırma programı sonrası hesap verilebilirlik, kamuoyu bilgilendirilmesi, Para Politikası Kurulu, kamu kesimine kredi açılmaması,

---

⁵²Yağcılar, Age, s. 13.

⁵³Kaya, Age, s. 81.

⁵⁴*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, "Banka Hakkında", Kaynak; <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/bottom+menu/banka-hakkinda>,(Erişim Tarihi: 15 Şubat 2015).

⁵⁵İlker Parasız, *Para Politikası*, Ezgi Kitapevi, Bursa 2003, s. 333.

son borç verme yetkisi, finansal sistem ve ödeme sisteminin gözetimi gibi konularda Merkez Bankası'na yetki ve imkân sunulmuştur.⁵⁶

1.3.3. Mülkiyet Yapılarına Göre Bankalar

Bankaların sermaye yapılarına göre yapılan sınıflandırmadır. Dört başlık altında kamu, özel, karma ve yabancı sermayeli bankalar olarak incelenmektedir.

1.3.3.1. Özel Bankalar

Sermayesi özel kişi veya kuruluşlar tarafından karşılanan, kamunun payının olmadığı bankalardır. Ticaret, mevduat ya da yatırım bankaları genelde özel banka şeklinde kurulur.⁵⁷

1.3.3.2. Kamu Bankaları

Sermayesinin doğrudan ya da dolaylı olarak kamu tarafından karşılandığı bankalardır. Burada kamudan kasıt hazine ya da diğer kamu tüzel kişiliklerdir. T.C. Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıflar Bankası kamu bankalarında örnek teşkil etmektedir.⁵⁸

1.3.3.3. Karma Bankalar

Sermayede hem kamu kurumlarının hem de gerçek ve tüzel kişilerin payının bulunduğu bankalardır. Sermayenin tamamı kamuya ait olan bankalarının pay senetlerinin bir kısmının özel kesime satılmasıyla da bankaların yapısı karmaya dönüştürülebilir.⁵⁹

1.3.3.4. Yabancı Bankalar

Sermayesi yabancı kişi ya da kurumlar tarafından karşılanan bankalardır. Yabancı bankalar faaliyete başlamadan önce açılacak olan ülkeden izin almalıdır. Yabancı bankalar son zamanlarda gelişmekte olan ülkelerde ilgi görmektedir. Bu ilginin sebebi de likidite durumu uygun olarak dışardan gelen girişimciye pazar,

---

⁵⁶Nur Keyder, *Para, Teori, Politika, Uygulama*, Seçkin Yayıncılık ve Dağıtım, Ankara 2002, s. 45-46.

⁵⁷Kaya, Age, s. 72.

⁵⁸Şakar, Age, s. 19.

⁵⁹Kaya, Age, s. 73.

gelişmekte olan ülkeye de yatırımların finansmanı için likidite gerekmektedir diye açıklanabilir.⁶⁰

1.4. BANKALARIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Ekonominin vazgeçilmez unsurlarından olan bankalar pazarda yer alan müşterilerine hizmet sunarlar. Bu hizmeti gerçekleştirirken de belirli bir maliyete maruz kalırlar. Faaliyetlerini gerçekleştirirken bir yandan da piyasada sözü geçen bir banka olmayı diğer bankalarla rekabet gücünü elde tutmayı hedefler. Aynı zamanda bankalar bu hedefi gerçekleştirmek adına kar amacını güden kurumlardır. Hizmetlerini sunarken, güdülen kar amacı dâhilin de bankalar ülke ekonomisinde pek çok işlevini de yerini getirirler.

Bankalar piyasa da finansal varlıkların perakendecileri olarak bilinirler. Tasarruf sahipleri için açılan mevduatları ihtiyacı olan birey ya da işletmelere kredi olarak geri sunan kurumlar diye tanımlanan bankaların bu tanımından da ülkedeki finansal aracılık görevi üstlendiği görülmektedir.⁶¹ Ekonomide birbirini hiç tanımayan, birbirleri ile hiç ilgisi olmayan kişi ya da kurumların ticaret yapabilmeleri bankalar gibi güvenli finansal aracılık hizmeti sunan kurumların varlığıyla gerçekleşmektedir.⁶²

Bankalar sundukları hizmet gereği kişilere sahip oldukları tasarrufları saklayıp istedikleri zaman harcama imkânı sunarken, ihtiyacı olanlara da kredi şeklinde hizmet sunarlar. Bireylerin ya da işletmelerin likidite ile ilgili her türlü sorunların da başvuru yerlerin genelde bankalar olduğu görülmektedir.⁶³ Böylece para belirli bir kesimin elinde kalmayıp, sistemde dolaşma imkânı bulmaktadır. Bankalar bu işlemleri gerçekleştirirken aynı zamanda para politikalarının uygulandığını da göstermektedirler. Merkez bankası para politikasına uygulamalarından; faiz reeskont ve zorunlu karşılık oranlarını değiştirirse de açık piyasa işlemlerini yapacak olsa da bu araçlardan hangilerini kullanırsa kullansın, bankalar da bu araçlardan etkilenmektedir. Kullandıkları kredi

---

⁶⁰Yağcılar, Age, s. 12.

⁶¹Yağcılar, Age, s. 5.

⁶²Abuzer Pınar, Bahar Erdal, *Para Banka Mali Kuruluşlar ve Uluslararası Mali Sistem*, Naturel Yayıncılık, Ankara 2008, s. 174.

⁶³Yağcılar, Age, s. 6.

miktarları, topladıkları mevduatlar, müşteriye sundukları faiz oranlarında görülen bu etki, bankalar aracılığıyla diğer sektörlere de ulaşır.⁶⁴

Bankalar kredi başvurusu ile gelen müşterilerine ön araştırma ve inceleme yapmaktadır. Bu araştırma şube içlerinde banka elemanları tarafınca yapılmaktadır. İncelemeler sonucu geri ödemenin yapılıp yapılamayacağı, müşterinin risk derecesi belirlenir. Daha sonra uygunsa kredi hizmeti sunulur. Kredilerin ölü yatırımlara verilememesi, bunun da ülke ekonomisine avantaj olarak yansıtacağı göz önüne alındığında yapılan değerlendirme ve incelemeler banka düzeyinde değil ülke düzeyinde önem teşkil etmektedir.⁶⁵

Kredi talebi bulunanlar hakkında yapılan bu ön araştırmalarda asimetric bilgi probleminde dikkat edilmesi gerekir. Kredi talebi bulunan birey ya da işletmelerin proje ya da mali durumları ile ilgili bilgilere ulaşılırken bazen maliyet daha fazla bazen de gerçek dışı bilgiler elde edilir. Yani sahip olunması gereken gerekli bilgiye ulaşamamak ya da eksik ulaşmak asimetric bilgi anlamına gelmektedir. Bu bilgi problemi iki ayrı soruna yol açar. Bunlardan biri ahlaki zafiyet diye de bilinen kredi alan tarafın, kredi verenin bakış açısına göre davranarak, yüksek getirili ve yüksek riskli projelere girerek zarar etme olasılığı iken, diğeri de ters seçim diye bilinen kredi almak için en istekli olan müşterinin potansiyel olarak durumu en kötü olan diye bilinmesidir. İşte bankalar bu problemlere bilinçli ve deneyimli ekiplerle çözebilecek potansiyele sahiptirler.⁶⁶

Bankacılık sektöründe önemsiz gibi algılanan küçük bir sorun giderek büyük bir çığ haline gelebilmektedir. Şöyle ki, herhangi bir bankada meydana gelen bir olumsuzluk tüm sektördeki bankaların yani sektörün mali durumunu etkileyebilir. Bankalardan herhangi birinin ödemelerde problem yaşaması, normal şartlarda kendini kotarabilen bir bankayı müşterilerinin, durumdan etkilenerek mevcut fonlarını çekmesi ile felakete sürükleyebilir. Ekonomide istikrarın sağlanmasında ya da mevcut istikrarın bozulmasında bankaların payı oldukça fazladır.⁶⁷ Bankalar, kendi sistemlerinde belirledikleri belgeler karşılığında; banka teminatı, akreditif, forfaiting gibi uygulamalar

---

⁶⁴Pınar, Erdal, Age, s. 174.

⁶⁵Yağcılar, Age, s. 6.

⁶⁶Yağcılar, Age, s. 7.

⁶⁷Age, s. 8.

ile dış ticarete finansman sağlayarak firmaların ithalat ve ihracatlarını güvenli, hızlı ve sağlıklı bir şekilde yapmalarına imkân tanır.⁶⁸

Bankalar mevcut ülkedeki ekonominin sistemli bir şekilde ilerlemesini sağlayan kuruluşlardır. Ülke içinde alınan finansal kararlar, politikalar bankalar aracılığıyla ekonomide yer ederler. Bahsedilen bu özellikleri ile bankalar ülke ekonomisinin işlerliği açısından büyük önem taşımaktadır.

1.5. TÜRKİYE'DEKİ BANKACILIK SEKTÖRÜ İLE İLGİLİ KURUMLAR

Bankalar, bir toplumdaki fon fazlası olanların yine o toplumda fon ihtiyacı olanlara kredi veya benzer yollarla kullandıran kurumlardır. Bankalar bu işlemleri gerçekleştirirken ülkenin likidite durumuna ve paranın tedavülüne hâkim olurlar. Bu hâkimiyet onları belirli düzen ve denetim içerisinde çalışmaya mecbur kılmaktadır.

Hem toplumun tereddütsüz tasarruflarını emanet edebildiği hem de nakit ihtiyacı söz konusuysen, güvenerek borçlanabileceği bankalara sahip olan bir ülke ekonomisi sağlam temellere oturmuş olacaktır. Karşısına çıkan olumsuzluklardan en az düzeyde etkilenecektir. Böyle bir banka sistemine sahip olabilmek, ülkelerde düzenleme ve denetleme adına bazı kurumların oluşmasını gerekli kılmıştır. Ülkemizde de bahsedilen bu sağlam temeli oluşturabilmek adına bankacılık sektöründe düzen ve denetimle ilgili kurumlar mevcuttur. Bu kurumlar; BDDK, TCMB, TMSF, TBB ve Türkiye Katılım Bankalar Birliği'dir (TKBB).⁶⁹

1.5.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu

5411 sayılı Bankacılık Kanunu'na göre; BDDK, bankaların kuruluş ve faaliyetlerini, yönetimini, birleşme ve bölünmelerini, hisse değişimlerini, tasfiyelerini düzenlemek ve denetlemek, bankacılık sektörünün gelişimini sağlamak için kurulmuş olan kamu tüzel kişiliğe haiz olan idari ve mali özerkliği bulunan bir kurumdur. 31 Ağustos 2000 yılında, merkezi İstanbul olarak kurulmuştur. Kurum, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ve Başkanlık olmak üzere 2 ayrı bölümden oluşur. Karar organı olarak kurul görev yapmaktadır. Kurul biri başkan, biri başkan yardımcısı

---

⁶⁸Age, s. 10.

⁶⁹Kaya, Age, s. 199.

olan yedi üyeden oluşmaktadır. Kurul başkanı aynı zamanda BDDK'nın başkanıdır. Bankacılık Kanunu 84. Maddesine göre kurul üyesi olabilmek için⁷⁰;

- Türk vatandaşı olmak,
- Kamu haklarından kısıtlı bulunmamak,
- Hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanlar için belirtilen alanlarda lisansüstü eğitim görmüş olmak,
- Müflis veya konkordato ilan etmemiş ya da yeniden yapılandırma yoluna başvurmamış olmak,
- Fona devredilmiş veya bankacılık faaliyetinde bulunma izni kaldırılmış bşr bankada nitelikli paya sahip olunmamak, kontrolü elinde bulundurmamak,
- Yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkûm edilmiş olmamak,
- Bankalardan imza yetkisine sahip personel olarak çalıştırılması yasaklanmış olmamak,
- Yükseköğrenim sonrası en 10 yıl deneyim sahibi veya yukarıda belirtilen dallarda en az 10 yıl öğretim üyeliği yapmış olması gerekmektedir.

Üyeler yukarıdaki şartları sağlayan kişiler arasından Bakanlar Kurulu tarafından seçilir. Seçilen üyeler arasından bir başkan bir de başkan yardımcısı atanır. BK tarafınca seçilen tüm üyeler yemin ederek göreve başlarlar. Seçilen başkan ve üyelerin görev süreleri 5 yıldır. Süresi biten üyenin bir defa daha seçilme hakkı vardır. Herhangi bir sebeple başkan veya diğer üyelerin yerinin boşalması halinde 1 ay içinde bu eksiliği gidermek adına atama gerçekleştirilir. Gerçekleşen bu atama kendinde önce kalanın görev süresi üzerinden devam eder. Normal şartlar altında kurumun üyelerinin görev süresi sona ermeden görevden alınmaları söz konusu değildir. Fakat ağır hastalık, sakatlık, atama şartlarında meydana gelen eksiklik, iş göremezlik, işle ilgili işlenen suç vb. olağan dışı durumlarda süre beklenmeden Başbakan onayı ile görevlerine son verilmektedir. Görevine son verilen üyenin yerine 1 ay içinde atama yapılır.⁷¹

Seçilen üyelerin oluşturduğu kurul haftada en az 1 kere olmak üzere gerekli zamanlarda toplanır. Toplantıyı Kurul Başkanı yönetir. Ancak kurul başkanının olmadığı

---

⁷⁰Age, s. 200.

⁷¹Bankacılık Kanunu, md. 84-85.

zaman ikinci başkan bu görevi üstlenir. Kurul başkanın belirleyerek hazırlamış olduğu toplantı gündemi en az 1gün önce üyelere bildirilmektedir. Toplantının gerçekleştirilebilmesi için en az 5 üyenin olması gerekmektedir. Kanunda belirtilen özel durumlar dışında, toplantıda 4 üyenin de aynı yöndeki oyu ile karar alınabilir. Kararın verilememesi halinde, daha sonraki toplantıda eşit oyla karara varılamaz ise başkanın oyu üstün kabul edilir. Üyelerin çekimse oy kullanma hakları yoktur. Mazeretsiz bir şekilde bu toplantılara 1 yılda 3 kere katılmamış olan, toplantıya katılmış ancak kararları süresinde imzalamamış olan ya da karşı oy gerekçesini yazılı olarak bildirmeyen üyelerin üyelikleri düşmüş sayılır.⁷²

BDDK'nın finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması, sistemin düzgün bir şekilde çalışması ve tasarruf sahiplerinin haklarının korunması adına⁷³;

- Bankalar ve diğer finansal şirketlerin; kuruluş ve faaliyetlerini, yönetim yapılarını, birleşme, bölünme ve tasfiye gibi düzenlemelerini uygulamak ve uygulamayı denetlemek,
- Yurt içi ve yurt dışı denk kurumların katılmış olduğu uluslararası mali, iktisadi ve mesleki kuruluşlara üye olmak,
- Bankaların karlı ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlayarak, finansal piyasalarda rekabet ortamını sağlamak,
- Rekabet ortamında firmalara rekabet gücünü kazandırarak, finansal piyasalara ilişkin gerekli düzenleme ve denetlemeleri gerçekleştirmek,
- Şeffaf bir finansal sistem oluşturmak,
- Denetim ve faaliyet açısından uluslararası bankaların durumun iyi bir şekilde analiz etmek ve bu izlenimlerden yararlanmak,
- Meslek mensupları arasında bütünleşmeyi sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır.

BDDK'nın kamu kurumu niteliğinde olduğu için aldığı kararlar, idari işlem olarak Danıştay'ın denetimine tabidir.

1.5.2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

Birinci Dünya Savaşı'nın sona erdiği yıllarda, ülkelerin merkez bankalarını oluşturarak kendi para politikalarını belirlemesi yönünde çalışmalar hız kazanmıştır.

---

⁷² *Bankacılık Kanunu*, md. 87.

⁷³ *Bankacılık Kanunu*, md. 93-94.

Ülkemizde de Kurtuluş Savaşı sonrası kazanılan siyasi bağımsızlıktan sonra sıra ekonomik bağımsızlığa gelmiştir. Merkez bankası kurulması yönünde tartışmalar gündeme gelmeye başlamıştır. 1923 İzmir İktisat Kongresi'nde resmi olarak konuşulmuş, merkez bankası kurulması ile ilgili çalışmaların yapılması gerekliliği öne sürülmüştür. 1930'a kadar araştırma ve çalışmalar devam yapılmıştır.⁷⁴ Lozan Üniversitesi'nden Prof. Leon Morf'un katkıları dâhilinde merkez bankası yasa tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı TBMM'de 11 Haziran 1930 tarihinde kabul edilmiş olup, 30 Haziran 1930 tarihinde de "1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu" adı ile resmi gazetede yayımlanmıştır.⁷⁵

Kanunda yer alan tanıma göre; *Türkiye'de banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahip ve bu Kanunda yazılı görev ve yetkileri haiz olmak üzere "Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası" unvanı altında anonim şirket olarak kurulan bir bankadır.*⁷⁶ Banka; İdare Merkezi, Bankonat Matbası ve Şubeler olmak üzere 3 ana bölümden oluşmaktadır. İdare Merkezi Ankara'da olup, 16 genel müdürlük ve 21 şubesi bulunmaktadır. Her genel müdürlüğün kendine göre bazı görev ve yetkileri vardır. Bütüne bakıldığında TCMB'nin temel görev ve yetkileri aşağıda ayrı olarak verilmiştir.⁷⁷

Temel görevleri;

- Açık piyasa işlemleri yapmak,
- Hükümetle birlikte Türk Lirası'nın iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek,
- Türk Lirası'nın yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için 2 döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım-satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,
- Bankaların ve Banka tarafından uygun görülecek diğer mali kurumların yükümlülüklerini esas alarak zorunlu karşılıklar ve umumi disponibiliteler ile ilgili usul ve esasları belirlemek,

---

⁷⁴Takan, Boyacıoğlu, Age, s.29.

⁷⁵*Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, "Tarihçe", Kaynak: <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Banka-Hakkında/Tarihce>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

⁷⁶*Merkez Bankası Kanunu*, md. 1.

⁷⁷Günel, Age, s. 340.

- Reeskont ve avans işlemleri yapmak,
- Ülke altın ve döviz rezervlerini yönetmek,
- Türk Lirası'nın hacim ve tedavülünü düzenlemek, ödeme ve menkul kıymet transferi ve mutabakat sistemleri kurmak, kurulmuş ve kurulacak sistemlerin kesintisiz işlemlerini ve gözetimini sağlamak ve gereken düzenlemeleri yapmak, ödemeler için elektronik ortam da dâhil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek,
- Finansal sistemde istikrarı sağlayıcı ve para ve döviz piyasaları ile ilgili düzenleyici tedbirleri almak,
- Mali piyasaları izlemek,
- Bankalardaki mevduatın vade ve türleri ile özel finans kurumlarındaki katılma hesaplarının vadelerini belirlemektir.

Temel Yetkileri

- Türkiye'de banknot ihracı imtiyazı tek elden TCMB'ye aittir.
- Banka, Hükümetle birlikte enflasyon hedefini tespit eder, buna uyumlu olarak para politikasını belirler. Banka, para politikasının uygulanmasında tek yetkili ve sorumludur.
- Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla bu Kanunda belirtilen para politikası araçlarını kullanmaya, uygun bulacağı diğer para politikası araçlarını da doğrudan belirlemeye ve uygulamaya yetkilidir.
- Banka, olağanüstü hallerde ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun kaynaklarının ihtiyacı karşılamaması durumunda, belirleyeceği usul ve esaslara göre bu Fona avans vermeye yetkilidir.
- Banka, nihai kredi mercii olarak bankalara kredi verme işlerini yürütür.
- Banka, bankaların ödünç para verme işlemlerinde ve mevduat kabulünde uygulayacakları faiz oranlarını, belirleyeceği usul ve esaslara göre bankalardan istemeye yetkilidir.
- Banka, mali piyasaları izlemek amacıyla bankalar ve diğer mali kurumlardan ve bunları düzenlemek ve denetlemekle görevli kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgileri istemeye ve istatistiki bilgi toplamaya yetkilidir.

Temel görev ve yetkileri dışında bir de TCMB'nin müşavirlik ile ilgili görevleri bulunmaktadır. Bu görevleri;⁷⁸

- Banka, Hükümetin mali ve ekonomik müşaviri, mali ajanı ve haznedarıdır. Bankanın Hükümet ile olan ilişkisi Başbakan aracılığı ile sağlanmaktadır.
- Banka, finansal sistemle ilgili olarak gerekli hususlarda Hükümete görüş verir.
- Banka, bankalar ve uygun göreceği diğer mali kurumlar hakkındaki görüşlerini ve tespitlerini Başbakanlık ile bu kurum ve kuruluşları düzenleme ve denetleme yetkisine sahip kuruluşlara bildirebilir.

1.5.3. Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu

TMSF'nin kurulması; tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunması, mevduatın ve katılım fonlarının sigorta edilmesi, fon bankalarının yönetilmesi, mali bünyelerinin güçlendirilmesi, yeniden yapılandırılması, devri, birleştirilmesi, satışı, tasfiyesi, fon alacaklarının takip ve tahsili işlemlerinin yürütülmesi ve sonuçlandırılması, fon varlık ve kaynaklarının idare edilmesi ve kanunla verilen diğer görevlerin ifası gibi önemli amaçları barındırmaktadır. 2003 yılından önce TMSF, ilk olarak TCMB daha sonra bir süre de BDDK tarafından temsil ve idare ediliyordu. 5020 sayılı Bankalar Kanunu'na göre 2013 yılında gerçekleştirilen yapılandırma ile ayrı bir kamu tüzel kişiliğe kavuşmuştur. Günümüzde de idari ve mali özerkliği bulunmaktadır.⁷⁹

Merkezi İstanbul'da olan kurum, TMSF Kurulu ve başkanlık diye 2 ayrı organdan oluşmaktadır. Mevduat sigortası sistemi mevduatın korunmasına ilişkin günümüze kadar oluşturulan kurumların en gelişmişidir. Sistem mevduat sahibi, mevduatı kabul eden banka ve mevduatı sigorta altına alan kurum arasında işlemektedir. Yaptırım gücünü ise ülke mevzuatına dayalı hukuk kurallarından almaktadır. Sigortayı yapan kurum bu işlem karşılığında belirli bir tutarda prim tahsil eder. Kurum, mevduatın yatırıldığı bankanın ilgili mevzuatta yazılı olan hükümler çerçevesinde mevduat sahibinin mevduatını geri ödeyememesi durumunda devreye girer. Mevduat sahibi ya da sahiplerine sigorta kapsamına aldığı tutar kadar mevduatı öder. Ödediği

---

⁷⁸Günel, Age, s. 341.

⁷⁹Günel, Age, s. 245-246.

tutarları geri almak üzere de ödeme güçlüğüne düşen banka hakkında yasal süreci başlatır.⁸⁰

Fon görevini yaparken bağımsız olarak hareket etmektedir. Yerindelik denetimine tabi tutulmaz. TMSF kurulu, kurumun karar organıdır. Kararlarını hiçbir organ ya da kurum etkilemez, emir veremez. Kurul; biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere yedi üyeden oluşmaktadır. Kurul üyesi seçilebilmek için kanunda belirtilen gerekli şartların taşınması gerekmektedir. Bu şartlar;

- Türk vatandaşı olmak,
- Kamu haklarından kısıtlı bulunmamak,
- Hukuk, iktisat, maliye, bankacılık, işletme, kamu yönetimi ve dengi dallarda en az lisans düzeyinde öğrenim görmüş olanlar için belirtilen alanlarda lisansüstü eğitim görmüş olmak,
- Müflis veya konkordato ilan etmemiş ya da yeniden yapılandırma yoluna başvurmamış olmak,
- Fona devredilmiş veya bankacılık faaliyetinde bulunma izni kaldırılmış bşr bankada nitelikli paya sahip olunmamak, kontrolü elinde bulundurmamak,
- Yüz kızartıcı bir suçtan dolayı mahkum edilmiş olmamak,
- Bankalardan imza yetkisine sahip personel olarak çalıştırılması yasaklanmış olmamak,
- Yükseköğrenim sonrası en 10 yıl deneyim sahibi veya yukarıda belirtilen dallarda en az 10 yıl öğretim üyeliği yapmış olması gerekmektedir⁸¹.

Fon Kurulu Başkan ve üyelerinin görev süresi beş yıldır. Süreleri biten başkan ve üyeler bir defalığına daha tekrar atanabilirler. Başkanlığın ya da üyeliğin herhangi bir sebeple boşalması durumunda bir ay içinde atama yapılır. Bu şekilde atanan kişiler, atandıkları kişiden kalan süreyi doldururlar. BDDK üyelerinde olduğu gibi TMSF üyelerinin de başka işlerde çalışması söz konusu değildir. Ayrıca Fon Kurulu Başkan ve Üyeleri, yönetim ve denetimleri Fona devredilen kuruluşlarda ve bunların doğrudan ya da dolaylı ortaklıklarında, görevlerinden ayrılmalarından itibaren, 2 yıl içinde görev

---

⁸⁰TMSF, “Tarihçesi”, Kaynak:

<http://www.tmsf.org.tr/tarihce.tr>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

⁸¹Kaya, Age, s. 200.

alamazlar. Fon Başkanı, TMSF'nin en üst yöneticisi olup, genel yönetimden, temsilden ve kurulun alacağı kararların yürütülmesinden Fon Başkanı sorumludur.⁸²

TMSF'nin toplantı yapması ve karar alabilmesi ile ilgili adımlar BDDK'daki gibi işlemektedir. TMSF'nin temel görev ve yetkilerinden bazıları,⁸³⁻⁸⁴

- Fonun esas görevi bankalardaki tasarruf mevduatını ve gerçek kişilerin katılım fonlarını sigorta etmektir. Tasarrufların ne kadarlık kısmının sigorta edileceği Fon Kurulu tarafından belirlenmektedir. Fon bu kararı belirlerken BDDK, Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığının görüşünü almak zorundadır.
- Faaliyet izni kaldırılmış olan kredi kuruluşları dâhilinde bulunan mevduat ve sigorta fonunun sigorta kapsamındaki kısmını direkt ya da başka banka aracılığı ile ödemek,
- Diğer bir görevi ise BDDK tarafınca yapılan denetlemeler sonucu mali durumu iyi olmadığı tespit edilen, bankanın hisseleri, denetimi Fona devredilen bankaların yeniden yapılandırılmasını sağlamak, mali bünyesinin güçlendirilmesini sağlamak,
- Herhangi bir bankanın kanuna göre faaliyet izni kaldırıldığında, yönetim ve denetimi devralmak,
- Finansal sisteminin bütününe etkileyebilecek olumsuz gelişmelerin olması halinde, BDDK'nın koordinasyonu üzerine diğer kamu kurumları ile beraber çalışmalar yapmak ve varsa Bakanlar Kurulu'nun (BK) belirlediği tedbirleri derhal uygulamaktır.

TMSF'nin pek çok görev ve yetkisi bulunmaktadır. Ancak yukarıda birkaç önemli olan görev ve yetkilerine değinilmiştir. Fon, kamu kurumu olması sebebi ile düzenleyici işlemleri ve kararları idari işlem olarak yargı denetimine tabidir. Beş Yüz Bin Türk Lirası'nı aşan miktarlara ilişkin kurul kararlarına karşı davalar İlk derece mahkemesi olan Danıştay'da görüşülür.⁸⁵

1.5.4. Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği

TBB, 1958 yılında kurulmuştur. Tüzel kişiliğe haiz olup, kamu kurumu niteliğindedir. Birliğin merkezi İstanbul'dadır. TBB'nin kuruluşunda; bankacılık

⁸²Bankacılık Kanunu, md. 114-115-116.

⁸³Günel, Age, s. 247.

⁸⁴Bankacılık Kanunu, md. 117.

⁸⁵Kaya, Age s. 206-207.

düzenleme ilke ve kuralları temel alınarak, bankaların hak ve menfaatlerini savunmak, sistemin sağlıklı bir şekilde çalışması ve büyümesi, bankacılık mesleğinin gelişmesi, haksız rekabeti önlemek, rekabet ortamının sağlıklı bir yapıya kavuşmasını sağlamak gibi önemli amaçlar yer almaktadır.⁸⁶

Türkiye’de faaliyet gösteren tüm mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları TBB’ne üye olmak zorundadır. Üyeliği faaliyet izninin alındığı tarihten itibaren 1 ay içinde gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Katılım bankaları ise aynı şekilde Türkiye Katılım Bankalar Birliği’ne üye olmak zorundadır.⁸⁷

TBB ve TKBB finansal sektörün uluslararası ortamda büyüüp güçlenmesine öncülük eden kurumlardandır. Kurumların internet sayfasında; mevduat, yatırım, kalkınma ve katılım bankalarına ait verilere, istatistiki raporlara ulaşılabilmektedir. Her iki kurumda böylece bankalar ile ilgili yapılacak olan çalışmalara desteğini esirgememektedir.

TBB’nin organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetçiler iken bunların yanında genel sekreterlik ve danışma kurulu da bulunmaktadır. Karar organı olarak birliğin Genel Kurulu, Yürütme Organı olarak da Yönetim Kurulu görev yapmaktadır. Yönetim kurulu, mevduat bankalarının yılsonu durumlarına göre aktif toplamları en büyük ilk on bankadan sekiz üye, ilk ondan sonraki sekiz bankadan üç üye kalkınma ve yatırım bankalarından bir üye seçilerek yönetim kurulu oluşturulur. Genel kurulda her grup tarafından aralarında gizli oyla seçilir. Bu üyeler 2 yıllığına seçilmektedir. Ayrıca seçilen üyenin bir daha seçilme hakkı vardır.⁸⁸

TKBB’nin amacı, serbest piyasa ekonomisi ve tam rekabet ilkeleri çerçevesinde bankacılık düzenlemeleri ile ilke ve kuralları doğrultusunda katılım bankalarının hak ve menfaatlerini savunmak, bankacılık sisteminin büyümesi, sağlıklı olarak çalışması ve bankacılık mesleğinin gelişmesi, rekabet gücünün artırılması amacıyla çalışmalar yapmak, rekabetçi bir ortamın yaratılması ve haksız rekabetin önlenmesi için gerekli kararların alınmasını sağlamak, uygulamak ve uygulanmasını talep etmektir.⁸⁹

---

⁸⁶TMSF, “Hakkında”, Kaynakça:

<http://www.tbb.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 13 Mart 2015).

⁸⁷TBB Statüsü, “Birliğe Üyelik”, Kaynak:

<http://www.tbb.org.tr/tbb/hakkında/statu/11>, (Erişim Tarihi: 13 Mart 2015).

⁸⁸TBB Statüsü, “Organlar, Birimler, Görev ve Yetkileri”, 2. Bölüm, Kaynak:

<http://www.tbb.org.tr/tbb/hakkında/statu/11>, (Erişim Tarihi: 03 Mart 2015).

⁸⁹TKBB, “Tarihçe”, Kaynak:

<http://www.tkbb.org.tr/kurumsal-hakkında-tarihçe>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

TKBB'nin organları yönetim kurulu, genel kurul ve genel sekterliktir. Yönetim kurulu faaliyette bulunan katılım bankaları temsilcilerinden oluşmaktadır. Üyeler 2 yıllığına seçilirken, seçilen üye bir daha seçilme hakkına sahiptir. Yönetim Kurulu Başkanı, birliği temsil eder, genel kurul kararları ile yönetim kurulu kararlarının uygulanmasından sorumludur.⁹⁰

---

⁹⁰TKBB, "Yönetim", Kaynak:
<http://www.tkbb.org.tr/kurumsal-yonetim-genel-kurul>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE YAŞANAN EKONOMİK KRİZLER VE ETKİLERİ

İkinci Bölümde; Türkiye’de meydana gelen ve etkisi görülen uluslararası krizler, bu krizlerin çıkış noktaları, ülke ekonomisinin ve bankacılık sektörünün bu krizlerden nasıl etkilendikleri anlatılmıştır. Yaşanan krizler ve ekonomik sorunlarla yıpranan bankacılık sektöründe TMSF’ye devredilen bankalar, bu bankaların ortak özelliklerine değinilmiştir. Ardından ekonominin yeniden yapılandırma sürecine girdiği ve bu süreçte bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapılandırmalardan bahsedilmiştir.

2.1. TÜRKİYE’DE YAŞANAN VE ETKİSİ GÖRÜLEN EKONOMİK KRİZLER

Ülkerlerde yaşanan ekonomik krizler genelde ulusal boyutta kalmazlar. Herhangi bir ülkenin ekonomisini derinden sarsan bir kriz küreselleşmenin doruklarda olduğu günümüz dünyasında diğer ülkeleri de kolayca etkisi altına almaktadır. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ve ekonomisi kırılgan bir yapıya sahip olan ülkeler, etrafında olan olumsuz her şeyden nem kapabilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanından günümüze kadar gelen zamanda ülkemiz ekonomisi zaman zaman patlak veren krizlerden nasibi almıştır.⁹¹

2.1.1. 1929 Dünya Ekonomik Buhranı

Kara Perşembe olarak da bilinen bu krizin gerçekleştiği dönem, Birinci Dünya Savaşı sona ermiş olup etkisinin ekonomik boyutta hala devam ettiği döneme denk gelmektedir. Kriz önce Kuzey Amerika ve Avrupa’da cereyan ettikten sonra tüm dünyaya yayılmıştır.

Savaş sonrası hammadde ve tarım ürünleri fiyatlarında düşüş olmuş, bu ürünlerin ihracını gerçekleştiren ülkelerin gelirlerinde azalma meydana gelmiştir. Birinci Dünya Savaşı sonrası dünya ekonomisinde öne çıkmaya başlayan ABD, savaş boyunca önemli bir sermaye birikimi gerçekleştirmiştir. Savaş sonrası da ekonomisi etkin ve güçlü bir hale gelen ABD’li şirketler, ellerindeki fon fazlası ile New York

---

⁹¹Bilge Afşar, “Türk Bankacılık Sektöründe Krizler”, *Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi*, Konya 2007, s.2.

Borsası'ndaki yatırımlarını arttırmaya başlamışlardır. Artan talep sonucu hisse senetleri fiyatlarında aşırı artış söz konusu olmuştur. Bu artışa dur diyebilmek adına Federal Rezerv Bankası duruma el atmış, faiz oranlarını %7'den %15'e yükseltmiştir. Borsa da hisse senetleri fiyatları en yüksek seviyeye ulaşmışken hisse senedi sahipleri aniden satışa geçmiş ve New York Borsası çökmüştür. Borsa'da yaşanan çöküşü bankalar takip etmiştir. New York Borsası'nda başlayarak tüm dünyaya yayılan bu kriz, dünya tarihinde meydana gelen en büyük kriz olarak yerini almıştır.⁹²

Türkiye'nin de savaşın ekonomik anlamda onarımına devam ederken böyle bir krizle karşılaşması işsizliğe, ekonomisi tarıma dayalı olduğu için tarım gelirlerinde gözle görülen düşmelere, ödemeler dengesinde açıklara vb. sorunlara sebep olmuş ve Türk Lirası devalüasyona uğramıştır.

Krizden sonra genel olarak devletçilik politikaları ön plana çıkmıştır. Devletçi politika aracılığıyla kamu harcamalarıyla kamu gelirleri dengelenerek, ithalata sınır getirilmesi ve dış ticaret fazlası verilmesi ön görülmüştür. Merkez bankasının kurulması ve Birinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı devletçilik politikalarının en güzel örneklerindedir.⁹³

2.1.2. 7 Eylül 1946 Krizi

Atatürk'ün devletçilik ilkesi ve 1929 Krizi sonrası benimsenen devletçi ekonomik politikalar başarılı bir şekilde süre gelirken yine bir savaş sonrası döneme gelinmiştir ve 1946 Krizi meydana gelmiştir.

Dönemin hükümeti İkinci Dünya savaşı sonrası sanayi ve ekonomi alanında bazı kararlar almıştır. Bu kararlardan en başta geleni ise 1946 yılına kadar gelen devletçi politika yerine liberal dış ticaret politikasının uygulanmasıydı. Türk Lirası, Döviz karşısında yarı yarıya bir oranla devalüe edilmiştir. Uygulanan bu politika, maliyet enflasyonuna sebep olmuş, dış ticaret açığı artmıştır. Burada önemli bir nokta da devalüasyon hakkında alınan kararlar kamuoyuna duyurulmamış ve iç çevredeki ihracatçıların işine gelmiştir. Bu yanlış hareket sonucu üreticiler tarafından iktidara karşı

---

⁹²Ömer Açıkgöz, Bülent Özkan, "1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri", *Mevzuat Dergisi*, 2009, Y. 12, S. 136.

⁹³Hülya Ardıç, *1994 ve 2001 Yılı Ekonomik Krizlerinin, Türkiye Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara 2004, s. 67-68.

tavir alınmıştır. Bu kriz sonrası en çok etkilenenlerden biri bankacılık sektörü olmuş ve bazı bankalar faaliyetlerine son vermişlerdir.⁹⁴

2.1.3. 1958 Yılı Ekonomik Bunalımı

1950'lerde ödemeler dengesinde meydana gelen açık önlemlere rağmen artmaya devam etmiş ve dış borçlanmayı vazgeçilmez kılmıştır. Zamanla dış ticaret hacmi daralmaya başlamıştır. İç-dış fiyatlar arasındaki uçurum giderek artmış Türk Lirası aşırı değerlenmiştir. Ülkenin kredibilitesi düşmüş, ülke yine darboğaza girmiştir. Yaşanan kriz sonucu, iç piyasaya olan talep artmış ithalat azalmıştır. Sanayi ürünleri başta olmak üzere ülkede kıtlık oluşmuş, kara borsacılık gündeme gelmiştir. Dış ödeme güclüğü ve enflasyon olarak kendini gösteren ekonomik bunalımı alt edebilmek adına hükümet tekrar devalüasyon yapmıştır.⁹⁵

Devalüasyonla birlikte bazı önlemler de alınmıştır. Dış ticaret kontrollerinin gevşetilmesi, Milli Koruma Kanunu'nun durdurulması, bütçe açıklarının daraltılması, kısa vadeli yatırımlara önem verilmesi alınan önlemlerden bazılarıdır. Yaşanan ekonomik bunalım sonucu birçok banka batmış ya da birleşmiştir. Niğde ve Akşehir bankaları, Bor Zürra ve Tüccar Bankası, Lüleburgaz Birlik ve Ticaret Bankası batmıştır. Ankara, İstanbul ve İzmir Halk Sandıkları Halk Bankası ile bileşirken, Türk Ekspres Bank ve Buğday Bankası da Anadolu Bankası ile birleşmiştir.⁹⁶

2.1.4. 1970 li yıllarda Yaşanan Krizler

1970 li yıllarda Türkiye ekonomisinde; ulusal tasarruflar ve yatırımlar arası fark açılmış, ithalat hızlı bir şekilde artarken, ihracat tam aksine durağan bir hal almıştır. Ekonominin bu hali cari işlemler dengesini alt üst etmiş, bütçe açıklar had safhaya ulaşmış ve enflasyon hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır.⁹⁷

Türkiye ekonomisinde dengelerin alt üst olduğu bu dönemde, 1973-74 yıllarında meydana gelen Arap-İsrail savaşlarının etkisi ile ilk petrol krizi yaşanmıştır. Savaş nedeni ile OPEC ülkeleri petrol fiyatlarını artırmayı amaçlayarak petrol arzını kısımlardır. Dolayısıyla, istediklerine ulaşmışlardır. Varil fiyatı 3 Amerikan Doları

---

⁹⁴Nurettin Ayan, *Türk Bankacılık Sistemi ve Ekonomik Krizlere Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006, s. 56.

⁹⁵Ardıç, Age, s. 72.

⁹⁶Ayan, Age, s. 57.

⁹⁷Metin Bayrak. Osman Cenk Kanca, "Türkiye'de 1970-2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik ve Siyasi Gelişmelerin Seyri", *Akademik Bakış Dergisi*, Mart-Nisan 2013, S. 35, s. 2.

iken 13 Amerikan Dolarına yükselmiştir. Uygulanan bu politika sonucu petrol ithal eden birçok ülkenin belini bükmüştür. Pek çok ülke ekonomisi resesyona uğramıştır. 1979 yılına geldiğimizde dünya ikinci bir petrol krizi ile sarsılmıştır. Bu kez de İran-Irak savaşının olduğu dönemde Ortadoğu'daki gergin ortam, petrol fiyatlarında artışa neden olmuştur. Bu artış da yine birçok ülke ekonomisinin resesyona girmesine sebep olmuştur.⁹⁸

Yaşanan petrol krizleri, zaten denge tutturamayan Türkiye ekonomisini de etkilemiştir. Özellikle döviz sıkıntısının yaşandığı bu dönemde krize çare olsun diye uygulanan düzenleyici ve müdahaleci yaklaşımlar, krize çare olamadığı gibi daha da artmasına neden olmuştur. Bunun üzerine yavaş yavaş liberal piyasa yönetimine geçilmiştir. Liberal piyasa anlayışı içerisinde; serbestleşme, rekabeti ön plana taşıma, düzenlemeden vazgeçmeyi barındırmaktadır.⁹⁹

Petrol krizinin ardından devam eden dış ödemeler açığı hükümetin günü birlik çözümleri sonucu her geçen gün artmaktadır. Bir taraftan dışardan borç almaya devam edilmiş, alınan borçlar geri dönüşümü karlı planlara yatırılmamıştır. Üstüne üstlük halkın tüketime teşvik edildiği 1978 yılında tekrar bir kriz daha patlak vermiştir.¹⁰⁰

2.1.5. 24 Ocak 1980 Yılı Alınan Ekonomik Kararlar

1978 yılında yaşanan kriz sonrası düzelmeyen bir ekonomi ile baş edilemeyince, 24 Ocak 1980 yılında bazı ekonomik kararlar alınmıştır. Bu kararlar daha çok tüm dünya tarafından uygulanmaya başlanan serbestleşme sürecine uyumu içermektedir. İhracata teşvik söz konusudur. Döviz fiyatları artmış para arzı genişlemiştir. İhracatın artması sonucu piyasalarda durgunluk yaşanması engellenmeye çalışılmıştır. Tasarruflar yüksek mevduat ve faiz oranları ile enflasyondan korunmuştur¹⁰¹. 24 Ocak 1980de alınan kararlardan bazıları;

- Kitler özelleştirildi.
- Sigara tekeli ve madenlerin kamulaştırılması iptal edildi.
- Yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi için bir kısım önlemler alındı.

---

⁹⁸Erhan, İşcan, "Petrol Fiyatının Hisse Senedi Piyasası Üzerindeki Etkisi", *Maliye Dergisi*, Ocak-Haziran 2010, S. 158, s. 609.

⁹⁹Ayan, Age, s. 59.

¹⁰⁰*Paraborsa*, "Türkiye'de Ekonomik Krizler", 2012, Kaynak:

<http://www.paraborsa.net/i/turkiyedeki-ekonomik-krizler-ve-nedenleri/> (Erişim Tarihi: 17 Ocak 2015).

¹⁰¹Ayan, Age, s. 61.

- Dışa açılma politikası çerçevesinde yabancı sermayenin yapacağı dolaysız yatırımlara büyük ölçüde teşvikler sunulmuştur.
- Faiz hadleri serbestleştirilmiş ve reel faiz uygulanmıştır.

Yaşanan bu krizlerden sonra, 1983 yılı sonuna doğru para piyasalarında ve bankacılık sektöründe bir dizi daha önlemler alınmaya başlanmıştır. Mevduatın vade ve faizleri belirleme yetkisinin önce Maliye Bakanlığı'na bırakılması, faiz hadlerinin reel pozitif düzeyde tutulmasının yetkili makamlara bırakılması, 1984 yılına kadar IMF'nin Türkiye'deki para miktarını denetim altında tutması 1983 yılında bankacılıkla ilgili alınan kararlardanır¹⁰². 24 Ocak 1980 kararları ile başlatılan ve 29 Aralık 1983 kararları ile alınan tedbirlerin bir kısmı ithalat ve ihracatın serbestleştirilmesine yöneliktir.¹⁰³

2.1.6. 1988 Krizi

1980 yılından itibaren düzelmesi için çaba harcanan Türkiye ekonomisi, 1988 yılında da çok güzel bir tablo sergileyememiştir. 1988 yılına kadar alınan kararlar, yapılan değişiklikler Türkiye'yi krizden koruyamamış ve ülke ekonomik açıdan yine sıkıntıya girmiştir. Bütçe gelirleri azalmış, bütçe açığı artmış, kamunun borç oranı yükselmiştir. Kamu borç oranı artınca, iç borçlanmayla kapatılmaya çalışılmış bu sefer de iç borç oranı hızla artış göstermiştir.

Yükselen enflasyonu düşürmek için hükümet önce faiz oranlarını düşürmüştür. Hükümetin bu davranışı karşısında döviz ve altın fiyatı tavan yapmıştır. Durum böyle olunca, dövize olan yoğun talebi engellemek adına faizler serbest bırakılmıştır.¹⁰⁴ Türkiye uluslararası ekonomik ilişkilerde serbestleşme açısından en serbest ülkelerden biri haline gelmiştir. Kriz sonrası yıllarda durgunluk ve belirsizlik devam etmiştir.¹⁰⁵

2.1.7. 1994 Krizi

1994 yılı mali krizinin temeli makroekonomik değişkenleri ve kamu kesiminin gelir-gider dengesindeki bozukluktan kaynaklanmaktadır. 1988 yılında yaşanan krizden

---

¹⁰²Ayan, Age, s. 62.

¹⁰³Ozan Kayarkaya, *1980 Sonrası Türkiye'de Ekonomik Krizler ve Bu Krizlerin Getirdiği, Bir Sonuç Olarak Banka Konsolidasyonları*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006, s. 79-80.

¹⁰⁴Ayan, Age, s. 65-66.

¹⁰⁵Kayarkaya, Age, s. 81-82.

bu yana düzenlemeye çalışılsa da hükümetin doğru politikaları uygulayamaması yeni bir krize neden olmuştur. Kamu kesimi borçlanması fazla olmasına rağmen faizler düşük tutulmuş bu da devlet iç borçlanma senetlerine olan talebin düşmesine neden olmuştur. Hal böyle olunca, piyasadaki likidite fazlası dövize yönelmiştir. Bu yönelme de döviz kurunda artışa neden olmuştur.¹⁰⁶

Kamu gelir-gider dengesi kurulamayınca merkez bankası kaynakları kullanılması kararı alınmıştır. Bu karardan sonra TCMB rezervlerinin yarısı erimiştir. Merkez bankasının devreye girmesi ile ülkede devalüasyon beklentisi artmıştır.¹⁰⁷

1994 yılında ortaya çıkan mali kriz bankaları da etkisi altına almıştır. Piyasadan önemli ölçüde mevduat çekilmiştir. Şöyle ki; hükümetin uyguladığı kamu borçlanma politikaları kişi ve kurumlarda güvensizliğe sebep olmuştur. Bu yüzden kişi ve kuruluşlar bankalardaki mevcut ulusal ve yabancı para mevduatlarını çekip, ellerindeki ulusal paraları serbest piyasada yabancı para birimine çevirmişlerdir. Bankalar likidite soruna maruz kalmıştır.¹⁰⁸

2.1.8. Kasım 2000 Krizi

Enflasyonun önüne geçilemediği 90'lı yılların sonlarında IMF tarafından onaylanan programların uygulanmasına karar verilmiştir. Bu karar ile kamu kesimi açıklarının kapatılması hedeflenmektedir. Programa göre döviz kuru önce belirli bir çizelgeye göre ilerleyecek daha sonraları serbest hareket edebilecekti. Bu uygulama sonucunda enflasyonda bir düşüş gerçekleşmiştir. Ancak bu süreçte gerçekleşen faiz oranları hedeflene faiz oranlarının üzerine çıkınca Türk Lirası döviz karşısında aşırı değerlenmeye başlamıştır. Cari açık, bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmiştir. 2000 yılının ikinci yarısına gelindiğinde, cari açık 5 Milyar Dolara kadar çıkmış, dış ekonomik dengeler alt üst olmuş kriz çanları çalmaya başlamıştır.¹⁰⁹

Krizlerin gerçekleşeceği tarih, gün, zaman tam olarak bilenecek olsa zaten kriz olarak adlandırılmazdı. Ancak krize sebep olabilecek, krizin yaklaştığına sinyal

---

¹⁰⁶Evrin İmer, *Genel Kabul Gören Gözlemler Açısından Türkiye Ekonomisindeki Krizler ve Krizlerin Bulaşıcılığı Üzerine Bir Uygulama*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara 2003, s. 33.

¹⁰⁷Kayarkaya, Age, s. 83.

¹⁰⁸Ayan, Age, s. 69.

¹⁰⁹Kayarkaya, Age, s. 91-96.

verebilecek bazı durumlar söz konusudur. Finansal krizin oluşumunda güvensizlik, gerginlik, baskı ve panik sinyal gösterecek bu durumlardan bazılarıdır.¹¹⁰

Kasım 2000 krizi de ülkemizde uygulanan ekonomik programların sonucunda güvensizliğin yoğun bir şekilde hissedildiği dönemde patlak vermiştir. Şöyle ki; enflasyonu düzenlemek için yapılan politikalar yeterli olmamış, aksaklıklar meydana gelmiş hükümetin ekonomik politikalarına karşı güven azalmıştır. IMF ile yapılan önceki anlaşmalarda da enflasyonun düşürülemediği varsayılarak yine düşmeyeceğinin varsayılmasına sebep olmuştur. 1999 yılının sonlarında kamu kesimine yüksek zamlar yapılmış, Kamu kesimi enflasyonunu en çok %2 dolaylarında olacağı söylenmiştir. Ancak enflasyon %30'ları görmüştür. Kamuya verilen zamlar iptal edilmiştir. Bunlar gibi birçok davranış piyasadaki güveni gittikçe azaltmış, şüphe ve paniği artırmıştır.¹¹¹

Bu dönemde, özel yabancı fon girişi hızlı bir artış göstermiştir. Bu fonun çoğu da borçlanma şeklinde gerçekleşmiştir. Yabancı kaynak girişinde, dış borçlanmanın sürdürülmesi uygulanan kur veya serbest programın sürdürülebilir olması ile doğru orantılıdır. Bu konu da bir pürüz oluşması, şüphe oluşması kriz ortamına girilmiş olduğu anlamına gelmektedir.¹¹²

Türkiye'de krizin başlamasına neden olan bazı durumlar ele alındıktan sonra daha somut bir şekilde krize neden olan değişkenleri maddeleyecek olursak¹¹³;

- Kısa Vadeli Dış Borç / Döviz Rezervi
- Cari Açık / GSYİH
- Cari Açık / Döviz Rezervi
- Toplam veya Kısa Vadeli Dış Borç / İhracat
- M2 / Döviz Rezervi
- Banka Kredisi / Döviz Rezervi
- Sermaye hareketlerindeki dalgalanma
- Dış Borç Faizinde ve Risk Pirimin de Yükselme, Dalgalanma
- Kısa Vadeli İç Faizde Dalgalanmadır.

---

¹¹⁰Ercan Uygur, "Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri", *Türkiye Ekonomi Kurumu*, Ankara 2001, s. 9.

¹¹¹Uygur, Age, s. 11.

¹¹²Age, s. 17.

¹¹³Age, s. 18.

Kasım 2000 krizi öncesi bankacılık sektörü ile ilgili yapılandırmalar mevcuttur. Bankalar, döviz alabilmek adına likidite artımı yoluna gidilmiştir. Bu durum faizleri yukarı çıkarmıştır. Faizler yukarı çıkınca ellerinde bol miktarda hazine kâğıdı kalmıştır. Elleriindeki hazine kâğıtları bankaları dar boğaza sokmuştur. Bu darboğaza, ellerindeki kâğıtları satarak bir an önce ülkeyi terk eden yabancı girişimciler de katkıda bulunmuştur. Kriz sonunda özellikle bankalar derinden etkilenmiştir. TMSF bünyesinde banka sayısı artınca, batık banka sayısı çok diye düşünülerek durgunluk yaşanmıştır.¹¹⁴

2.1.9. Şubat 2001 Krizi

2000 Kasım krizi ardından geriye kalan ekonomi güçsüz, kan kaybetmiş bir haldeyken, kasım krizinden kalan problemler henüz çözülememiştir. Yabancı para getiren ve borç veren kesimin kısa vade talebi ve yüksek risk primleri söz konusu iken Şubat ayında yine faizler yukarı doğru tırmanmaya başlamıştır. Borç stoku yükselmeye devam ederken, enflasyonda düşmemek için direnmekte ve Türk Lirası’da durmadan değerlenmekteydi. Kuşku, tedirginlik artmış, kriz kendini yine yeniden göstermeye başlamıştı. Böylesine gergin bir ortama Milli Güvenlik Kurulu’nda Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile dönemin Başbakanı Bülent Ecevit arasında geçen gerginlik eklenince kriz açık beyan patlak vermiştir.¹¹⁵ Krizin patlak vermesine başka bir sebep de neden olabilirdi. Zaten gergin bir bekleyiş içinde olan ekonomide, 2000 Kasım krizinin ardından bu şoku da yaşayan enflasyonu düşürme programı artık işlevini yitirmiştir.¹¹⁶ Döviz krizi olarak 21 Şubat 2001 tarihinde meydana gelen bu kriz kamuoyunda “Kara Çarşamba” diye de bilinmektedir.

Kriz sonrası TCMB, döviz kuru hedeflemelerinde başarısızlığı sonrasında döviz kurunu dalgalanmaya bıraktı. 2001 Şubat krizinde yaşanan enflasyonu düşürme programı artık işlevini yitirmişti. Döviz kuru artışının sabitlendiği dönemde döviz rezervlerinin büyüklüğünden çok rezervin karşılaşılabileceği bir hücum anındaki dayanma gücü önemlidir. 2001 krizinde dövize saldırı sadece yabancılarla sınırlı kalmayıp, yerliler de katılınca krizin yaşanması kaçınılmaz son olmuştur. Artan döviz talebi ile TCMB 21 Şubat’ta kurun dalgalanmaya bırakıldığını açıkladı. 21 Şubat

---

¹¹⁴Uygur, Age, s. 14.

¹¹⁵Kayarkaya, Age, s. 97-98.

¹¹⁶Uygur, Age, s. 5-23.

2001’de yaşanan kriz döviz krizi olmuştur. Kuvvetli, sağlam bir yapıdan yoksun olan Türkiye ekonomisi böyle bir durumda yine yenik düşmüştür.¹¹⁷

Piyasada kriz zamanı, likidite talebi haliyle en çok bankalardan gelmiştir. Bu likidite talebinde dikkat çeken bir noktada vardır ki; 21 bankanın sistemden çektiği para 5,3 Milyar Dolarken, bu bankaların büyük bir kısmı yabancı sermayeli olanlardır. TCMB bu durumu TBMM Yolsuzluk Komisyonu’na taşımıştır. Yapılan incelemeler sonucu en fazla Dolar alımının Citibank ve Deutsche Bank tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıkmıştır. Bu durum da kriz anının fırsata çevirmeye çalışan yabancı sermayeye örnek gösterilebilmektedir.¹¹⁸

Likidite problemi yaşayan bankalar, çözüm olarak bono satışları gerçekleştirmiş, bu da açık pozisyonda olan bankaların likidite sıkıntısını artırmış, hassas olan faizler de yükselerek duruma tepkisini göstermiştir. Mali sisteme güven yok olmuş, bankalardan alınan krediler geri ödenemez olmuştur.¹¹⁹

Alt üst olan ekonomiyi, sarsılan güveni düzeltmek adına dışarıdan bir Ekonomi Bakanı getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kararın üzerine yeni istikrar programı ile birlikte Kemal Derviş Türkiye’ye gelmiştir. Kemal Derviş’in uygulayacağı programın adı Güçlü Ekonomiye Geçiş olup, programın temel amacı, kur rejiminin terkedilmesi ortaya çıkan güven bunalımı ve istikrarsızlığı süratle ortadan kaldırmak ve eş anlı olarak bu duruma bir daha geri dönülmeyecek şekilde kamu yönetiminin ve ekonominin yeniden yapılandırılmasına yönelik altyapıyı oluşturmaktır.

Program içerisinde temel alınan ilkeler;

- Dalgalı kur sistemi içinde enflasyonla mücadeleyi kesintisiz ve kararlı biri biçimde sürdürmek,
- Bankacılık sektöründe kamu ve TMSF bünyesindeki bankalar başta olmak üzere hızlı ve kapsamlı bir yeniden yapılandırılmayı, böylece bankacılık kesimi ile reel sektör arasında sağlıklı bir ilişki kurmak,
- Kamu finansman dengesini bir daha bozulmayacak bir biçimde güçlendirmek,

---

¹¹⁷Aysel Yılmaz, *Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Ekonomik Krizler Karşısındaki Dayanıklılığı ve Avrupa Birliği İle Karşılaştırılması (2008 ve Sonrası)*, (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2012, s. 67.

¹¹⁸Kayarkaya, Age, s. 100.

¹¹⁹Yaprak Sevil Coşkun, Zeynep Balatan, “Küresel Mali Krizin Bankacılık Sektörüne Etkileri Ve Türk Bankacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi İle Bilançooya Dayalı Mali Etkinlik Analizi”, *12. İktisat Öğrencileri Kongresi*, Ege Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, İzmir, 2009, s. 22.

- Toplumsal uzlaşmaya dayalı, fedakârlığın tüm kesimlerce adil bir biçimde paylaşılmasını öngören ve enflasyon hedefleri ile uyumlu bir gelirler politikası sürdürmek,
- Bütün bunları etkinlik, esneklik ve şeffaflık ile sağlayacak yapısal unsurların yasal altyapısını oluşturmaktır.

Bu temel ilkeler çerçevesinde mali sektörün yeniden yapılandırılması (bankalar ile ilgili düzenlemeler oldukça fazladır), şeffaflık, rekabeti ve etkinliği artırma, sosyal dayanışmayı güçlendirme ve reel ekonomiye yönelik önlemler ile ilgili yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.¹²⁰ Güçlü ekonomi programı dâhilinde bankacılıkla ilgili olarak yapılan düzenlemelerden en önemlisi, denetim ve düzenleme yetkisine sahip olan BDDK'nın kurulmasıdır.

2.1.10. 2008 Dünya Ekonomik Krizi

2002 yılı sonrasında sermaye hareketleri dengesinde değişimler gözlenmeye başlanmıştır. Likidite bolluğu, yeni finansal araçların yaygınlaşması, üretim ve dış ticaret yapısındaki değişimler, tüm sektörlerde özelleşmenin yaygınlaşması ve devir-birleşme faaliyetlerine gösterilen yoğun ilgi dengenin değişmesine, bazı kalemlerin önemi artarken bazılarının azalmıştır.¹²¹

Diğer krizlerde olduğu gibi 2008 krizinin de; finansal yeniliklerin yanlış yönetilmesi, varlık fiyatlarının balonu ve finansal kurumların bilançolarında bozulma gibi başlıklar nedenini oluşturmaktadır. Krize adını da veren mortgage kredilerinde yapılan yenilikler bir facia ile sonlanmıştır.¹²² Şöyle ki, ev sahipleri durmadan artan konut fiyatları karşısında refah düzeylerinin arttığını düşünerek, para harcamalarını artırmıştır. Bu artış ekonomiye canlılık getirirken, canlılık konut fiyatlarını ve emlak ile ilgili kâğıtların değerini daha da artıyordu. Bunu gören insanlar, yatırım amaçlı borçlanarak da olsa ev almaya başladı. Bir evi olan ikinciye aldı. Bunu yaparken düşünceleri ilerde daha yüksekten satmaktı ama her şey düşüncelerde ki gibi gitmedi. 2008 Dünya Ekonomik Krizi, mortgage kredilerinden dolayı diye bilinse de aslında krediler aracılığıyla yapılan işlemlerin neden olduğu bir kriz demek daha doğru

¹²⁰ TCMB “ Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”, Kaynak:

http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/eko_program/program.pdf, (Erişim tarihi 21.09.2014),

¹²¹Zafer Yükseler, *Türkiye’de Kriz Dönemlerinde Ekonomik Gelişmeler ve Ödemeler Dengesi Uyumu*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara 2009, s. 41-42.

¹²²Serdar Öztürk. Bekir Gövdere, “ Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2010, C. 15, S. 1, s. 381.

olacaktır. Verilen krediler devamlı el değiştirdikçe mevcut riskin de büyüklüğü devamlı değişmiştir. Piyasada el değiştirme işlemleri “türev ürünler” adı ile gerçekleşmektedir. Türev ürünler, şirketlerin işlemlerinden doğan riskleri başka işlemlere konu ederek sözleşme yapılması, bu sözleşme üzerinden rant sağlanmasıdır. Artan krediler türev ürünlere olan talebi de artırmıştır. Risk üstlenirken bir nevi sigorta işlemi yapan türev ürünler gittikçe birbirine risk oluşturmaya başlamıştır. Türev ürünler için aracılık yapan uluslararası bankalar bu ürünler ile birbirlerine kefil olmuşlardır. Türev ürünlerin en fazla toplandığı Lehman Brothers’dı. Daha sonra en başta kredi borçluları tarafından sahip oldukları evlerin değerinin kredilerden daha düşük olduğu fark edilmeye başlanınca, borçların ödenmeme ihtimali artmıştır. Ödenmeyen krediler çoğaldıkça Lehman Brothers başta olmak üzere kefil olunan diğer bankalara ödemeleri yapamamıştır. Bunun üzerine, Lehman Brothers’ın kurtarılamayacağı ile ilgili açıklama yapıldı. Bu açıklama diğer bankaların da zarar ettiğinin ilanı oldu. İşte şişen balon tam olarak bu açıklamadan sonra patlamış oldu.¹²³ ABD’de patlak veren bu kriz havası İngiltere’de de farklı değildi. İlk etkilenen gelişmiş ülkeler olsa da onlara bağlı ekonomisini canlı tutan gelişmekte olan ülkelerinde etkilenmesi çok uzun sürmemiştir. Ülkelerin borsaları değer kaybetmiş, ülke tahvil ve bonolarının riskleri artmış, yabancı sermaye akımları yavaşlamış, banka borçlanmaları düşmüştür.¹²⁴

Türkiye’de krizin etkileri göstermiştir. Ancak şiddeti ABD ve AB ülkelerindeki boyutta olmamıştır. ABD’de türev ürünler aracılığıyla değer kaybeden finansal kâğıtlar söz konusu iken Türkiye’deki bankaların uluslararası kıymetli kâğıtları bu şekilde alıp satarak portföylerine katması mümkün değildi. Bu sebeple aynı şiddetle sarsılmamıştır. Ancak Türkiye’deki kamu ve özel bankalar krizden önce dışarıya büyük tutarlarda kredi sunma imkânı bulmuşlardır. Bunların taksit ve faiz ödemeleri ise krizle birlikte sekteye uğramıştır, likidite problemi yaşayan ABD ve AB bankaları ödemelerde sorun yaşamıştır. Bu durumda Türkiye’de yerel piyasayı etkilemiştir. İflas eden birçok uluslararası bankayı da düşünürsek kullanılabilir kredi hacminde düşüş olmuştur.¹²⁵

BDDK’nın 2008 yılı faaliyet raporlarına bakıldığında bankaların aktif toplamalarında, mevduat hacminde, banka kredilerinde fark edilir bir düşüş olmamıştır.

---

¹²³Mahfi Eğilmez, *Küresel Finans Krizi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2011, s. 67-68.

¹²⁴Coşkun, Balatan, Age, s. 16.

¹²⁵Mükerrem Hiç, *Küresel Ekonomik Kriz Ve Türkiye*, Beykent Üniversitesi Yayınları No.62, İstanbul 2009, s. 63-64.

Bu da krizin bankalara olan güveni çok etkilemediğini ve bankaların kredi açmaya çekingen davranmadığını göstermiştir.¹²⁶

Bunların yanında kredi kartı hacimlerinde artış yaşanmış. Bu da, likidite sıkıntısını gidermek adına başvuru olan bir yol olarak görülebilir. Artan kredi kartları ve otomotiv, tekstil, inşaat, turizm ve demir-çelik sektöründeki firmalara açılan kredilerin geri ödemelerinde bazı sıkıntılar yaşanmıştır. Ödemelerde sıkıntı yaşanmasında 2008 yılında petrol, gıda ve metal gibi sanayi ve üretim için gerekli ana maddelerin fiyatlarının hızla artmasının etkisi de söz konusudur.¹²⁷

2.2. TMSF'YE DEVREDİLEN BANKALAR VE ÖZELLİKLERİ

Bir önceki bölümde ulusal ve uluslararası düzeyde meydana gelen ekonomik krizler ve bu krizlerin ülke ekonomisini nasıl etkilediğinden söz edilmiştir. Özellikle 1994 ve 2001 krizleri ardından bankaların hâkim ortaklarının, mevcut kaynakları düzgün kullanamaması nedeni ile aşağıdaki tabloda yer alan bazı bankalar yönetim ve denetimlerini TMSF'ye devretmişlerdir.

---

¹²⁶BDDK, "Finansal Faaliyet Raporu", Kaynak:
http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/6320Finansal_Piyasalar_Raporu_Aralik_2008.pdf, (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2014).

¹²⁷Hiç, *Age*, s. 64.

Tablo 1:TMSF'ye Devir Olan Bankalar Listesi

BANKA ADI	HİSSELERİNİN TMSF'YE GEÇİŞ TARİHİ
T.Ticaret Bankası	6.Kasım.1997
Bank Ekspres	12 Aralık 1988
İnterbank	7 Ocak 1999
Egebank	22 Aralık 1999
Yurtbank	22 Aralık 1999
Sümerbank ¹²⁸	22 Aralık 1999
Esbank	22 Aralık 1999
Yaşar bank	22 Aralık 1999
Etibank	27 Ekim 2000
Bank Kapital	27 Ekim 2000
Demirbank	6 Aralık 2000
Ulusal bank	27 Şubat 2001
İktisat Bankası	15 Mart 2001
Sitabank	9 Temmuz 2001
Tarişbank	9 Temmuz 2001
Bayındır bank	9 Temmuz 2001
Kentbank	9 Temmuz 2001
EGS bank	9 Temmuz 2001

Kaynak: BDDK, "Tasarruf ve sigorta Fonu Kapsamındaki Bankalar: Performans ve Geliştirme Raporu", Ağustos2001, Ankara.

Listede yer alan bankalardan, özellikle 2001 krizini görmüş ve uygulama bölümünde de açıklanacak olan çalışmanın kısıtlarına uyan; Emlak Bankası, İktisat Bankası, Kentbank, Pamukbank, Toprakbank, Türkiye İmar Bankası, Bank Kapital, Demirbank, Egebank, Etibank, İnterbank ve Sümerbank analize dâhil edilen bankalardandır. TMSF bünyesine alınan bu bankaların bir kısmının işlem yapma yetkisi kaldırılırken, bir kısmı da yeniden yapılandırma programına tabi tutularak çözüme kavuşturulmaya çalışılmıştır. İşlem yapma yetkisi kaldırılan bankaların tasfiyesi fon

¹²⁸Sümerbank, 22.Aralık.1999 tarihinde TMSF devredilmiş ancak 2001 de Oyak Grubu ile devam ettiği için çalışmada yer verilmiştir.

tarafından gerçekleştirilirken yeniden yapılandırmada finansal ve operasyonel anlamda yeniliklere gidilmiştir.¹²⁹

Fona devredilen bu bankalar incelendiğinde, bazı ortak özelliklerinin bulunduğu dikkat çekmektedir. Ortaklık yapıları, Fona devrolmadan önceki bilançoların analizi, bankacılık politikaları bu özelliklerden göze en çok çarpanlarıdır.¹³⁰ Direkt olarak bankaların bahsedilen bu benzer yapıları ve tutumlarını çıkan krizlere sebep göstermek yetersiz olur. Ancak krizler karşısında, bankaların sağlam duramamasına ve sorunların bir çığ gibi büyüyerek ilerlemesine sebep oldukları da kabul edilmelidir. Ortak özelliklerden banka yapıları incelediği zaman aslında sistemin temelinde sıkıntı olduğu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki; bankaya hâkim olan ana hissedarların bulunduğu faaliyet kollarının birkaç banka haricinde turizm, medya, tekstil gibi finans dışı sektörlerden oluştuğu görülmektedir. Aşağıdaki tablo 2 incelendiğinde, TMSF'ye devri gerçekleşen bankalardan sadece 2 bankanın hâkim ortakları finans ile ilgili alanda faaliyet göstermektedir.¹³¹

---

¹²⁹ Mete Bumin, Ferhat Ateş, *Sorunlu Bankaların Çözümlemesi Türkiye Deneyimi*, Palme Yayıncılık, Ankara 2008, s. 59.

¹³⁰ Age, s. 59.

¹³¹ Age, s. 69.

Tablo 2: TMSF'ye Devredilen Bankalara Hâkim Olan Grupların Faaliyet Gösterdikleri Sektörlerin Listesi

Banka Adı	Bankaya hâkim grup adı	Grubun Faaliyet Gösterdiği Ana Sektör	Grubun Faaliyet Gösterdiği Diğer Sektör
Türk Ticaret Bankası	Mensup Vakfı ve Sandığı		
Bank Ekspres	Korkmaz Yiğit Grubu	İnşaat	Medya
İnterbank	Nergis Grubu	Tekstil	Enerji, Taşımacılık
Egebank	Demirel Grubu	İnşaat	Çimento
Yurtbank	Balkaner Grubu	İnşaat	Plastik
Sümerbank	Garipoğlu Grubu	Tekstil	Madencilik, Gıda, Tekstil
Esbank	Zeytinoglu Grubu	İmalat Sanayi	İnşaat, Otomotiv, Sanayi
Yaşarbank	Yaşar Grubu	Boya-kimya	Gıda, Kâğıt
Etibank	Bilgin Grubu	Medya	
Bank Kapital	Ceylan Grubu	İnşaat	Turizm, finans
Demirbank	Cıngıllıoğlu Holding	Sigorta Bankacılık	Turizm
Ulusalbank	Cıngıllıoğlu Holding	Sigorta Bankacılık	Turizm
İktisat Bankası	Aksoy Grubu	Medya	Finans, Sigorta
Sitebank	Sürmeli Grubu	Turizm	
Tarişbank	Tariş Kooperatifleri	Tarım	
Bayındırbank	Bayındır Holding	İnşaat	Finans, Sigorta, Medya
Kentbank	Süzer Grubu	Turizm	
EGS bank	EGS Holding	Tekstil	

Kaynak: Mete Bumin, Ferhat Ateş, “*Sorunlu Bankaların Çözümlemesi Türkiye Deneyimi*”, Palme Yayıncılık, Ankara 2008, s.71.

Sektörleri farklı olan bu bankalarda dikkat çeken bir değer durum ise toplanan mevduat ve kaynaklar, bankaya hâkim olan sektör grubuna kredi olarak kullanılmamasıdır. Yeterli teminat istenmeden verilen krediler, özellikle kendi sektörüne yoğunlaşmalar artınca, geri ödemeler gerçekleşmemiş ve bankaların almış oldukları riskler su yüzüne çıkmaya başlamıştır. Bir de yoğunlaşılan sektörün krize girmiş olması, bankayı da direkt krize sürüklemiştir. Ancak bunun farkına varacak ve önlemini alacak bankacılık deneyiminden yoksun olan bu bankalar, sorunlu hale gelerek, işin içinden çıkamaz olmuşlardır.¹³²

Tasarruf mevduatlarına sınırsız garanti söz konusu olunca, bankalar mevduat toplamada müthiş bir rekabete girmişlerdir. Müşteriler, hangi banka mevduatlarına daha fazla faiz veriyorsa o bankayı tercih ediyorlardı. Faiz oranlarının her geçen gün artması,

¹³²Bumin, Ateş, Age, s. 72.

bankaların kar paylarının azalması ile sonuçlandı. Devredilen bu bankaların iç denetimlerinde de durum çok iç açıcı değildir. Denetimler kanunun zorunlu gördüğü zamanlarda, formalite olarak gerçekleştirilmiş, denetimlerde grup firmalara kullandırılan krediler denetim dışı tutulmuş ve usulsüz gerçekleştirilen kredilerin üstü örtülmüştür.¹³³

Özetleyecek olursak, bankacılık sektörü ile ilgisi olmayan firmalar bilinçsiz bir şekilde finans sektöründe oyun oynarcasına faaliyet göstermişlerdir. Bu oyunu oynarken de sergiledikleri disiplin ve kurallardan yoksun hareketleri ile kriz ortamlarında atmış oldukları bilinçsiz adımlarının faturası olarak TMSF'ye devrolan bir dizi banka ile karşı karşıya kalınmıştır. TMSF'nin devraldığı bu bankalar ile ilgili yaptığı çalışmalar ve geleceğe dönük yenilikler bir sonraki başlık olan yeniden yapılandırma programının içinde ele alınacaktır.

2.3. YENİDEN YAPILANDIRMA PROGRAMI

Türkiye, “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” ile belirli aralıklarla yaşadığı krizlerin finansal sistemde açmış olduğu yaraları kapatmayı amaçlamıştır. Daha sonra finansal sistem yeniden düzenlenerek etkin ve sağlam bir yapıya kavuşturulması planlanmıştır.

2001 Krizi sonrası IMF' ye gönderilen niyet mektubu ile 2001 ve 2002 yılında izlenecek olan bazı politikalar belirlenmiştir. Mali sistemin kendine gelmesi için yapılan bu reformlardan, çalışmamız ile ilgili kısmı, Bankacılık Sektöründeki Yeniden Yapılandırma Programıdır (BYYP). Ancak gerçekleşen bu mali reformlar ülke ekonomisini bir bütün olarak etkilediğinden;

- Kamu sektöründeki iş gücünün gerçekleşmesi amacı ile KİT'ler de istihdam sınırlandırılması ve atıl kadroların iptal edilmesi,
- 2002 yılı Mart ayında Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlemesi ile ilgili kanun çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanunla amaç, kamu iç ve dış borcunun etkin şekilde yönetilebilmesidir. Aynı alanda yine borç ve risk yönetiminin düzenli ve doğru bir biçimde gerçekleştirilmesi için tebliğ yayınlanması,

---

¹³³Age, s. 73-74.

- Yapılacak olan yenilikleri genel bir başlık şeklinde kapsayan Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu 'da çıkarılmıştır. Bu kanunla da adından da anlaşılacağı üzere kamu mali yönetimi, denetimi yenilenmesi, performans denetim anlayışı benimsenmesi,
- Sağlam ve etkin bir ekonomi için düzenleme ve denetlemenin sağlıklı şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Buna istinaden ülkedeki SPK ve BDDK'ya ek olarak Rekabet Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Tütün Kurulu (günümüzde kurulun adı TAPDK' dır.) ve Kamu İhale Kurumu oluşturulması da göz ardı edilmemelidir.¹³⁴

2.3.1. Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı

Türk bankacılık sektöründe yaşanan krizler bölümünde de bahsedildiği gibi arda ardına yaşanan krizler sonrası bankacılık sektöründe meydana gelen bazı yapısal sorunları¹³⁵;

- Öz kaynak yetersizliği,
- Küçük ve parçalı bankacılık yapısı,
- Kamu bankalarının sektör içindeki paylarının dikkat çekici orandaki büyüklüğü,
- Aktif kalitesinin düşüklüğü,
- Piyasa riski karşısında fazla duyarlılık ve oldukça kırılabilir bir yapı,
- Risk yönetimi ve iç kontrolde eksiklik,
- Saydamlık eksikliği şeklinde sıralayabiliriz

Bu yapısal sorunları çözmek adına faaliyete geçen yeniden yapılandırma programı, 1999'da yürürlüğe giren 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile başladığı kabul edilebilir. Çünkü 4389 sayılı Kanunla; bankaların kurulması ve şube açmalarında istenilen şartlarda, kredi ve iştirak belirleme sınırlarında, pay sahipliği ve pay devirlerinde, yönetici sorumluluklarında, idari-adli suçlar ve bu suçların cezalarında ve özel finansal kurumlarında faaliyetlerinin düzenlenmesi ile ilgili değişiklikler söz konusu olmuştur.¹³⁶Bunun yanında bankaların ve özel kamu kurumlarının kaliteli ve etkin bir performans göstermelerine ilişkin sektörle ilgili denetim, gözetim, düzenleme

¹³⁴*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Çalışma Tebliği, Ankara 2009, s. 9-10.

¹³⁵Güçlü, Age, s. 3.

¹³⁶Güçlü, Agm, s. 8.

adına alınacak tüm karar ve yetkiler, idari ve mali özerkliğe sahip olan BDDK'ya verilmesi bu kanun çerçevesinde olmuştur. BDDK verilen bu yetkileri ile 31 Ağustos 2000 tarihinden bu yana faaliyetlerine devam etmektedir.¹³⁷

Bankacılık alanında gerçekleştirilen yeniden yapılandırma programı ile aracılık fonksiyonlarını düzgün bir şekilde yerine getirebilen, iç veya dış kaynaklı oluşabilen sorunlarla baş edebilecek, uluslararası arenada kendinden söz ettirebilecek bir bankacılık hedeflenmiştir.¹³⁸ Yine krizlerin de etkisi ile kamu bankalarının mali sistem içerisinde düzen bozucu olarak görülmesi şeklindeki algıyı yıkmak, kamu maliyesinin sırtındaki yükü azaltmak ve bazı özel bankalardaki yapıların yenilenerek sağlanlaştırılması da amaçlanmaktadır.¹³⁹ Belirli bir standarda oturmuş, kaliteli bir bankacılık sistemine ulaşabilmek için önce yaşanan krizlerin meydana getirdiği problemler aşılarak, temelin sağlam bir şekilde atılması gerekmektedir. BDDK'nın yayınlamış olduğu çalışma tebliğinde de geçmekte olan kriz sonrası oluşan problemleri aşmak için 4 ana başlığın belirlendiği bu çerçevede sorunların ele alındığı görülmektedir. Bu başlıklar¹⁴⁰;

- Kamu bankalarının finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılması,
- TMSF bünyesindeki bankaların en kısa sürede çözümlenmesi,
- Yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilenen özel bankaların sağlıklı bir yapıya kavuşturulması,
- Gözetim ve denetim etkinliğini artıracak, sektörü etkin ve rekabetçi bir yapıya kavuşturacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi şeklindedir.

Yeniden yapılandırma programı içinde hedeflenen bankacılık sistemine ulaşmak adına bu dört genel başlık içinde yapılan yapılandırmalardan önem arz edenler aşağıda daha ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Bu başlıklara geçmeden önce TCMB ile ilgili yapılan yeniliklere değinirsek;

---

¹³⁷Burcu, Gediz, "Türk Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Ve Çözüm Önerileri", *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2002,C. 9, S. 1-2, s. 56.

¹³⁸*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 11.

¹³⁹Gediz, Agm, s. 55.

¹⁴⁰*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 11.

- TCMB siyasi baskılardan kurtarılarak, bağımsız şekilde hareket etmesi için özerklik tanınması,
- TCMB'nin bankalar arasında Para piyasası ve Döviz ve Efektif piyasasındaki aracılık faaliyetleri 2001 yılında azaltılması ve 2002 yılına gelindiğinde bitirilmesi,
- Merkez Bankası Kanunu'nda, TCMB'nin temel amacının fiyat istikrarını sağlamak şeklinde değiştirilmesidir.¹⁴¹

2.3.1.1. Kamu Bankaları ile İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar

Kamu bankalarının mevduat faizleri piyasadakilere uyumlu hale getirilmiş, kredi portföyünde etkinleştirilmesi gibi alanlarda yenilenmeye gidilmiştir.¹⁴² Kamu bankalarının özelleştirilmesi ile ilgili kararlar alınmıştır Bu kararlardan bazıları; Emlak Bankası'nın Ziraat Bankası'na devredilmesi, Vakıf Bank'ın en kısa sürede özelleştirilmesi, Halk ve Ziraat Bankası'nın da hızlı bir şekilde yapılandırmaya yönlendirilmesidir. Ziraat ve Halk Bankası anonim şirkete dönüştürülerek özel hukuk kanunu ve bankalar kanuna tabi olması uygun görülmüştür.¹⁴³

Kamu bankalarının yönetimi ortak yönetim kuruluna devredilmiş. Devredilen bu kuruma kamu bankalarını yeniden yapılandırma ve özelleşmeye hazırlama yetkisi tanınmıştır. Kamu bankalarında gereksiz iş gücü olarak görülen fazlalık temizlenerek, emekliye ayrılması gerekenler emekliye ayrılmış, bazı çalışanlar farklı kamu kurumlarına aktarılmış ve şube sayılarında azaltılmaya gidilmiştir.¹⁴⁴

Kamu bankalarının direkt piyasadan borçlanmaları yerine TCMB üzerinden borçlanmaları hedeflenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirebilmek için de TCMB üzerinden yapılacak olan borçlanmalara piyasadakilere oranla daha uzun vade imkânı tanınmış, faiz, dönem ve giderlerine göre kupon ödemeli özel tertip devlet tahvilleri ihraç edilmiş

---

¹⁴¹Ali İhsan Yiğitoğlu, "2001 Krizi Sonrası Dönemde Türkiye Ekonomisinin ve Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi", *Sosyoekonomi*, 2005, S. 1, s. 118.

¹⁴²*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 12.

¹⁴³Cansel Oksay. Yeşim Kubay, "Türkiye'de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi", *KMU Dergisi*, 2008, Y. 10, S. 14, s. 375.

¹⁴⁴Gediz, Agm. , s. 56.

ve daha önceden verilenlerle bu tahvillerin değiştirilmesine imkân tanınmıştır.¹⁴⁵ Kamu bankaları ile ilgili denetlemelerin bağımsız kurumlar tarafından yapılması sağlanırken, operasyonel anlamda yapılandırmaları gerçekleştirmeleri için danışmanlar atanmıştır.¹⁴⁶

2.3.1.2. TMSF Bünyesine Alınan Bankalar İle İlgili Yapılandırmalar

Mali bünyesinde sıkıntılar oluşan, yükümlülüklerini yerine getiremeyen bankaların, BDDK kararıyla faaliyet izni kaldırılabilir ya da temettü hariç ortaklık hakları ile yönetimi ve denetimi fona devredilebilmektedir. Bu bankaların TMSF'ye devredilmesindeki amaç, bozulan bilanço yapılarının ve sermaye yapılarının düzeltilmesidir.¹⁴⁷ Mali yapıları güçlendirilerek ve en az riskle yola devam etmeleri amaçlanmaktadır.

Sorunlu hale gelen ve TMSF'ye devredilen bankalar için öncelikle 3 alternatif düşünülmüştür. Bu alternatifler; bankaların tüm yükümlülükleri ödenerek tasfiye edilmeleri, mevduat sigortası kapsamında tasfiye edilmeleri ya da bu bankalarda mali ve operasyonel anlamda iyileştirmeler sonucu satışını gerçekleştirmektir. Söz konusu alternatifler değerlendirildiğinde; bankaların tüm yükümlülüklerinin ödenerek tasfiyesi gerçekleştirilecek olsa borçlanmadaki artış oldukça fazla olacaktır. Bu da borçlanmanın sürdürülebilir olması ile ters düşmektedir. Eğer mevduat sigortası kapsamında tasfiye gerçekleştirecek olursa, söz konusu mevduatların 50 Milyar Liraya kadar olan kısmı ödenirken yabancı bankalara olan kredi borçları da üstlenilmeyecektir. Bu olası durumda bankacılık sektöründe güven yok olacak, tüm tasarruflar bankalardan çekilmeye başlayacaktır. Fon transferlerinde sorunlar çıkacaktır. Bu durum diğer bankalara da etki ederek yurtdışındaki bankalar ile olan ilişkilerine yansıtacak, onların kredibilitelerini olumsuz etkileyecektir. Bu sebeplerdendir ki fon kapsamındaki bankalara

---

¹⁴⁵Ramazan Küçükbiçakcı, *Banka Yeninden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2004, s. 104.

¹⁴⁶BDDK, "Bankacılık Sektörü Reformu: Gelişme Raporu", s. 1, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1516Document%20in%20Microsoft%20Internet%20Explorer.pdf, (Erişim Tarihi 23 Şubat 2015).

¹⁴⁷*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 13.

ilk olarak mali ve operasyonel düzenlemelerle yapılan iyileştirmeler sonrası satış uygulanması makul bulunmuştur.¹⁴⁸

TMSF'nin çalışmaları sonrası 2001 yılında 61 olan banka sayısı, 2004 yılına gelindiğinde 48'e düşmüştür.¹⁴⁹ TMSF devraldığı bankaları, tasfiye sürecinde olanlar hariç olmak üzere 4'ünün direkt, 6 bankanın ise birleştirerek satışının gerçekleştirmiş, 1 kamu bankasını birleştirmiş, 8 bankayı da geçiş bankalarına devretmiştir¹⁵⁰. İlk geçiş bankası olarak Sümerbank A.Ş kurulmuş ve bünyesine tabloda gösterilen 5 bankayı almıştır. İkinci geçiş bankası olarak da Etibank kurulmuş, O'da tablodaki 3 bankayı bünyesine dâhil etmiştir.¹⁵¹

---

¹⁴⁸ *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 23.

¹⁴⁹ Yiğitoğlu, Agm. , s. 119.

¹⁵⁰ *Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 14.

¹⁵¹ BDDK, "Bankacılık Sektörü Reformu: Gelişme Raporu", s. 2, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1516Document%20in%20Microsoft%20Internet%20Explorer.pdf, (Erişim Tarihi 23 Şubat 2015).

Tablo 3: TMSF Bünyesindeki Bankaların Çözüm Stratejileri

TMSF Tarafından Sunulan Çözüm Stratejisi	Banka Adı
Sünerbank A.Ş. ile Birleştirilen Fon Bankaları	Egebank A.Ş.
	Yurtbank A.Ş.
	Yaşarbank A.Ş.
	Bank Kapital T.A.Ş.
	Ulusal Bank A.Ş.
Etibank ile Birleştirilen Fon Bankaları	Etibank A.Ş.
	İnterbank A.Ş.
	Esbank A.Ş.
Bayındır Bank İle Birleştirilen Bankalar	EGS Bank A.Ş.
	İktisat Bankası A.Ş.
	Etibank A.Ş.
	Kent Bank A.Ş.
	Toprak Bank A.Ş.
Tekfen Grubu'na Satılan Fon Bankası	Bank Ekspres A.Ş.
HSBC'ye Satılan Fon Bankası	Demirbank A.Ş.
Oyak Grubu'na satılan fon bankası	Sünerbank A.Ş.
Novabank Sa'ya Satılan Fon Bankası	Sitebank A.Ş.
Denizbank'a Satılan Fon Bankası	Tarişbank A.Ş.
Kamu Bankasına Devredilen Fon Bankası	Pamukbank T.A.Ş.
İflas Yoluyla Tasfiye Olan Banka	T.İmar Bankası T.A.Ş.
İradi Olarak Tasfiye Banka	Türk Ticaret Bankası A.Ş.

Kaynak: "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Gelişme Raporu VI", Ekim 2003 ve "Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi" Çalışma Tebliği, Aralık 2009.

TMSF'ye devrolunan bankaların, finansal olarak yeniden yapılandırma çalışmaları dâhilinde, 2002 yılı itibariyle kısa vadeli yükümlülükleri sınırlandırılmıştır. Bünyelerindeki bankaların yabancı para açık pozisyonlar büyük oranda kapatılarak 4,5 milyar Dolar gibi bir rakamdan 561 milyon Dolara inebilmiştir.¹⁵²

TMSF bünyesinde Tahsilat Dairesi Başkanlığı'na çok sayıda eleman alınarak faaliyete geçirilmiştir. Tasfiye olan bankaların donuk kredilerinin büyük bir bölümü bu birimde işlem görmüştür. Banka birleşmeleri, banka devirleri ve gönüllü tasfiye gibi

¹⁵²Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 13.

yöntemler kullanılarak, TMSF bünyesindeki tüm bankalara yılsonuna kadar bir çözüm stratejisi belirlenmesi kararı alınmıştır.¹⁵³

TMSF finansal yeniden yapılandırma sürecinde gösterdiği faaliyetler sonucu; kısa vadeli yükümlülükler azaltılmış, açık pozisyonlar büyük orandan kapatılmış, uygulanan faiz oranları piyasaya uygun hale dönüştürülmüş, mevduat-yabancı para yükümlülükleri diğer bankalara devredilmiştir. Bunları yaparken gereken fonu Hazine tarafından TMSF'ye borç olarak ihraç edilen tahvillerden, TCMB'den ve kendi mevcut kaynaklarından sağlamıştır.¹⁵⁴ 2009 yılına gelindiğinde BDDK'nin yayınladığı rapora göre TMSF'nin çözüm süreci sonrası geri kazanım oranı % 62 civarına gelmiştir.

2.3.1.3. Özel Bankalar İle İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar

Bankacılıktaki yeniden yapılandırma dönemi öncesinde özel sermayeli ticari bankalar; yüksek kur riski, artan likidite ve faiz riski, karşılık ayrılmayan sorunlu kredilerde artış, karlılıkta düşüş, öz kaynak yetersizliği, iç denetim ve risk yönetiminde eksiklik gibi özellikleri içinde barındıran kurumlar haline gelmiştir.¹⁵⁵ Dolayısıyla aşırı duyarlı hale gelen bu özel sermayeli bankalar için de yeniden yapılandırma programında çözüm stratejileri sunulmuştur.

Likidite sıkıntısı içinde olan bankalara ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri adına TCMB kotasyon yöntemi ile repo işlemleri ve TCMB ile bir haftalık vadeli repo işlemleri yapma imkânı sunulmuştur.¹⁵⁶ Hazine, iç borç takas işlemi ile özel bankalara yabancı para pozisyon açıklarını kapatma imkânı sağlamıştır. Bankaların kur ve faiz riskini azaltabilmeleri için iç borçlanmada değişken faizli, dövize endeksli veya döviz cinsinden tahvillerinin payını artırma gibi seçenekler oluşturulmuştur. Kendi imkânları dâhilinde öz sermayelerini güçlendirebilmeleri için, banka sahip veya hissedarlarının sermaye artırımına gitmesi amaçlanarak takvime bağlı taahhüt mektubu alımı gerçekleştirme imkânı sunulmuştur. Ancak ekonominin derin bir şekilde sarsılmış olması, stratejilerin yetersiz kaldığını göstermiş ve yeni araçlarla desteklenmesi

---

¹⁵³BDDK, "Bankacılık Sektörü Reformu: Gelişme Raporu", s. 2, Kaynak: https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1516Document%20in%20Microsoft%20Internet%20Explorer.pdf, (Erişim Tarihi 23 Şubat 2015)

¹⁵⁴Bıçakcı, Age, s. 113.

¹⁵⁵Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 24.

¹⁵⁶Küçükbiçakcı, Age, s. 119.

öngörülmüştür. Bankanın sermaye eksikliğini kamu desteği ile güçlendirmek ya da kötü aktifler diye bilinen sorunların İstanbul Yaklaşımı veya varlık yönetim şirketlerinin kurularak çözümlenmesi bahsedilen yeni araçlardır. “4743 sayılı Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” da bu araçlarla ilgili düzenlemeler mevcuttur.¹⁵⁷

Ödeme gücünü kaybetmiş olan işletmelerin faaliyetlerini sürdürerek üretime devam edip, ekonomiye dâhil olmalarını, böylece geri ödeme güçlerini yeniden kazanmaları amaçlanarak gerçekleştirilen mali sektöre olan borçlanmanın yeniden yapılandırılması İstanbul Yaklaşımı olarak adlandırılmaktadır. Bu kapsamda yapılacak olan çerçeve sözleşme ile banka alacaklarına, BDDK onayı ile 3 yıl içinde yeni bir sözleşmeye bağlanması, gerekli durumlarda borçluya finansman desteğinin de olabileceği ya da itfa planının oluşturulması mümkün kılınmıştır.¹⁵⁸ 2003 yılına gelindiğinde finansal yeniden yapılandırma kapsamında çerçeve sözleşme ile alacaklı olan bankalar, BDDK sitesinde alınan geliştirme raporuna göre tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4: Çerçeve Anlaşma İle Alacaklı Bankalar

T.C. Ziraat Bankası	Finansbank
Türk Dış Ticaret Bankası	Toprakbank
Halk Bankası	Milli Aydın Bankası
Türk Ekonomi Bankası	Türk Ticaret Bankası
T. Vakıflar Bankası	Oyak Bank
T. Garanti Bankası	Türk Eximbank
Akbank	Pamukbank
T. İmar Bankası	Türkiye Kalkınma Bankası
Deniz Bankası	Şekerbank
T. İş Bankası	Nurol Yatırım Bankası
Fiba Bank	Tekfenbank
Yapı Ve Kredi Bankası	Bayındırbank
Tekstil Bankası	

Kaynak: *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 45.

¹⁵⁷ *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 26.

¹⁵⁸ Age, s. 28.

Varlık Yönetim şirketleri ise alacaklarında sorun yaşayarak tahsilatlarını gerçekleştiremeyen bankalara çözüm sunmak, bazı vergi kolaylıkları sağlayarak bankaların aktiflerinin ödeyebilirlik kazanmalarına imkân sunmak için 2002 yılında hukuki yapısı da tamamlanarak kurulması hedeflenen şirketlerdir. Ancak Irak Savaşı'nın o döneme denk gelmesi, makroekonomik nedenler gibi etkenlerden dolayı çok ta talep görmemiştir.¹⁵⁹

Bunlar dışında özel sermayeli bankalarda kurumsal yönetim ve risk konusunda gelişmeler yaşanmış olup, bankaların mevzuata uyum sağlamak, verimliliği artırmak gibi konularda iş birliğine gitmelerinin gerekliliği üzerinde durulmuştur.¹⁶⁰

2.3.1.4. Gözetim ve Denetim ile İlgili Gerçekleştirilen Yapılandırmalar

Bankacılık sektöründeki yeniden yapılandırma başlıklarından sonuncusu olan bu bölümde bankacılıkta mali ve operasyonel anlamda yapılan düzenlemeler ile gözetim ve denetim yapısı değiştirilmiştir. Sektörün güçlenmesi amacı ile önemli değişiklikler söz konusudur. Değişiklikler uluslararası standartlar göz önüne alınarak gerçekleştirilmiştir.

Gözetim ve denetim ile ilgili yapılan düzenlemeler¹⁶¹;

- Sermaye yeterliliği,
- Risk düzenlemeleri,
- Kredi ve İştirak sınırlamalarına ilişkin düzenlemeler,
- Muhasebe standartları, bağımsız denetim ve devir-birleşmeler ile ilgili düzenlemeler,
- Özel finans kurumlarına yönelik düzenlemeler,
- Yabancı ülkeler ile yapılan denetim ve işbirliği anlaşmaları şeklinde sıralanırken bu düzenlemelerden bazılarının aşağıda daha detaylı olarak değinilmiştir.

Risk ve sermaye düzenlemelerini içerisinde yer alan yapılandırma ile gelen başka bir kavram da “Konsolide Özkaynak” tır. Bankaların bu kavrama göre kredi sınırları ve standart oranları belirlenecektir. Banka kredilerindeki mevcut riskin

---

¹⁵⁹ *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 29.

¹⁶⁰ Gediz, Agm. , s. 61.

¹⁶¹ *Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003, s. 33.

artmasını önlemek için, risk grubu tanımı değişmiş doğrudan ve dolaylı krediler birlikte dikkate alınarak hesaplanmıştır. Sınır olarak da % 25 uygun görülmüştür.¹⁶²

Denetim aşamasında yapılan önemli düzenlemelerden biri de 30 Haziran 2001’de bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller hakkında çıkarılan yönetmeliğin kabul edilmesidir. Ardından TMSF’nin yapısı güçlendirilmiştir. 2002 yılında 4743 sayılı “Mali Sektöre Olan Borçların Yeniden Yapılandırılması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” yürürlüğe girmiş ve özel sektördeki sermaye probleminin çözülmesi amaçlanmıştır. Yine aynı yılda “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine” İlişkin yönetmelik yürürlüğe girmiştir. Bankaların opsiyon pozisyonlarından kaynaklanabilecek riskler için sermaye yükümlülüklerinin hangi yollarla ve nasıl hesaplanacağı belirlenmiş, risk ölçüm metotları genişletilmiş ve bankaların ölçtükleri bu sermaye yeterlilik oranlarını yılda 4 kez belirli aralıklarla kamuoyuna ilan etmeleri zorunluluğu getirilmiştir. Düzenleme ve denetleme ilkelerine ilişkin yönetmelik yayımlanarak, hesap ve kayıt düzeni ile ilgili mevzuata uygunluğun denetlenmesi ve bu denetime göre mali tabloların oluşturulup, raporlanması ve onaylanması amaçlanmıştır.¹⁶³ Bankalarda etkin bir denetim için nakit akımlarının, karlılıklarının, likiditelerinin ve faiz oran marjlarının takibi için kontrol programları oluşturulmuştur. Bu kontrol mekanizması sayesinde aktif-pasif dengeleri, getiri maliyet oranları, şubelerin kar-zarar durumları izlenebilir hale gelmiş, yani bankaların mevcut durumlarını gözlemlemek mümkün olmuştur.¹⁶⁴ Bankaların kuruluş sermayesinde artırıma gidilmiş ve faaliyete geçebilmek için bir bankanın öz sermayesinin en az 20 trilyon olma zorunluluğu getirilmiştir.¹⁶⁵

---

¹⁶²Gediz, Agm. , s. 61.

¹⁶³*Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi*, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2009, s. 18.

¹⁶⁴Küçükbuçakcı, Age, s. 106.

¹⁶⁵Gediz, Agm, s. 63.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Bu bölümde daha önce yapılmış olan çalışmalardan; İlk olarak bankacılık sektöründe finansal performans ölçümü ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Ardından çalışmada da kullanılacak olan GİA yöntemi ile ilgili yapılan çalışmalar anlatılmıştır.

3.1. BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL PERFORMANS İLE İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI

Bankacılık sektörünü konu alan pek çok çalışma mevcuttur. Ancak bu bölümde yapılan çalışmaya paralel olması nedeni ile bankaların finansal performansların ölçülmesi ve karşılaştırılması ile ilgili çalışmalar incelenmiştir.

Keçek ve Cinsler¹⁶⁶ bankalarının performans değerlemesi ile ilgili 2008 yılında yapmış oldukları çalışmada ticaret bankalarının incelemiştir. 34 tane ticari bankanın 2005 yılı mali tablolarından yararlanılarak elde edilen oranlara önce çok değişkenli istatistik tekniklerinden olan kümeleme analizi uygulanmıştır. Ardından sınıflamada önem arz eden değişkenleri ortaya koyabilmek adına kümeleme analizine tabi olan verilere diskriminant analizi uygulanmıştır. İncelenen ticari bankalar 2005 yılı mali oranlarına göre ortaya koydukları performanslar açısından gruplandırılmıştır. Başarılı, risk taşıyan ve risk unsuru taşımayan şeklinde 3 ayrı grup oluşturulmuş ve bu gruplardaki bankaların, hangi oranlarının performans ölçümünde temel alınması gerektiği incelenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre en başarılı banka Deutsche Bank olurken en riskli bankanın da Adabank olduğu görülmüştür.

Taşkın¹⁶⁷ ticari bankaların performansı etkileyen faktörleri belirlemek için 1995-2009 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankaları incelemiştir. Performans değerlemesinde aktif karlılığı, net faiz marjı ve öz kaynak karlılığı ölçüt olarak kullanılmıştır. Ölçütlere panel veri analizi uygulanmıştır. Elde ettiği sonuçlara göre ticari bankaların performanslarını makroekonomik değişkenlerden ziyade mikro

¹⁶⁶Gülnur Köçek, Volkan Cinsler, “Türkiye’de Faaliyette Bulunan Ticaret Bankalarının Performanslarına Göre Sınıflandırılmasında Etkili Olan Değişkenlerin Belirlenmesi ve Bir Uygulama Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2008, S. 22, ss. 189-206.

¹⁶⁷Dilvin Taşkın, “Türkiye’de Ticari Bankaların Performansının Etkileyen Faktörler”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2011, C. 11, S. 2, s. 289-298.

ekonomik değişkenlerin etkilemekte olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bankaların performansını, ülke ekonomisinin istikrarlı ya da istikrarsız bir şekilde devam ediyor olmasının doğrudan etkilediğini de dile getirmiştir.

Aktaş ve Kargın¹⁶⁸ 2007 yılında yaptıkları çalışmada yabancı sermayeli bankaların artması üzerine, Türkiye’deki yabancı sermayeli bankalar ile ulusal bankaları finansal olarak karşılaştırmışlardır. 2003’den 2006 yılına kadar olan 4 yıllık banka verilerinden yararlanarak; Sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite, karlılık ve gelir-gider yapısına göre oranlar belirlemiştirler. Bu oranlara T-testi ve Kruskal Wallis testi uygulamışlardır. Uygulamanın sonuçlarına göre yabancı sermayeli bankalar ile ulusal bankaların arasında sermaye yeterliliği ve likidite oranları açısından anlamlı bir fark bulunurken, aktif kalitesi ve karlılık oranları açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Gelir gider yapısında ise oranlarda fark bulunurken bazılarında anlamlı fark bulunmamıştır.

Demirel ve diğerlerinin¹⁶⁹ 2013 yılında yapmış olduğu çalışmada kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının faaliyet oranları ve karlılık göstergeleri karşılaştırılmıştır. Zaman serisi-panel veri analizinin kullanıldığı çalışma 2002-2012 yılları arasını kapsamaktadır. Karlılık ölçütü olarak alınan “personel giderleri/toplam aktif” ve “operasyonel gider/toplam aktif” oranlarında kamu bankaları daha verimli çalışırken, yabancı sermayeli bankalarda oranların değeri daha yüksek çıkmıştır. Buna karşın kamu bankalarında da personel “(giderleri + kıdem tazminatı)/toplam aktifler”, “diğer faaliyet giderleri/toplam aktif” değerlerinde verimliliğin söz konusu olduğu görülmüştür.

Bağcı ve Rençber¹⁷⁰ 2014 yılında bankacılıkta karlılık analizini ölçmek adına yaptıkları çalışmada kamu bankalarını ve halka açık özel bankaları incelemiştirler. Çok amaçlı karar verme tekniklerinden olan Promethee yönteminin kullanıldığı çalışma, 2006-2012 arası yılları kapsamaktadır. Çalışmada sonuç olarak kamu bankalarının özel

---

¹⁶⁸Hüseyin Aktaş, Mahmut Kargın, “Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması”, *Yönetim ve Ekonomi*, 2007, C. 14, S. 2, ss. 31-45.

¹⁶⁹Engin Demirel vd., , “Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi: Türkiye’deki Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Temmuz 2013, s. 101-112.

¹⁷⁰Haşim Bağcı, Ömer Faruk Rençber, “Kamu Bankaları ve Halka açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Ocak 2014, C. 6, S. 1, ss. 39-47.

bankalara göre daha karlı olduğuna ulaşılmıştır. Ayrıca kamu bankalarından Halk Bankası'nın özel bankalardan Denizbank'ın karlılık açısından en yüksek performansa sahip olan bankalar olduğu görülmüştür. Yine Halk Bankası kamu özel ayrımı yapmadan incelendiğinde 2006-2012 yılları arasında en karlı banka olarak karlılık açısından ilk sırada yer almıştır.

Çetin ve Bıtrak¹⁷¹ da bankaların karlılık performanslarını incelemiştir. Ancak diğerlerinden farklı olarak katılım bankalarını çalışmaya dâhil etmişlerdir. Ticaret bankaları ile katılım bankalarına Analitik Hiyerarşi Süreci yöntemini uygulayarak bu bankalarının karlılık performanslarını incelemiştir. Yöntem olarak Analitik Hiyerarşik Süreci'n (AHS) seçilmesinde, bankacılık sektöründe yatırım kararı verilirken AHS yönteminin bir karar mekanizması olarak algılanıyor olması göz önünde bulundurulmuştur. 2005-2007 dönemi mali tablolarından elde edilen oranlar belirlenerek her bir banka için AHS ayrı ayrı uygulanmış, finansal performansları belirlenmiştir. Elde edilen performanslara göre ticari bankalarda Akbank katılım bankalarında ise Bank Asya en iyi performansı gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Doğan¹⁷², katılım bankalarının bankacılık sektörüne kabul edildiği 2005 yılından başlayarak 2011 yılına kadar katılım bankaları ve geleneksel bankaların finansal performanslarını karşılaştırdığı bir çalışma yapmıştır. Doğan, aynı zamanda bu bankaların finansal performans değerlerinde, banka türlerinde olduğu gibi bir farklılık olup olmadığını test etmek istemiştir. Bunun için t-testi uygulamıştır. Çıkan sonuçlara göre de geleneksel bankalarda likidite, borç ödeme gücü, sermaye ile ilgili performans değerleri yüksek, risk ile ilgili değerlerin düşük çıktığı gözlenmiştir. Bunun yanında katılım bankaları ile geleneksel bankaların karlılık performanslarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

---

¹⁷¹Ali Cüneyt Çetin, İbrahim Anıl Bıtrak, "Banka Karlılık Performansının analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarında Bir Uygulama", *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2010, S. 2, ss. 75-92.

¹⁷²Mesut Doğan, "Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği", *Muhasebe Finansman Dergisi*, Nisan 2013, s. 175-187.

Parlakkaya ve Çürük¹⁷³ yapı olarak farklı olan Geleneksel ve Katılım Bankalarının finansal rasyolarında da bu farklılığın görülüp görülmediğini belirlemek adına bir çalışma yapmışlardır. 2005-2008 yılları arasını içeren 3 yıllık veriler ile 23 adet finansal rasyo belirlenmiş ve bu rasyolara t-testi ve regresyon analizi uygulanmıştır. Çalışma sonunda iki banka türünün de etkinlik oranları birbirine yakın çıkmıştır. Ancak finansal rasyolar incelendiğinde iki banka türünde de karlılık ve likidite oranlarında farklılık görüldüğü için katılım bankaları ile geleneksel bankaların arasında finansal rasyolar ayırt edici bir fonksiyona sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Baykara ve Yayar¹⁷⁴ 2012 yılında yapmış oldukları çalışmada Türkiye’deki Katılım Bankalarının etkinliği ve verimliliği üzerinde durmuşlardır. 2005-2011 yılları arasındaki verilerden yararlanarak etkinlik ve verimlilik kriterleri belirlenmiş, TOPSİS yöntemi ile bankalar arasındaki etkinlik ve verimlilik ölçülmüştür. Sonuçlara göre en etkin Katılım Bankası Albaraka Türk çıkarken, en verimli Katılım Bankası Bank Asya olarak belirlenmiştir.

Demir ve Astarçioğlu¹⁷⁵, diğer performans çalışmalarına göre duruma biraz daha farklı yaklaşmışlar ve finansal tahmin yolu ile banka performanslarını belirlemeye çalışmışlardır. İMKB’de düzenli olarak işlem gören 9 bankanın, 1999-2005 yılları arasındaki verilerden yararlanarak 2006 yılı verilerini tahmin etmeye çalışmışlardır. Bu tahmini gerçekleştirmek için Veri Zarflama Analizini (VZA) kullanmışlardır. Çalışmada girdi olarak; toplam mevduat, faiz giderleri ve faiz dışı giderler ele alınırken çıktı olarak; verilen krediler, faiz gelirleri ve faiz dışı gelirler ele alınmıştır. Sonuçlara göre 9 bankanın 7 si 2006 yılında etkin performans sergileyeceği yönünde tahmin edilirken, 2 bankanın göreceli olarak etkin olmayacağı tahmin edilmiştir.

---

¹⁷³Raif Parlakkaya. Suna Akten Çürük, “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 2011, C. 11, S. 3, ss. 397-405.

¹⁷⁴Rüştü Yayar. Halid Velid Baykara, “Topsis Yöntemi İle Katılım Bankalarının Etkinliği Ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama”, *Business and Economics Research Journal*, 2012, C. 3, S. 4, ss. 21-42.

¹⁷⁵Yusuf Demir. Melih Astarçioğlu, “Finansal Tahmin Yoluyla Banka Performanslarının Belirlenmesi: İMKB’de Bir Uygulama”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2007, C. 12, S. 1, ss. 273-292.

Bumin¹⁷⁶ tarafından 2009 yılında yapılan çalışmada da bankacılık sektöründe karlılık analizi uygulaması yapılmıştır. Bu çalışmada farklı olarak değinilen nokta 2001 yılında gerçekleştirilen BYYP programı sonrasında bankacılık sektöründe gerçekleşen iyileşmeyi göstermektir. 2002-2008 dönemi temel alınarak yapılan çalışmada bankalar fonksiyon ve sahiplik yapılarına göre sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma; mevduat bankaları, kalkınma ve yatırım bankaları, katılım bankaları ve fon bankaları şeklindedir. Mevduat bankaları da kendi içinde kamu, yerli ve yabancı şeklinde sınıflandırılmıştır. Yapılan sınıflama sonrası verilere oran analizi uygulanmıştır. Uygulama sonrası ağırlık olarak mevduat bankalarının başta geldiği görülmüştür. Bununla beraber çalışma amacına ulaşmış ve bankacılık sektöründe 2007 yılına kadar karlılık performansında artış söz konusu olmuştur. Ancak 2008 yılında küresel ekonomideki dalgalanmalar Türkiye’yi de etkilemiş ve karlılık performansında düşüşe neden olduğu çalışmada belirtilmiştir.

Kandemir ve Arıcı¹⁷⁷ 2001-2010 yılları arasında mevduat bankalarının finansal performansları karşılaştırmıştır. Çalışmada mevduat bankaları mülkiyet yapılarına göre 3 e ayrılmıştır. 3 kamu sermayeli, 11 özel sermayeli ve 11 yabancı sermayeli bankadan oluşan veri setinde 19 farklı oran bulunmaktadır. Bu oranlara CAMELS analizi uygulamışlardır. Uygulama sonuçları bankacılık sektörünün 2001 krizi sonrası gerçekleştirilen yapılandırma sonucu olumlu olmuş ve sektör temkinli bir hal almıştır. Bunun en güzel örneğinin de dünyada birçok ekonomiyi alt üst eden 2008 de yaşanan ekonomik gerginlikler Türkiye’de büyük boyutlu sıkıntılara yol açmadığına değinmişlerdir.

Unvan ve Tatlıdil¹⁷⁸ farklı bir çalışma yapmışlardır. Finansal oranlardan yola çıkarak bankaların iflas olasılıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. 2002-2008 yılları arasında 70 bankanın 37 farklı finansal oranı belirlenmiştir. Bu oranlara Lojistik, Prohobit Regresyon ve Diskriminant (ayrimsal) analizi uygulanarak sektördeki bankaların yapılarını incelemişlerdir. Bu üç farklı yöntemden Diskriminant modelinin

---

¹⁷⁶Mete Bumin, “Bankacılık Sektörünün Karlılık Analizi: 2002-2008”, *Maliye Finans Yazıları*, 2009, Y. 23, S. 4, s. 30-60.

¹⁷⁷Tuğrul Kandemir, Nuray Demirel Arıcı, “Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma (2001-2010)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C.18, S. 1, ss. 61-87.

¹⁷⁸Yüksel Akay Unvan. Hüseyin Tatlıdil, “Türk Bankacılık Sektörünün Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler ile İncelenmesi”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2011, C.11, Özel Sayı, ss. 29-40.

bankanın başarı ve başarısızlığının ölçümünde daha etkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Üç modelde birden Adabank, Pamukbank ve Şekerbank iflas edecek banka olarak sınıflandırılmıştır. Bu üç bankanın dışında çalışmadan genel olarak çıkartılabilecek yorum düşük kazançlı, düşük likiditeli ve riskli varlık portföylerine sahip bankaların diğer bankalara oranla iflas olasılığının daha fazla olduğudur.

3.2. GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR TARAMASI

GİA yönteminin geçmişinin çok eskiye dayanmaması ve yapılan araştırma sayısının çok olmaması bu yöneme olan ilgiyi artırmış ve son zamanlarda literatürde konu ile ilgili çalışmaların sayısında artış yaşanmıştır. Bankacılık performansı ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldıktan sonra GİA ile farklı alanlarda yapılan bu çalışmalar ayrıca incelenmiş hangi alanlarda kullanılmış, nasıl sonuçlar elde edilmiş belirtilmiştir.

2013 yılında Aydemir, Bedir ve Özdemir¹⁷⁹ tarafından yapılan “Gri Sistem Teorisi ve Uygulamaları: Bilimsel Yazın Taraması” adlı bir çalışma mevcuttur. Bu çalışmada adından da anlaşılacağı üzere yeni bir uygulama yapılmamış olup, daha önce GİA ile ilgili yapılmış olan çalışmalar veri olarak alınmıştır. Gri Sistem Teorisi ile ilgili genel bilgilere değinilen bu çalışmada görülen şu ki; Gri Sistem Teorisinin değişken karmaşık yapıdaki küçük örneklerde uygulandığında etkin sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Modelin kolay kurulabilmesi, pratik bir şekilde sonuç vermesi tercih sebebi olarak belirtilmiştir. Ayrıca lisans ve lisansüstü derslerinde GİA yöntemine yer verilmesinin önemli olduğu konusuna da değinilmiştir.

Borsa İstanbul’daki sektörlerin finansal performans değerlemesi yapılırken de GİA yönteminin kullanıldığı çalışmalar bulunmaktadır. 2013 yılında Bektaş ve Tuna¹⁸⁰ Borsa İstanbul’da gelişen İşletmeler Piyasası’nı temel alarak bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. 11 işletmenin finansal tablosundan elde edilen verilere uygulanan GİA sonuçlarına göre Denge Yatırım Holding A.Ş. en yüksek performansa sahip işletme olmuştur.

---

¹⁷⁹Erdal Aydemir vd., , “Gri sistem Teorisi ve Uygulamaları: Bilimsel Yazın Taraması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 18,S. 3, s. 187-200.

¹⁸⁰Hakan Bektaş. Kadir Tuna, “Borsa İstanbul Gelişen İşletmeler Piyasası’nda İşlem Gören Firmaların Gri İlişkisel Analiz İle Performans Ölçümü”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 3, S. 2, ss. 185-198.

Yine 2014 yılında da Nezih Tayyar ve diğerleri tarafından yapılan çalışma,¹⁸¹ BİST'e kayıtlı olan Bilişim ve Teknoloji sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal performansları hem Analitik Hiyerarşi Prosesi hem de GİA yöntemini içermektedir. Bu çalışmada da söz konusu 11 işletmenin 6 yıllık finansal tablo verileri ile oran analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen oranlara önce AHP yöntemi uygulanarak karlılık oranlarının ağırlığının diğer oranlara göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Daha sonra karlılık oranlarına GİA uygulanarak işletmelerin Gri İlişkisel Dereceleri sıralanmıştır. GİA sonuçlarına göre en yüksek finansal performansa Link Bilgisayar Sistemleri Yazılımı ve Donanımı Sanayi ve Ticaret A.Ş'nin sahip olduğu görülmüştür.

Bir başka çalışmada 2013 yılında Ayrıçay¹⁸² ve diğerleri tarafından yapılmıştır. İMKB-30 endeksinde yer alıp finansal niteliği olmayan firmaların, 2011 yılı mart ayında yayınlanan finansal tablolarını kullanarak 23 adet finansal oran belirlemişlerdir. Bu oranlara GİA yöntemi uygulanarak performanslarını sıralamak, kıyaslama yapmak amaçlanmıştır. Çalışma sonunda Koza Altın, TÜPRAŞ ve Eczacıbaşı İlaç şirketlerinin performansının iyi olduğu görülmüştür. Çalışmada yer alan diğer firmalara da, bu üç firma ile kendilerini karşılaştırarak performanslarını daha iyiye götürebilecekleri şeklinde yol gösterilmiştir.

Banka performanslarının değerlendirilmesi yapılırken GİA yönteminin kullandığı çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalardan bazılarını bakacak olursak; Doğan¹⁸³ Türkiye'deki bankaların performans ölçümünü GİA yöntemi ile analizini yapmıştır. 10 bankanın, 2005-2011 yılları arasındaki 6 yıllık finansal verileri ile oluşturulan 10 finansal oran ile değerlendirilmiştir ve yapılan analize göre ilk sırada Akbank yer alırken son sırada Yapı kredi yer almaktadır. Bunun yanında analiz sonuçlarına göre varlık karlılığı yüksek olan bankanın finansal performansının yüksek olacağı kanısına varılmıştır.

---

¹⁸¹Nezih Tayyar vd. , , “BİST'e Kayıtlı Bilişim ve Teknoloji Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Performanslarının Analitik Hiyerarşi Prosesi(AHP) ve Gri İlişkisel Analiz (GİA) Yöntemiyle Değerlendirilmesi”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Ocak 2014, s. 19-40.

¹⁸²Yücel Ayrıçay vd. , , “Gri İlişkisel analizin Finansal Kıyaslama Aracı olarak kullanılması: İMKB-30 Endeksindeki Finansal Olmayan Firmalar Üzerine Bir Uygulama”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, C. 10, S. 1, s. 219-234.

¹⁸³Mesut Doğan, “Gri İlişkisel Analiz Yöntemi İle Banka Performansının Ölçülmesi: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 2013,C.13, S.2, s.215-225.

Ecer¹⁸⁴ ise yapmış olduğu çalışmada sadece özel bankaların 2008-2011 yılları arasındaki verilerle 12 adet finansal oranını esas alarak finansal performanslarına göre sıralamıştır. Garanti bankası bu sıralamada ilk sırada yerini almıştır. Doğan'ın yapmış olduğu çalışmada varlık karlılığı finansal performansta belirleyici olurken, Ecer'in çalışmasında belirleyici aktif kalitesi olarak belirlenmiştir.

Uçkun ve Girginer¹⁸⁵ kamu sermayeli ve özel sermayeli bankaların finansal performanslarını adına 3 kamu ve 14 özel sermayeli bankaya GİA yöntemini uygulamışlardır. 2008 yılı verilerine göre 14 finansal oranın kullanıldığı bu çalışmada kamu bankalarının finansal başarısında karlılık oranları öne çıkmış ve Ziraat Bankası ilk sırada yer almıştır. Özel bankaların başarısında ise aktif kalitesi ile ilgili oranlar etkili olmuş ve Anadolu Bankası ilk sırada yerini almıştır.

Bankacılık performansında iki farklı banka türünün kıyaslaması ile ilgili çalışmalar haricinde bir de Altan ve Candoğan¹⁸⁶ tek bir banka türünde finansal performans analizi gerçekleştirmişlerdir. Bunu yaparken geleneksel oranlar ile yapılan performans değerleri ve GİA uygulaması sonucu elde edilen performans değerleri karşılaştırmıştır. Karşılaştırma sonucuna göre yapılan sıralamalar farklı çıkmıştır. Bu farka; geleneksel yöntemde daha az veri kullanılması ve kullanılan verilerin birbirileri ile olan ilişkilerinin dikkate alınmamasının neden olduğu belirtilmiştir.

Sigorta sektöründe GİA uygulamalarından, Peker ve Baki¹⁸⁷,nin yapmış olduğu çalışmada 3 sigorta şirketinin likidite, kaldıraç ve karlılık oranları ile performans ölçümü gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmaya göre sigorta şirketlerinin performansları sıralanmıştır.

---

¹⁸⁴Fatih Ecer, "Türkiye'deki Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: 2008-2011", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2013, C. 13, S. 2, s. 171-189.

¹⁸⁵Nurullah Uçkun. Nuray Girginer, "Türkiye'deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gir İlişki Analizi ile İncelenmesi", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 2011, S. 21, ss. 46-66.

¹⁸⁶Mikail Altan. Mehmet Ali Candoğan, "Bankaların Finansal Performanslarının Değerlemesinde Geleneksel ve Gri İlişki Analizi: Katılım Bankalarında Karşılaştırılmalı Bir Uygulama", *Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014, Y. 14, S. 27, ss. 374-396.

¹⁸⁷İskender Peker. Birdoğan Baki, "Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Türk Sigortacılık Sektöründe Performans Ölçümü", 2011, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Y. 4, S. 7, ss. 1-18.

Elitaş¹⁸⁸ ve diğerleri tarafından İMKB’de işlem gören sigorta şirketleri GİA ile performans değerlemesine tabi tutulmuştur. Yapılan değerlendirme de Aksigorta ilk sırada yer almıştır. Sigorta şirketleri ile ilgili yapılan iki çalışmada da ortak olan nokta; likidite oranları ile performansların paralel gittiğidir. Yani likidite oranı yüksek olan firmanın performansı da yüksek çıkmaktadır.

Ho¹⁸⁹,’nun 2006 yılında yapmış olduğu çalışmada Taiwanese’deki 3 bankanın performansı değerlendirilmiştir. Çalışmada verilerin az ve dağılımın düzensiz oluşu nedeni ile yöntem olarak GİA kullanılmıştır. GİA’dan elde edilen performans sonuçları ile bankaların finansal durum analiz sonuçları benzer sonuçlar içermektedir. Yapılan çalışmada gerçeğe yakın sonuçlar elde edildiği için o kullanılan yöntemin banka performans ölçümünde başarılı bir analiz yöntemi olduğuna değinilmiştir.

Literatür biraz incelendiği vakit çalışmaların çoğunun finansal performans ölçümüne dayandığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların tam tersini ölçen bir çalışmayı da Baş ve Çakmak¹⁹⁰ yapmıştır. Çalışmalarında finansal başarıyı değil finansal başarısızlığı konu edinmişlerdir. Finansal başarısızlık, ön görü çalışmasında kullanılan bağımsız değişkenlere GİA yöntemi uygulanarak hangi değişkenlerin başarısızlıkta daha fazla etkili olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. GİA ile belirlenen bağımsız değişkenlere lojistik regresyon analizi ile yüksek doğru sınıflandırma yüzdesine sahip model geliştirerek başarıyı artıracak bir model oluşturmaya çalışılmıştır.

GİA’nın finansal performans ölçümü dışında da uygulama alanları bulunmaktadır. Sofyalıoğlu¹⁹¹,’nun yapmış olduğu çalışma da sanayi alanında gerçekleştirilmiştir. Süreç Hata Modu Etki Analizini (HMEA), GİA’yı kullanarak konuyla ilgili farklı bir örnek oluşturulmuştur. HMEA tekniğinde öncelik sıralaması, hataların meydana gelme olasılığı, fark edilememe olasılığı ve şiddete yönelik puanlarla

---

¹⁸⁸Cemal Elitaş vd., , “Gri İlişkisel Analiz İle Sigorta Şirketlerinin Performanslarının Belirlenmesi”, *16. Finans Sempozyumu*, 2012, s. 521-530.

¹⁸⁹Chien-Ta Ho, “Measuring Bank Operations Performance: an Approach Based on Grey Relation Analysis”, *Journal of the Operational Research Society*, 2006, Vol.57, p. 337-349.

¹⁹⁰ Metin Baş, Zeki Çakmak, “Gri İlişkisel analiz ve Lojistik Regresyon Analizi ile İşletmelerde Finansal Başarısızlığın Belirlenmesi ve Bir Uygulama”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012 C. 2, S. 3, ss. 63-82.

¹⁹¹Çiğdem Sofyalıoğlu, “Süreç Hata Modu Etki Analizini Gri Değerlendirme Modeli”, *Ege Akademik Bakış*, 2011, C.11, S.1, s. 155-164.

hesaplama yapılmaktadır. Bu uygulamada farklı risklerin aynı önceliği alabilmesi ve risk faktörünün ağırlığını dikkate alınmaması gibi eksiklikleri GİA yöntemi kullanılarak giderilmeye çalışılmıştır.

Sanayi alanında bir diğer çalışmada Yılmaz ve Güngör¹⁹² tarafından yapılmıştır. Endüstride kısa sürede düşük maliyet ve yüksek kalite ürün imal etmek önemlidir. Çalışmada tornalama ile ilgili parametrelere GİA uygulanarak farklı sertlik ve malzemedeki takım tutucularının işleme sırasında kesme kuvvet ve titreşim üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışma sonunda takım tutucularının sertlikler ve farklı malzeme yapılarının, kesme kuvveti ve titreşim üzerinde etkisi olduğu ortaya koyulmuştur.

Literatürde yine Sofyaloğlu¹⁹³'nun da içinde bulunduğu bir çalışma olan “Gri İlişki Analizi Ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Süreci Yönteminin HMEA Analizinde Uygulanması” bulunmaktadır. Çalışmada HMEA uygulamasında hata türlerini sıralamada kullanılabilecek üç farklı yöntemi karşılaştırma amaçlanmıştır. Bu yöntemler; geleneksel HMEA risk öncelik sıralaması, Gri İlişki Analizi ve risk faktörlerine farklı ağırlıklar vermek üzere Gri İlişki Analizi ve Bulanık Hiyerarşi Prosesi (BHS) yöntemi birlikte uygulanmıştır. Uygulama sonucunda; Gri İlişki Analizi ve Bulanık AHP beraber kullanıldığında oluşan sırlamanın, ağırlıkların eşit olduğu varsayımına dayanan sırlamaya göre farklı çıktığı belirtilmiştir.

Şişman ve Eleren¹⁹⁴'in 2013 yılında otomobil seçimleri ile ilgili yapmış oldukları bir çalışma mevcuttur. Otomobil sektöründe birçok model ve marka sunulmaktadır. Her bir model ve marka donanım yönünden farklılıklara sahiptir. Model yılı, bugüne kadar yol aldığı mesafe, fiyat, yakıt tüketimi, motor gücü, yakıt sistemi ve renk gibi ayrıntılar bu farklılıkları oluşturmaktadır. Her birinde farklılık gösteren bu özelliklere sahip otomobillerden uygun olanı seçmek adına çalışmada Electre ve GİA yöntemi kullanılmıştır. Uygulanan iki yöntemde de farklı sonuçlar elde eden

---

¹⁹²Esra Yılmaz. Ferhat Güngör, “Gri İlişkisel Analiz Yöntemine Göre Farklı sertliklerde Optimum Takım Tutucusunun Belirlenmesi”, 2. *Ulusal Tasarım İmalat ve Analiz Kongresi*, Balıkesir 2010.

¹⁹³Çiğdem Sofyaloğlu. Şule Öztürk, “Gri İlişki Analizi ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Süreci Yönteminin HMEA Analizinde Uygulanması”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2012, S. 13, ss. 114-130.

¹⁹⁴Bilal Şişman. Ali Eleren, “En Uygun Otomobilin Gri İlişkisel Analiz ve Electre Yöntemleri İle Seçimi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 18, S. 3, ss. 411-429.

araştırmacılar; karar verici için hangi özellik daha çok önem arz ediyorsa bu doğrultuda seçimlerini yapmalıdır şeklinde yorum yapmışlardır.

Performans değerlendirme, süreç belirleme gibi konular dışında tercih yapılması gereken, bir seçimin söz konusu olduğu durumlarda yöntem olarak GİA'nın kullanıldığı çalışmalar da vardır. Tesis kuruluş yeri seçimlerinde nitel ve nicel olmak üzere birçok faktör önem arz etmektedir. Çünkü yapılan seçimin daha sonra işletmenin başarısını büyük oranda etkileyecek bir faktördür. Birgün ve Güngör¹⁹⁵'ün yaptığı çalışmada da bir çağrı merkezinin yerini seçmede hiyerarşik GİA yöntemi kullanılmıştır. Böylelikle GİA yönteminin uygulamalarına farklı bir örnek oluşturmuşlardır. Çalışmadaki amaç çağrı merkezi için en uygun yeri seçebilmek olup, bunun için 9 şehir seçilmiş, bu şehirler için de 14 alt ölçüt belirlenmiş ve değerlendirme yapılmıştır.

2013 yılında Köse¹⁹⁶ ve diğerlerinin yapmış oldukları çalışmada personel seçimini ele almışlardır. Personel seçimi ile ilgili iki faktör arasında ilişki derecesinin belirlenmesi için GİA yöntemi ile eğitim hizmeti sunan bir kurum personel seçiminde karşılaşılabileceği problemler belirlenmiş ve sıralanmıştır. Çalışmanın sonunda GİA, personel seçiminde oluşabilecek problemler ve öncelik sıralarına bakarak bu problemleri çözümlenmede kullanılabilen başarılı bir yöntem olarak görülmüştür.

Julong¹⁹⁷'un 1989 yılında yapmış olduğu çalışma akademik anlamda GİA ile ilgili yapılan ilk çalışmadır. Çalışmada GST ile ilgili temel bilgiler verilmiştir. Gri sisteme insan vücudu, tarım ve ekonomi ile ilgili eksik elde edilen bilgiler örnek olarak gösterilmiştir. Gri ilişkiler, gri elementler ve gri sayılar GST'nin temelini oluşturur. Teorideki grinin eksik bilgiyi yansıttığı belirtilmiştir. Gri sistemin, sosyal bilimler ve doğal bilimler arasında bağ oluşturan bir köprü niteliğinde olduğu dile getirilmiştir. GST disiplinler arası bir yöntem olarak, 1982'den bu yana birçok farklı alandaki çalışmada kullanıldığı anlatılmış, bu farklı alanlar; tarım, ekoloji, ekonomi, metalürji, tıp, tarih, coğrafya, spor, trafik, yönetim gibi alanlar olduğu belirtilmiştir.

---

¹⁹⁵Semra Birgün, Cengiz Güngör, "A Multi-Criteria Call Center Site Selection By Hierarchy Grey Relational Analysis", *Journal of Aeronautics and Space Technologies*, 2014, C.7, S.1, ss. 45-52.

¹⁹⁶Erhan Köse. vd., , "Personel Seçimi İçin Gri Sistem Teori Tabanlı Bütünleşik Bir Yaklaşım", *Ege Akademik Bakış*, 2013, C.13, S. 4, s. 461-471.

¹⁹⁷De Julong, "Introduction to Grey System Theory, *The Journal of Grey System*, Vol. 1, p. 1-24.

Xue¹⁹⁸ ve diğeri tarafından 2009 yılında yapılan çalışma Çin’de Gansu gölgesindeki gelir seviyeleri ve ekonominin büyümesi ile ilgilidir. Çin hükümeti ekonomik büyümeyi devam ettirebilmek için yurt içi talep ve tüketim rantını artırıcı bir takım kamu politikaları uygulamıştır. Bu politikalar ışığında GSMH ile ilgili olan şehir hane halkının kişi başın harcanabilir gelir (PCAD) ve kırsal kesim kişi başına harcanabilir gelir (PCAN) verilerinin etkinliği ölçülmüştür. 1978-2007 yılları arasındaki verilerin kullanıldığı çalışmada GİA ve Granger Nedensellik (Granger Causality) testi uygulanmıştır. Uygulama sonuçlarında her iki oranın da GSMH’yi etkilediği görülmüştür. PCAN’ın bu etkide daha baskın olduğu belirtilmiştir. Granger Nedensellik testinden çıkan sonuçlar da bu görüşü desteklemiştir. Çalışmanın sonunda da ekonomik büyümeyi artırmak için kırsal bölge net gelirinin artması gerektiği öne sürülmüştür. Bunun için de hükümetin çiftçi ve tarımın GSMH’deki rolünü yeniden gözden geçirmeleri gerektiği söylenmiştir.

Chien- Ho Wu¹⁹⁹ tarafından 2007 yılında yapılan çalışmada, likert ölçeğinin sosyal bilimlerdeki davranışlar, algılar, değerler, amaçlar ve alışkanlık gibi değişkenlerin ölçülmesinde en çok kullanılan yöntem olduğu belirtilmiştir. Yaptıkları çalışmada da likert ölçeği ile edilen verilere GİA ve Relative to an Identified Distribution (RİDİT) analiz yöntemi uygulanmıştır. Bulunan sonuçlardan elde edilen bulgular birbirleri ile tutarlı çıkmıştır. Bu da yöntemlerin doğruluğunu göstermektedir. Çalışmada ayrıca bu analiz yöntemlerinin özellikleri, kullanılırken dikkat edilmesi gerekenlere de değinilmiştir.

Xiao, Li, Jiang ve Yang²⁰⁰ tarafından gerçekleştirilen çalışma da, mevcut kömür kaynaklarına göre 1995-2007 yılları arasındaki elde edilen istatistik veriler kullanılarak GİA ve diğeri matematiksel istatistik yöntemleri uygulanmıştır. Kömür tüketimi, ekonomik büyüme ve çevre arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre kömür tüketimi ile Shandong eyaletinin ekonomik olarak büyümesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Çalışmada kentleşme düzeyindeki bir artışın kömür

---

¹⁹⁸Bing Xue vd., , “Grey Incidence Relation Analysis ang Granger Causality Tests of the Income Level and Economic Growth-Case Study on Gansu Province, China”, *Journalist Service Science & Management*, 2009, Vol. 2, p. 427-431.

¹⁹⁹Chien-Ho Wu, “On The Application of Grey Relation Analysis and Ridit Analysis to Likert Scale Surveys”, *International Mathematical Forum*, 2, 2007, Vol. 14, p. 657-687.

²⁰⁰Xingyuan Xiao, vd., , “The Grey Relation Analysis on Coal Consumption and The Economic Growth in Shandong Province”, *International Journal of Enery Engineering*, 2012, Vol. 2, N. 4, p. 150-157.

tüketiminde %4,8'lik bir artış yaşatacağını belirtmişlerdir. Çalışmada Shandong eyaletinin kömür kaynakları kullanımı ve sürekli gelişimi ile ilgili önerilerde sunulmuştur.

Li ve Lin²⁰¹,in 2014 yılında yaptığı çalışmada GST'nin gelişim tarihi, ana çerçevesi ve karşılaştığı temel zorluklara değinilmiştir. 30 yıllık gelişiminden sonra Gri sistem teorisi kendi disiplinini oluşturmuştur. Bu disiplin içinde; gri felsefesi, gri matematiği, gri bilgisinin işlenmesi ve teknoloji sisteminin ve tabiki gri sisteminin mühendisliğini içerir hale gelmiştir. Bilimsel çalışmaların arttığı bir alan olsa da, teorik içeriğin daha ilerleyebilmesi adına gelecek çalışmalardan beklenenler söylenmiştir. Bu makale ile uluslararası akademik komitenin dikkatini çekerek teorinin geleceğini garantilemek istemiştir.

---

²⁰¹Qiaoxing Li. Yi Lin, "Review paper: A Briefing to Grey Systmes Theory", *Journal of Systems Science and Information*, 2014, Vol. 2, Num. 2, p. 178-192.

Tablo 5: Finansal Performans ile İlgili Literatür Çalışmaları			
YAZAR/YIL	SEKTÖR	YÖNTEM	SONUÇ
Demir ve Astarcioglu (2007)	Banka	Veri Zarflama Analizi	1999-2005 yılları arası 9 banka verileri ile 2006 yılı verileri tahmin edilmeye çalışılmıştır.
Aktaş ve Kargın (2007)	Banka	T-testi- Kruskall Walls	Yabancı sermayeli bankalar ile ulusal bankaların arasında sermaye yeterliliği ve likidite oranları açısından anlamlı bir farkın olduğunu ancak aktifkalitesi ve karlılık açısından bulunmadığını belirtmişlerdir.
Köçek ve Cinsler (2008)	Banka	Kümeleme ve Diskriminant Analizi	Ticari bankalar içinde en başarılı ve en riskli bankalar analiz edilmiştir.
Bumin (2009)	Banka	Fonksiyon ve sahiplik yapılarına göre sınıflama	Uygulama sonrası ağırlıklı olarak mevduat bankalarının karlılıkta daha önde olduğu, 2007 yılında gözle görülür bir artışın olduğu gösterilmiştir.
Çetin ve Bitrak (2010)	Banka	Analitik Hiyerarşi Süreci	Çalışmada, ticari bankalardan Akbank Katılım Bankalarından Bank Asya'nın en karlı olduğu çıkmıştır.
Parlakkaya ve Çürük (2011)	Banka	T-testi ve Regresyon Analizi	Katılım ve Geleneksel bankaların etkinlik oranları birbirine yakın çıkmıştır.
Doğan (2011)	Banka	T-testi	Çalışmada, geleneksel bankalarda likidite, borç ödeme gücü, sermaye ile ilgili performans değerleri yüksek, risk ile ilgili değerleri düşük çıkmıştır.
Unvan ve Tatlıdil (2011)	Banka	Lojistik - Prohibit regresyon ve Diskriminant Analizi	Finansal oranlar kullanılarak bankaların iflas olasılıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Analize göre Adabank, Pamukbank ve Şekerbank iflas edecek banka olarak sınıflandırılmıştır.
Taşkın (2011)	Banka	Panel Veri analizi	Ticari bankaların performansını makroekonomik değişkenlerden ziyade mikro değişkenlerin etkilediği belirtilmiştir.
Baykara ve Yayar (2012)	Banka	Topsis	Katılım bankaları içinde Albaraka Türk çıkarken, en verimli katılım bankası Bank Asya olmuştur.
Demirel vd. (2013)	Banka	Panel veri analizi	Kamu, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarının faaliyet oranları ve karlılık göstergeleri karşılaştırılmıştır. Karlılık ölçütleri kamu bankalarında daha yüksek çıkmıştır.

Kandemir ve Arıcı (2013)	Banka	CAMELS	Çalışma sonucunda, 2001 krizi sonrası gerçekleşen yapılandırma olumlu etkiler doğurmuş ve sektörün daha temkinli bir hal aldığını belirtmişlerdir.
Bağcı ve Rençber (2014)	Banka	Promethee Yöntemi	Kamu bankaları ve halka açık özel bankalar karlılıkları analiz edilmiştir. Çalışmada kamu bankalarının daha karlı olduğu görülmüştür.

Tablo 6: GİA ile İlgili Yapılan Literatür Çalışmaları			
YAZAR	SEKTÖR	YÖNTEM	SONUÇ
Julong (1989)	Yok	GİA	Akademik anlamda GİA ile ilgili yapılan ilk çalışmadır. Gri sistemin tanıtımı, gri ilişkiler, gri sayılar hakkında bilgi verilmiştir. Gri sistemin sosyal bilimlerin numerik hale gelmesinde bir köprü görevi inşa ettiği açıklanmaya çalışılmıştır.
Ho (2006)	Banka	GİA	Taiwanese'deki 3 bankanın finansal performans değerlemesi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar ile bankaların finansal durum analiz sonuçları benzer çıkmıştır.
Chien ve Wu (2007)	Sosyal Bilimler	GİA ve RİDİT Analizi	Sosyal bilimlerdeki algı, davranış, değer ve amaç gibi değişkenler her iki yöntemle de analiz edilmiş ve sonuçlar tutarlı çıkmıştır. Böylece çalışma ile GİA yönteminin doğru bir yöntem olduğunu kanıtlanmıştır.
Xue (2009)	Ekonomi	GİA	Çin'deki Gansu bölgesinin ekonomik büyüme ve gelir seviyesi ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Çalışmada ekonomik büyüme ile ilgili hane halkı kişi başı harcanabilir gelir etkin bir kalem olarak görülmüştür.
Yılmaz ve Güngör (2010)	Sanayi	GİA	Kısa sürede düşük maliyet ve yüksek kalite mal imal etmek önemli olduğu için tornalama ile ilgili parametrelere analiz yapılmıştır. ürün üzerinde bu parametrelerin etkisi incelenmiştir.
Uçkun ve Girginer (2011)	Banka	GİA	Kamu ve Özel bankaların inansal performansları karşılaştırılmıştır. Kamu bankalarında karlılık öne çıkarken, özel bankalarda aktif kalitesi öne çıkmıştır.
Peker ve Baki (2011)	Finans	GİA	3 sigorta şirketinin likidite, kaldıraç ve karlılık oranlarına göre performans ölçümü gerçekleştirilmiştir.
Soyfaloğlu (2011)	Sanayi	Süreç Hata Modu Etki Analizi (HMEA) ve GİA	Çalışmada farklı risklerin, aynı önceliği alabilmesi ve risk faktörünün ağırlığının dikkate alınmaması gibi eksiklikler GİA yöntemi ile giderilmeye çalışılmıştır.
Soyfaloğlu (2012)	Sanayi	GİA, HMEA ve Bulanık Hiyerarşi Prosesi (BHS)	Çalışmada üç farklı yöntemde hata türleri sıralanmış ve karşılaştırılmıştır.
Elitaş vd. (2012)	Finans	GİA	BİST'de işlem gören sigorta şirketlerinin performansları değerlendirilmiştir.
Baş ve Çakmak (2012)	Finans	GİA ve Lojistik Regresyon	İşletmelerin finansal başarısızlıkları ölçülmüştür. Çalışmada model geliştirilerek başarıyı artıracak bir model kurulmaya çalışılmıştır.
Xiao vd. (2012)	Ekonomi	GİA	Kömür tüketiminin Shandong eyaletinin ekonomik olarak büyümesindeki etkisi ölçülmüştür. Sonuçlarda da Kömür tüketimi ile büyüme arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır.

Aydemir, Bedir ve Özdemir (2013)	Bilimsel Yazın Taraması	Kaynak taraması	Literatüre, Gri Sistem Teorisi ile ilgili genel tanımlar, yöntemin kullanılabilirliği ve gerekliliği hakkında bilgiler sunulmuştur.
Bektaş ve Tuna (2013)	Finans	GİA	Borsada işlem gören, 11 işletmenin finansal tablolarına GİA uygulanarak elde edilen sonuçlara göre en yüksek performansa sahip şirket belirlenmiştir.
Ayrıçay vd. (2013)	Finans	GİA	İMKB-30 endeksinde yer alan firmaların finansal oranları ile yapılarına çalışma ile firmalar performanslarına göre sıralanmıştır.
Doğan (2013)	Banka	GİA	10 bankanın finansal performanslarına GİA uygulanmıştır. İlk sırada Akbank son sırada Yapı Kredi bankası çıkmıştır.
Ecer (2013)	Banka	GİA	Özel bankaların 3 yıllık verileri kullanılarak yapılan çalışmanın sonucunda, performans belirleyici olarak aktif kalitesi belirgin çıkmıştır.
Şisman ve Eleren (2013)	Otomobil	Electre ve GİA	Modle ve marka yönünden farklı otomobillerde her iki yöneme göre tercih sıralaması yapılmıştır. iki yöntemde de farklı sonuçlar elde edilmiştir.
Köse (2013)	Personel Seçimi	GİA	Eğitim hizmeti sunun bir kurumda personel seçiminde oluşabilecek problemler ve çözümleri ile ilgili bir çalışma yapılmıştır.
Altan ve Candoğan (2014)	Banka	Geleneksel yöntemler ve GİA	Finansal performans değerlemede bankalar hem klasik yöntemlere göre hemde GİA ya göre sıralanmıştır. Her iki uygulamada farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuca geleneksel yöntemlerde verilerinin birbirleri ile ilişkileri dikkate alınmamasının sebep olduğu ileri sürülmüştür.
Tayyar vd. (2014)	Finans	AHS ve GİA	BİST'e kayıtlı Bilişim ve Teknoloji sektöründeki en yüksek finansal performansa sahip olan işletme belirlenmiştir.
Birgün ve Güngör (2014)	Tesis Kuruluş yeri Seçimi	GİA	Kurulacak olan bir çağrı merkezi için 9 şehir belirlenmiş ve bu şehirler ile ilgili 14 ölçüte analiz yapılarak en uygun olanı seçilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KAMU VE ÖZEL SERMAYELİ MEVDUAT BANKALARINDA FİNANSAL PERFORMANSIN GRİ İLİŞKİSEL ANALİZ YÖNTEMİ İLE ÖLÇÜLMESİ

Genel olarak konu hakkında bilgi verildikten sonra bu bölümde uygulama gerçekleştirilecektir. Önce uygulamanın amacı ve önemine değinilmiştir. Ardından çalışmada hangi kısıtlamalara gidildiği belirtilerek nedenleri açıklanmıştır. Çalışmada kullanılacak olan GİA yöntemi ile ilgili ayrıntılı bilgi verildikten sonra veriler ve rasyolar gösterilmiştir. Son olarak, uygulama gerçekleştirilmiş elde edilen sonuçlara göre değerlendirme yapılmıştır.

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmada kamu ve özel sermayeli mevduat bankaların 1990-2000 yılları arasındaki finansal performansları ile 2001 krizi sonrası 2002-2012 yılları arasındaki finansal performanslarının analizi yapılarak;

- 2001 krizi öncesi ve sonrası kamu ve özel sermayeli mevduat bankaların finansal performanslarını göstermek,
- 2001 yılında bankacılık sektöründe gerçekleştirilen Yeniden Yapılandırma Programının (YYP) etkinliğinin ölçmek,
- YYP sonrası özellikle kamu bankalarının finansal performanslarında olumlu bir değişimin olup olmadığını göstermek,
- 2001 yılı itibarıyla TMSF'ye devredilen bankaların, devrolma nedenlerinin finansal performanslarına bağlı olup olmadığı analiz etmek,
- Bankacılık sektörünün finansal performans ölçümünde GİA yönteminin kullanılıp kullanılmayacağını göstermek amaçlanmıştır.

4.2. ARAŞTIRMA KISITLARI

Uygulamanın daha hassas, daha gerçekçi olabilmesi için kullanılan verilerde bazı kısıtlamalara gidilmiştir. Analizde, 1990-2000 yılları arası ve 2002-2012 yılları arası olmak üzere iki ayrı dönem incelenmiştir. 2001 krizi öncesi ve sonrası ele alındığı

için 2001 yılı finansal oranlarının hassasiyeti bozacağı düşünülerek çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmanın veri seti oluşturulurken; 5 yıldan daha fazla süredir faaliyet gösteren, aktif büyüklüğü belirli bir miktarın üzerinde olan ve 2001 krizi öncesi TMSF'ye devredilmemiş olan bankaların verilerinden yararlanılmıştır.

4.3. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM

Günümüz modern dünyası her konuda kendini durmadan yenileyebilmektedir. Bu yenilemeden nasibini alan bilim ve teknoloji sayesinde devamlı yeni teoriler ortaya çıkmaktadır. Sistem teorisi, kaos teorisi, ayrılma teorisi, sibernetikler vb. teoriler ortaya çıkan bu yeni teorilere örnek gösterilebilir. Küçük örneklem ve eksik bilgi içeren problemlerde uygulanan Gri Sistem Teorisi (GST) de bu güncel teorilerden biridir.²⁰²

1980'li yıllarda bilim dünyasına girmeye başlayan GST, 1982 yılında Çinli Prof. Deng Ju Long'un "Gri Sistemler ile Kontrol Problemleri" adlı makalesinde dikkatleri çekmeyi başarmıştır. Bu makale GST' den bahsedilen ilk makale olmuştur. Daha sonra bilim dünyasında dikkatleri üzerine toplayan GST, birçok araştırmacının çalışmalarında yer almış ve bu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. GST, belirsiz durumların numerik hale getirilmesini yani sayısallaştırılmasını amaçlayan bir tekniktir. Temel yaklaşımı, bulanık tekniklerle sonuç alınamayan belirsiz sistemlerin tepkilerini ölçmek ve analizini gerçekleştirmektir. GST, bulanık mantığa göre daha kolay ve daha anlaşılır aşamalara sahiptir. Bunları yaparken, verilerin sınırlı sayıda olması problem yaratmamakta aksine yöntemin avantajı sayılmaktadır.²⁰³ Gri teori; mevcut, sayılabilir, genişletilebilir, bağımsız olan kesikli sayısal ve nitelikli seriler arasındaki ilişkinin analiz edilmesini sağlamaktadır.²⁰⁴ GST; Gri İlişkisel Analiz, Gri Modelleme, Gri Tahmin, Gri Karar Verme gibi kendi içinde alt dalları barındırmaktadır.²⁰⁵

GST'deki amaç, bulanık sistemlerde üstesinden gelinemeyen belirsiz davranışların az sayıdaki veriler ile yorumlayabilmektir. Sistemdeki bilgi eksikliği ya da

---

²⁰²Bahadır Fatih Yıldırım, Emrah Önder, *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri*, Dora Yayıncılık, 2014 Bursa, s. 229.

²⁰³Erdal Aydemir vd., , "Gri sistem Teorisi ve Uygulamaları: Bilimsel Yazın Taraması", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C. 18,S. 3, s. 188.

²⁰⁴Çiğdem Sofyaloğlu, "Süreç Hata Modu Etki Analizini Gri Değerlendirme Modeli", *Ege Akademik Bakış*, 2011, C.11, S.1, s. 159.

²⁰⁵Eda Büyükgebiz, *Ülke Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2013, s.18.

belirsizlik durumu gri renk ile açıklanmaktadır. Aşağıda belirtilen 4 durumdan birinin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkmaktadır;

- Parametreler hakkında,
- Sistemin yapısı hakkında,
- Sistem sınırları hakkında ve
- Sistem davranışı hakkında bilgi eksikliği

Gri sistem herhangi bir konu hakkında sahip olunan bilginin netlik düzeyine göre bir renk skalası üzerinde adlandırılmaktadır. Bu skalada belirsizliğin olmadığı, tam bilgiye sahip olduğunda sistem beyaz renkle, tam tersi hiçbir bilgi sahibi olunmadığı durumlarda siyah renkle ifade edilmektedir. Gri renk ise kısmi olarak bilgiye sahip olunan durumları ifade etmektedir. GST'nin renk skalası aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.²⁰⁶

Tablo 7: GST'de Renk Skalasının Gösterilmesi

	Siyah	Beyaz	Gri
Bilgi Bakımından	Bilinmiyor	Biliniyor	Tam değil
Görünüm Bakımından	Karanlık	Aydınlık	Gri
Süreç Bakımından	Yeni	Eski	Geçiş dönemi
Özellik Bakımından	Düzensiz	Düzenli	Kompleks
Yöntem Bakımından	Olumsuz	Olumlu	Değişken
Davranış Bakımından	Hoşgörü	Katı	Tolerans
Sonuç Bakımından	Sonuç yok	Tek Çözüm	Birden çok çözüm

Kaynak: Bahadır Fatih Yıldırım, Emrah Önder, *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri*, Dora Yayıncılık, 2014 Bursa, s. 230.

GST'nin oldukça geniş bir uygulama alanı söz konusudur. Bu alanlardan bazıları;

- Endüstriyel Sistemler,
- Sosyal Sistemler,
- Çevre ve Ekolojik Sistemler,
- Ekonomi analizleri,
- Yönetim organizasyon,

²⁰⁶Yıldırım, Önder, Age, s. 230.

- Eğitim sistemleri,
- Trafik uygulama sistemleri ve
- Askeri Sistemlerdir.

Görüldüğü gibi hemen hemen her alanda uygulanabilir olmasının altında belirsiz bilgilerle yola çıkılabilir olması yatmaktadır.²⁰⁷

GST'nin alt dallarından biri olan Gri İlişkisel Analiz (GİA), farklı birçok alanda uygulanabilir olması ile en popüler olanıdır. GİA bir derecelendirme, sınıflama ve karar verme yöntemidir. Kesikli veri setlerinin arasındaki ilişkileri analiz etmede, eksik bilgiler ışığında problemler çözümede kullanılan bir yöntemdir.²⁰⁸

GİA karmaşık ve uzun süren hesaplamalara ihtiyaç duymadan net adımlarla sonuca ulaştırdığından ve kolay bir şekilde uygulanabildiğinden araştırmalarda tercih sebebi olmaktadır. GİA tekniğinde kısıtlı sayıda veri seti ile birden çok faktörle birden çok değişken arası ilişkinin incelenmesi için kullanılan bir yöntemdir.²⁰⁹GİA'da her bir kriter ayrı ayrı kıyaslanarak değer ile arasındaki ilişki incelenebilir ve kriterler arası değerlendirme yapılabilir.²¹⁰

Yakın zamanda birçok alanda karar vermeye yardımcı bir yöntem olarak kullanılan GİA; kötü, belirsiz, yetersiz bilgi ile doğru sonuçların çıkarılabildiği GST'nin önemli parçasıdır.

4.3.1. Gri İlişkisel Analiz Süreci ve Karar Modeli

Gri ilişkisel analiz uygulanabilir hale gelebilmesi için; değerlemede kullanılacak tüm veriler karşılaştırılabilir bir seri haline getirilir.²¹¹ Bu serilere uygun referans seri belirlenir. Sonra referans seri ile karşılaştırılabilir hale getirilen seriler arasındaki ilişki hesaplanır. Bu ilişkiyi dikkate alarak referans seriye göre karşılaştırılabilir serilerin

---

²⁰⁷Bektaş, Tuna, Agm, s. 187-188.

²⁰⁸Çiğdem Sofyalıoğlu, "Süreç Hata Modu Etki Analizini Gri Değerlendirme Modeli", *Ege Akademik Bakış*, 2011, C. 11, S. 1, s. 159.

²⁰⁹Büyükgebiz, Age, s. 19.

²¹⁰Tayyar, vd., , Agm, s.29.

²¹¹Kun-Lı Wen, "The Grey System Analysis And Its Application In Gas Breakdown And Var Compensantor Finding", *International Journal of Computational Cognition*, 2004, V. 2, N. 1, p. 24.

dereceleri belirlenir.²¹² Gri ilişkisel dereceyi belirleyebilmek için yukarıda anlatılan süreç adım adım ilerlenerek Gri İlişki Karar Modeli oluşturulur.

Karar modelinin oluşumu için gerekli aşamaları tablo şeklinde aşağıdaki gibi gösterebilir.

Tablo 8: Gri İlişkisel Analiz Karar Modelinin Aşamaları

1. Karar Matrisinin Oluşturulması
↓
2. Karşılaştırılma Matrisinin Oluşturulması
↓
3. Normalizasyon Matrisi Oluşturulması
↓
4. Fark Matrisi Oluşturulması
↓
5. Gri İlişkisel Katsayı Matrisi Oluşturulması
↓
6. İlişki Derecesinin hesaplanması

Tablodaki aşamaların gerçekleştirilerek Gri ilişkisel derecenin hesaplanabilmesi için aşağıda aşamalar ayrıntılı şekilde anlatılmıştır.²¹³

1. Aşama: Karar Matrisinin Oluşturulması;

$$x_i = \begin{matrix} x_1(1) & x_1(2) & \dots & x_1(n) \\ x_2(1) & x_2(2) & \dots & x_2(n) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_n(1) & x_n(2) & \dots & x_n(n) \end{matrix}$$

Yukarıdaki matriste X_n tane alternatif söz konusudur. Gözlem yapılacak olan değerler yani karşılaştırılacak olan veriler (X_n) matris haline getirilir. Aşağı sayfa da karar matrisi diye de adlandırılan bu matris sayesinde bir seri oluşturulur.

2. Aşama: Referans Serisinin Belirlenmesi;

²¹²Ali İhsan Özdemir, Mustafa Deste, “ Gri İlişkisel Analiz İle Çok Kriterli Tedarikçi Seçimi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2009, C.38, S.2, ss.148.

²¹³Elitaş, Eleren, Yıldız, Doğan, Agm, s. 523-525.

Oluşturulan serinin içinden referans seri belirlenir. Referans seri her bir kriterin en iyi olan değeri seçilerek oluşturulur. Oluşturulacak olan referans seri;
 $x_0 = (x_0(1), x_0(2), \dots, x_0(j), \dots, x_0(n))$ şeklinde gösterilebilir. Burada $(x_0(1))$ 1.kriterin normalize değerler içinde en iyi olan değerini göstermektedir.

3. Aşama: Normalizasyon Matrisi;

Problemlerde kullanılan serilerin farklı ölçeklerde ya da farklı birimlerde değerlendirildiği düşünülürse, verilerin aynı birime dönüştürülmesi serinin karşılaştırılabilir olması için gereken bir durumdur. Eğer seri çok geniş aralıklarda değerler almışsa, verilerin daha küçük bir aralığa çekildiği işlem normalizasyon olarak adlandırılır. Literatürde normalizasyon işlemi Gri İlişkisel Oluşum olarak da adlandırılmaktadır.²¹⁴

Normalizasyon işleminde, belirlenen referans serisine göre diğer göstergeler normalize edilir. Bu aşamada 3 farklı durum söz konusudur. Çünkü değerlendirme yapılan konuya göre değerler kimi zaman yüksek, kimi zaman düşük kimi zaman da belirli bir standarda göre analiz edilmesi gerekmektedir.

Eğer değerlendirme yapılan serideki değerlerin yüksek olması isteniyorsa aşağıdaki formül kullanılır.

$$x_i^*(j) = \frac{x_i(j) - \min_{j_i(j)} x_i(j)}{\max_{j_i(j)} x_i(j) - \min_{j_i(j)} x_i(j)}$$

Eğer değerlendirme yapılan serideki değerlerin küçük olması daha anlamlı ise aşağıdaki formül kullanılır.

$$x_i^*(j) = \frac{\max_{j_i(j)} x_i(j) - x_i(j)}{\max_{j_i(j)} x_i(j) - \min_{j_i(j)} x_i(j)}$$

Eğer ki değerlendirme yapılan serideki değerlerin bir standarda uygun olarak değerlendirilmesi yapılacak ise aşağıdaki formül kullanılır.

---

²¹⁴ Yıldırım, Önder, Age, s. 233.

$$x_i^*(j) = \frac{x_{ij} - x_{0b}(j)}{\max_j x_{ij} - x_{0b}(j)}$$

Formüldeki $x_{0b}(j)$ j. Kriterin standart değeri gösterir. Bu değer $\max x_i(j) \geq x_{0b}(j) \leq \min x_i(j)$ arasında olmak zorundadır. Bu aşamalar geçtikten sonra en başta oluşturulan matris şu hali alır;

$$x_i^* = \begin{matrix} x_1^*(1) & x_1^*(2) & \dots & x_1^*(n) \\ x_2^*(1) & x_2^*(2) & \dots & x_2^*(n) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ x_n^*(1) & x_n^*(2) & \dots & x_n^*(n) \end{matrix}$$

4. Aşama: Fark Matrisinin Oluşturulması;

Bu aşamada mutlak değer tablosu oluşturulur.

$\Delta_{0i}(j) = x_{0j}^* - x_i^*(j)$ Formülü her bir değişkene uygulanarak matris şu şekilde yeniden oluşturulur.

$$\begin{matrix} \Delta_{01}(1) & \Delta_{01}(2) & \dots & \Delta_{01}(n) \\ \Delta_{02}(1) & \Delta_{02}(2) & \dots & \Delta_{02}(n) \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \Delta_{0m}(1) & \Delta_{0m}(2) & \dots & \Delta_{0m}(n) \end{matrix}$$

5. Aşama: Gri İlişkisel Katsayı Matrisi Oluşturma;

Bu matrisi oluşturulabilmek için aşağıdaki formül kullanılmaktadır.

$$\gamma_{0i}(j) = \frac{\Delta_{\min} + \zeta \Delta_{\max}}{\Delta_{0i}(j) + \zeta \Delta_{\max}}$$

Formülde farklı olarak görülen “ ζ ” ayırıcı katsayısıdır. Bu katsayının amacı Δ_{0j} ile Δ_{0max} arasındaki farkı dengeleyebilmektir. “ ζ ” katsayısı 0,1 aralığında değer almaktadır. Çalışmalarda “ ζ ” değerinin 0,5 alınması tavsiye edilmektedir. Bu tavsiyenin nedeni ise maksimum değer ilişkisi katsayısına etkisini azaltıyor olmasıdır.

Bunun yanında “ ζ ” katsayısı hesaplanacak ise $\Delta_{\max} = \max_i \max_j \Delta_{0i}(j)$ ve

$\Delta_{\min} = \min_i \min_j \Delta_{0i}(j)$ şeklinde de hesaplanabilmektedir.

6. Aşama: İlişki Derecesini Hesaplanması;

$$\Gamma_{oi} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n Y_{oi}(j)$$

Yukarıdaki formülü kullanarak her bir serinin gri ilişki derecesi belirlenir. İlişki derecesinin büyüklüğü referans olarak alınan seri ile karşılaştırılan seri arasındaki benzerliğin sayısala dönüştürülmüş halidir. Bu karşılaştırılan iki serinin değeri de aynı ise o zaman gri ilişki derecesi 1 değerini alır.²¹⁵

Eğer karşılaştırılan her bir serideki kriterin ağırlıkları farklı olarak ele alınmış ise

$\Gamma_{oi} = \sum w_j x_{y_{oi}(j)}$ formülü ile Gri İlişki Derecesi belirlenir.

İlişki derecesi belirlendikten sonra uygulama kısmı sona erer. Araştırmacının yorumu ile analiz son bulur.

4.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN VERİLER

Kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal performanslarının analizini gerçekleştirmek için, analize dâhil edilecek bankalar ve bu bankalar ile ilgili rasyolar TBB resmi sitesinin, banka ve sektör bilgileri bölümünden elde edilmiştir.

4.4.1. Analiz Kapsamındaki Bankalar

Çalışmaya dâhil edilen bankalarda, araştırmanın kısıtları bölümünde de değinilmiş olan nedenlerden dolayı 1990-2000 dönemi ve 2002-2012 dönemlerinde bazı farklılar söz konusudur. 2001 öncesi 26 banka, 2001 sonrası 15 banka analize katılmıştır. 1990-2000 dönemi arasında faaliyette bulunan bankalardan çalışmaya dâhil edilen bankaların 4'ü kamu, 22'si özel sermayeli mevduat bankasıdır. 2002-2012 dönemi arasında faaliyette bulunan bankalardan çalışmaya dâhil edilen bankaların ise 3'ü Kamu, 12'si özel sermayelidir.

---

²¹⁵Sifeng Liu, Yi Lin, *Grey Systems Theory and Applications*, Scientific Publishing Services Put. Ltd. , Chennai, India, 2010, s. 35.

Tablo 9: Çalışmaya Dâhil Edilen Bankaların Listesi

ÇALIŞMAYA DÂHİL OLAN BANKALAR	Bankaların Faaliyet Süreleri İle İlgili Bilgiler	
	Kuruluş Yılı	TMSF/ Kapanış
Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.	1863	—
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1933	—
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	—
Türkiye Emlak Bankası A.Ş.	1988	2001
Akbank T.A.Ş.	1948	—
Alternatif Bank A.Ş.	1991	—
Anadolubank A.Ş.	1997	—
Denizbank A.Ş.	1938	—
Finans Bank A.Ş.	1987	—
İktisat Bankası T.A.Ş.	1927	2001
Kentbank A.Ş.	1991	2001
Pamukbank T.A.Ş.	1955	2004
Şekerbank T.A.Ş.	1953	—
Toprakbank A.Ş.	1991	2002
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	—
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	—
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.	1928	2005
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	—
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	—
Bank Kapital Türk A.Ş.	1986	2001
Demirbank T.A.Ş.	1953	2001
Egebank A.Ş.	1928	2001
Etibank A.Ş.	1935	2001
Interbank	1888	2001
Sümerbank A.Ş.	1933	2002
HSBC Bank A.Ş.	1865	—
ING Bank A.Ş.	1984	—

Kaynak: BDDK, “Bankalar”, Kaynak:

<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Kuruluslar/Bankalar/Bankalar.aspx>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

4.4.2. Kullanılan Rasyolar

Çalışmada kullanılan rasyolar belirlenirken, bankaların finansal performanslarını net bir şekilde ortaya koyabilen rasyolar olmasına dikkat edilmiştir. Bu anlamda TBB’ nin kendi resmi sitesinde yayınlamış olduğu rasyolar içinden 1990-2000 dönemi için 10 rasyo, 2002-2012 dönemi için 11 rasyo kullanılmıştır. Kullanılan bu rasyolar kendi içinde bankaların sermaye yeterliliğini, aktif kalitesini, likiditesini ve karlılığını ölçmek ve değerlendirmek için ayrılmaktadır. Bu ayırım yapılırken, kişilerin ya da firmaların yapacakları incelemelerde daha net bir görünüm elde etmeleri amaçlanmıştır. Örneğin

bir firmanın hissedarı karlılık oranlarına dikkat ederken aynı firmayla borç ilişkisine girecek olan başka firma ya da kişi borçlanma ile ilgili oranlarına dikkat edecektir.²¹⁶

Tablo 10: Bankaların Finansal Performanslarının Ölçümünde Kullanılan Rasyolar

Sermaye Yeterliliği Rasyoları	
S1	$\frac{\text{Öz kaynak}}{((\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Op. Risk İçin gerekli Sermaye Yükümlülüğü}) \times 12,5) \times 100}^*$
S2	$\frac{\text{Öz kaynaklar}}{\text{Toplam Aktifler}}$
S3	$\frac{\text{Öz kaynak}}{(\text{Mevduat} + \text{Mevduat Dışı Kaynaklar})}$
Aktif Kalitesi Rasyoları	
A1	$\frac{\text{Takipteki Krediler}}{\text{Toplam Kredi ve Alacaklar}}$
A2	$\frac{\text{Toplam Kredi ve Alacaklar}}{\text{Toplam Mevduat}}$
A3	$\frac{\text{Finansal Varlıklar(net)}}{\text{Toplam Aktifler}}$
Likidite Rasyoları	
L1	$\frac{\text{Likit Aktifler}}{\text{Toplam Aktifler}}$
L2	$\frac{\text{Likit Aktifler}}{\text{Kısa Vadeli Yükümlülükler}}$
L3	$\frac{\text{Likit Aktifler}}{\text{Mevduat} + \text{Mevduat Dışı Kaynaklar}}$
Karlılık Rasyoları	
K1	$\frac{\text{Net dönem Karı(zararı)}}{\text{Öz Kaynaklar}}$
K2	$\frac{\text{Vergi Öncesi Kar}}{\text{Toplam Aktifler}}$

4.4.2.1. Sermaye Yeterliliği Rasyoları

Sermaye yeterliliği, kaynak yapısının ölçülmesinde dikkate alınır. Yani firmanın öz kaynağı yeterli mi, borç ve öz kaynak oranı dengeli mi, borçlanmalar sonucunda ödenecek olan anapara ve faiz ödemeleri aksamadan gerçekleştirilebilir mi? Bu gibi soruların cevabı firmaların sermaye yeterliliği oranlarından bulunabilir.²¹⁷

S1;“ $\frac{\text{Öz Kaynak}}{((\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Operasyonel Risk İçin gerekli Sermaye Yükümlülüğü}) \times 12,5) \times 100}$ ” rasyosu, TBB’nin resmi sitesinde 1990-2000 dönemi finansal tablolarında “Standart Sermaye Rasyosu” olarak geçmektedir.²¹⁸ Bu rasyo, BDDK’nın 28337 sayılı Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmeliği’nde belirttiği gibi bankaların maruz kaldığı

²¹⁶ Nalan Akdoğan, Nejat Tenker, *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Gazi Kitabevi, Ankara 2001, s. 609.

²¹⁷ Akdoğan, Tenker, Age, s. 618.

²¹⁸ 1990-2000 döneminde “**Sermaye Standart Rasyosu**” olarak geçmekte olup, TBB "*Sermaye Standart Rasyosu*" T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı'nın 30 Haziran 1998 tarih ve 23388(mükerrer) sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Tebliği gereğince hesaplanan "*Sermaye Tabanı / Risk Ağırlıklı Varlıklar, Gayri nakdi Krediler ve Yükümlülükler rasyosudur*" şeklinde açıklama bulunmaktadır. 2006 yılında oran, “ $\frac{\text{Öz kaynaklar}}{(\text{Kredi} + \text{Piyasa} + \text{Operasyonel Riske Esas Tutar}) \times 100}$ ” Bankalarca Kamuya Açıklanacak Finansal Tablolar ile Bunlara İlişkin Açıklama ve Dipnotlar Hakkında Tebliğ" kapsamındaki Dipnotların "Mali Bünye" ile ilgili bölümünde hesaplanan ve kamuya açıklanan "Sermaye Yeterliliği Standart Oranı" olarak değişikliğe uğramıştır. 2012 yılından itibaren ise tablodaki halini almıştır.

riskler nedeni ile yeterli düzeyde öz kaynak bulundurmaları gerekmektedir.²¹⁹ Bu rasyo, bir bankanın öz kaynaklarından ne kadarlık bir kısmını kredi, piyasa ve operasyonel risk için ayırmış olduğunu gösterir. Rasyonun maksimum değerinde olması hedeflenir. Burada Piyasa riski; finansal fiyatlar ve oranlardaki hareketlerden dolayı maruz kalınan döviz kuru, faiz oranı, hisse senedi değeri gibi riskleri içinde barındıran risk türüdür.²²⁰ Kredi riski; finansal işlemlerde sorumlu olan kişi veya kurumların yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı kaynaklanan, karşı taraf riski diye de adlandırılan potansiyel kayıptır.²²¹ Operasyonel risk ise rakama dökülerek ifade edilmesi diğer risklere göre biraz daha zor olmaklar beraber, işlemlerin aşamalarındaki ve yönetim sistemlerindeki düzensizlikler nedeni ile oluşan kayıplardır.²²²

S2; “Öz kaynak/Toplam Aktifler” oranı ise öz kaynağın toplam aktifler içindeki oranını göstermektedir. Yani varlıklarını ne kadarının sahip ya da ortaklar tarafından karşılandığını belirten bir rasyodur. Öz kaynak/Toplam Aktifler ’in maksimum değerinde olması beklenmektedir.

S3; “Öz kaynaklar/(Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)” ile bankanın mali yapısının dengesi ölçülmüş olur. Mali yapının dengesi açısından rasyonun maksimum değerinde olması amaçlanır. Ne kadarının öz kaynak ne kadarının piyasadan toplanan mevduat ve mevduat dışı diğer kaynaklardan oluştuğunu gösterir. Mevduat dışı kaynaklara alınan krediler, fonlar ve çıkarılan menkul kıymetler örnek verilebilir.

4.4.2.2. Aktif Kalitesi Rasyoları

Aktif kalitesi ile ilgili rasyolar, bankaların sahip oldukları varlıkların kalitesini, varlıkların etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını gösterirler. Yani bankanın aktif kalitesini ifade eder de diyebiliriz.

A1; “Takipteki Krediler/Toplam Kredi ve Alacaklar”, bankanın müşterilerine sunduğu kredi ve diğer hizmetlerden dolayı oluşan alacakların, bankaya geri dönmeyen kısmını gösterir. Bu rasyonun minimum değerinde olması bankaların esas amaçlarındanıdır.

²¹⁹ *Resmi Gazete*, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirmesine İlişkin Yönetmelik”, Kaynak:

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120628-16.htm>, (Erişim tarihi 26.12.2014)

²²⁰ Mehmet Bolak, *Risk ve Yönetimi*, Birsen Yayınevi, İstanbul 2004, s. 10.

²²¹ Age, s. 9.

²²² Age, s. 12.

A2; “Toplam Kredi ve Alacak/Toplam Mevduat” rasyosu bankaların mevduatlarının ne kadarlık kısmının krediler ve diğer alacaklarından oluştuğunu gösterir. Bankaların bilançolarında kredilerin yerinin oldukça önemli olduğunu göz önüne alırsak bu oranın maksimum seviyede tutulması istenmektedir.²²³

A3; “Finansal Varlıklar (Net)/Toplam Aktifler”, toplam aktif içindeki finansal varlıkların değerini gösterir. Finansal varlık denildiğinde, içine menkul değerler ve kıymetli evraklar dâhil olmuş olur. Finansal varlıkların geri ödenmeme ihtimali kredilere oranla daha fazladır. Geri ödenmeme gibi durumla karşı karşıya kalan bankanın, takipteki kredi ve alacakları kaleminde artış yaşanacaktır. Bu da istenilen bir durum olmadığı için rasyonun bankalarda minimum değerde olması makuldür²²⁴.

4.4.2.3. Likidite Rasyoları

Likidite ile ilgili rasyolar işletmelerin kısa vadedeki nakit durumlarını gösteren rasyolardır. Yani kısa vadede gerçekleştirilecek olan geri ödemeler ve olası problemlerle baş edebilme gücünü ifade etmektedir. Banka açısından bakıldığında, piyasaya aktarılacak olan sıcak paranın miktarı finansal performanslarının değerlendirilmesinde oldukça önemli bir faktördür.

L1; “Likit aktifler/Toplam Aktifler” rasyosu, bankanın aktiflerinde gözüken rakamın ne kadarının likit aktiflere ait olduğunu yani nakit ya da kısa sürede nakde dönüşen varlıklardan oluştuğunu gösterir. Banka bilançolarındaki; nakit değerler, bankalar, diğer mali kuruluşlar, menkul değer cüzdanı ve zorunlu karşılıklar likit aktifleri oluşturan kalemlerdendir. Bankanın hali hazırda likidinin olması piyasada etkin ve hızlı çalışabileceğinin göstergesi olacağından maksimum olması amaçlanır.

L2; “Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler” bankanın kısa vadedeki yükümlülüklerinin ne kadarını likit aktifleri ile karşılayabileceğini gösteren bir rasyodur. Rasyonun paydasındaki kısa vadeli yükümlülükler nakit ve 1 aya kadar olan vadeleri içermektedir. Değerin maksimum seviyede olması bankada sorumluluklarının

---

²²³ A2; 1990-2000 döneminde aktif kalitesi ile ilgili TBB mevcut rasyolarda, paydadaki “toplam mevduat” yerine “toplam aktifler” baz alınarak hesaplanmıştır.

²²⁴ A3; 1990-2000 döneminde bu rasyonun payı, duran aktifler olarak alınmıştır

yerine gelmesinde ve yaşanabilecek bir kriz anında kısa vadeli olan ödemelerde sorun yaşanmayacağını göstergesidir.²²⁵

L3; “Likit aktifler/ (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)” bankanın yabancı kaynaklarının ne kadarının likit aktiflerden oluştuğunu göstermektedir. Maksimum değer alması beklenen bir rasyodur. Mevduat dışı kaynaklar; bankalar arası borçlar, fonlar, alınan krediler ve ihraç edilen menkul kıymetleri içine alan bir kavramdır.

4.4.2.4. Karlılık Rasyoları

İşletmelerin bir dönem boyunca gerçekleştirdiği faaliyetler sonucu elde ettikleri kar ya da zararı gösteren rasyolardır. Bu dönem boyunca gerçekleşen faaliyetlerin etkinliği ve elde edilen kazançların gücü hakkında yorum yapılabilmesine imkân verir.

K1; “Net dönem Karı(Zararı) / Öz Kaynaklar” dönem sonunda elde edilen kar ya da zararın, öz kaynağı oluşturan bankanın her bir ortağına düşen payı göstermektedir. Öz kaynağın ne kadar karlı olarak kullanılabilirdiğini ifade eder. Doğal olarak bu rasyonun sadece banka değil tüm işletmelerde de maksimumu olması beklenen bir durumdur.

K2; “Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler”, bankanın aktif kalitesini gösteren bir rasyodur. Vergi öncesi karın toplam aktiflere bölünmesi ile elde edilen bu rasyonun maksimum değer alması istenir.

4.5. KAMU VE ÖZEL SERMAYELİ BANKALARIN FİNANSAL PERFORMANSLARININ GRİ İLİŞKİSEL ANALİZİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Çalışmanın sınırları açıklanıp, kullanılacak olan rasyolarda belirlendikten sonra 1990-2000 ve 2002-2012 dönemleri arasında belirtilen bankalara GİA uygulanmıştır. Uygulama sonrası belirlenen bankaların sermaye yeterliliği, aktif kaliteleri, likiditeleri ve karlılıkları ile ilgili değerler elde edilmiştir. Çıkan sonuçlar kendi dönemleri içinde yorumlandıktan sonra karşılaştırılarak, çalışmanın amaçlarının ne ölçüde gerçekleştiği gösterilmiştir.

---

²²⁵Çalışmanın 1990-2000 döneminde, TBB'nin sitesinden elde edilen veriler arasında olmadığı için bu döneme L2 rasyosu dâhil edilmemiştir.

Bankalar ve kullanılacak rasyolar belirlenip tablo haline getirildikten sonra GİA yöntemi kullanılarak bankaların finansal performansları değerlendirilmiş ve gerekli karşılaştırmalar yapılmıştır. GİA uygulamasında gerekli hesaplamalar ve tablolar Microsoft-Excel programında gerçekleştirilmiştir. Tüm aşamalar 1990-2000 dönemi ve 2002-2012 dönemi için ayrı ayrı uygulanmıştır.

Çalışmada dikkate alınan bankalar ve bu bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi, likidite ve karlılıkları ile ilgili rasyoları tablo haline getirilerek finansal performans ölçümüne hazır hale getirilmiştir.²²⁶

---

²²⁶2001 krizi önce TBB resmi sitesinden elde edilen rasyolar içinde likidite kalitesi adına yalnızca iki rasyo bulunmaktadır. Bu sebeple likidite yeterliliği ölçümünde bu dönemde sadece bu iki rasyo dâhil edilmiştir

Tablo 11: 1990-2000 Bankaların Finansal Performans Ölçümü için Gerekli Rasyolar

BANKALAR VE FİNANSAL RASYOLAR										
BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE		KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	K1	K2
Ziraat Bankası	13,60	6,41	8,02	4,37	43,47	2,85	25,62	34,97	32,08	1,74
Halk Bankası	17,45	5,93	7,09	8,55	28,92	4,62	23,83	32,59	17,11	0,83
Vakıf Bankası	9,54	7,13	8,72	4,73	41,61	7,76	33,51	46,35	54,78	1,93
Emlak Bankası	5,39	4,16	5,03	8,77	39,36	29,19	17,85	23,83	1,66	-0,64
Akbank	27,80	18,48	22,47	0,74	26,63	3,63	44,41	68,12	83,49	11,34
Alternatif Bank	13,98	13,98	20,07	3,32	31,85	7,07	32,01	48,22	85,73	8,93
Anadolubank	29,55	10,80	13,41	2,47	22,17	6,40	64,70	78,26	43,97	6,55
Denizba	24,23	14,42	18,41	1,37	28,79	23,69	33,29	42,05	32,58	5,15
Finans Bank	13,04	12,65	17,24	1,32	17,42	8,04	42,79	65,12	127,40	8,03
İktisat Bankası	9,35	-2,65	6,36	29,69	23,69	10,26	27,77	42,36	73,30	-7,61
Kentbank	9,77	10,13	12,92	2,11	43,06	4,86	44,11	55,57	47,39	3,60
Pamukbank	10,41	9,65	12,10	1,00	40,19	5,13	27,28	34,25	23,89	2,15
Şekerbank	10,57	10,87	13,29	9,08	30,97	9,06	41,11	50,09	27,09	2,90
Toprakbank	8,26	12,41	16,26	4,06	33,75	5,45	45,78	59,53	68,65	7,16
TEB.	11,41	10,46	12,55	0,33	20,97	4,65	53,18	67,03	87,53	7,80
Garanti	15,20	11,14	13,27	1,50	27,11	11,10	39,16	50,10	82,48	7,46
İmar Bankası	8,84	7,03	7,74	6,74	30,37	5,83	35,12	40,33	19,96	1,30
İş Bankası	20,06	12,19	14,70	2,70	26,71	11,49	39,55	52,55	52,28	6,79
Yapı Kredi	11,95	10,28	11,88	2,03	29,12	10,91	33,38	41,43	59,95	5,16
Bank Kapital	11,72	-21,06	1,75	102,90	20,92	4,03	46,24	79,29	23,46	-13,59
Demirbank	13,81	9,32	10,96	2,28	22,28	7,24	43,92	53,94	101,41	6,79
Egebank	-168,53	-9,36	-0,61	40,25	23,76	6,09	40,35	43,92	61,84	-17,80
Etibank	6,01	2,66	3,46	15,57	16,72	18,37	35,44	47,08	176,69	-18,19
Interbank	3,76	-1,33	1,04	130,90	20,94	16,22	29,69	36,95	84,59	-9,74
Sünerbank	-53,34	6,95	57,88	110,11	18,89	21,91	40,05	79,51	47,33	-2,82
HSBC Bank	16,76	16,68	58,37	0,00	15,94	5,15	62,41	112,47	103,66	7,73

Tablo 12: 2002-2012 Bankaların Finansal Performans Ölçümü için Gerekli Rasyolar

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE			KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	L3	K1	K2
Ziraat Bankası	38,86	9,31	10,90	10,47	36,30	54,70	64,47	64,47	41,34	24,54	3,09
Halk Bankası	39,89	10,74	12,92	20,24	53,34	46,41	36,11	36,11	22,28	23,46	3,27
Vakıf Bankası	16,47	10,40	12,69	8,75	73,71	28,84	98,83	98,83	47,63	19,07	2,25
Akbank	25,25	14,45	19,07	2,15	74,55	39,25	23,12	71,69	44,76	16,31	3,71
Alternatifbank	14,18	9,13	11,54	6,98	100,70	19,05	9,31	30,38	19,78	12,42	1,20
Anadolubank	16,42	12,21	16,06	2,34	81,76	23,70	7,85	62,80	22,42	16,85	2,66
Şekerbank	15,38	10,78	13,38	9,26	68,69	31,30	15,76	65,40	26,63	12,26	1,96
TEB	15,03	9,87	12,58	2,27	86,90	14,10	16,92	50,39	36,77	11,08	1,63
Garanti	16,61	11,24	14,55	3,44	79,57	31,20	18,43	57,57	35,28	17,08	2,58
İş Bankası	21,24	14,11	18,81	6,40	67,06	31,82	16,67	68,68	40,42	12,17	2,24
Yapı Kredi	15,08	12,20	17,12	6,50	83,24	23,05	8,10	30,59	21,64	-2,83	0,66
Denizbank	16,53	11,26	14,46	4,31	92,96	19,73	15,45	54,78	35,96	14,68	2,15
Finans Bank	15,05	12,26	15,80	5,02	97,07	20,98	16,09	47,89	29,63	19,04	3,09
HSBC Bank	18,67	16,52	22,64	4,61	102,35	13,40	15,99	55,34	36,07	10,90	2,88
ING Bank	15,51	11,24	13,86	1,81	97,71	20,04	16,84	40,38	26,94	10,19	1,42

Yukarıdaki tabloya göre her bir rasyo için referans değer oluşturulmuştur. Referans değer oluşturulurken, bankaların finansal performanslarının ölçümünde rasyoların maksimum ya da minimum değer alacak olmalarına göre belirlenerek tablo 11 de gösterilmiştir.

Tablo 13: 1990-2000 Dönemi Referans Serinin Belirlenmesi

	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE		KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	K1	K2
BANKALAR	29,55	18,48	58,37	0,00	43,47	2,85	64,70	112,47	176,69	11,34
Referans	29,55	18,48	58,37	0,00	43,47	2,85	64,70	112,47	176,69	11,34
Ziraat Bankası	13,60	6,41	8,02	4,37	43,47	2,85	25,62	34,97	32,08	1,74
Halk Bankası	17,45	5,93	7,09	8,55	28,92	4,62	23,83	32,59	17,11	0,83
Vakıf Bankası	9,54	7,13	8,72	4,73	41,61	7,76	33,51	46,35	54,78	1,93
Emlak Bankası	5,39	4,16	5,03	8,77	39,36	29,19	17,85	23,83	1,66	-0,64
Akbank	27,80	18,48	22,47	0,74	26,63	3,63	44,41	68,12	83,49	11,34
Alternatif Bank	13,98	13,98	20,07	3,32	31,85	7,07	32,01	48,22	85,73	8,93
Anadolubank	29,55	10,80	13,41	2,47	22,17	6,40	64,70	78,26	43,97	6,55
Denizbank	24,23	14,42	18,41	1,37	28,79	23,69	33,29	42,05	32,58	5,15
Finans Bank	13,04	12,65	17,24	1,32	17,42	8,04	42,79	65,12	127,40	8,03
İktisat Bankası	9,35	-2,65	6,36	29,69	23,69	10,26	27,77	42,36	73,30	-7,61
Kentbank	9,77	10,13	12,92	2,11	43,06	4,86	44,11	55,57	47,39	3,60
Pamukbank	10,41	9,65	12,10	1,00	40,19	5,13	27,28	34,25	23,89	2,15
Şekerbank	10,57	10,87	13,29	9,08	30,97	9,06	41,11	50,09	27,09	2,90
Toprakbank	8,26	12,41	16,26	4,06	33,75	5,45	45,78	59,53	68,65	7,16
TEB.	11,41	10,46	12,55	0,33	20,97	4,65	53,18	67,03	87,53	7,80
Garanti	15,20	11,14	13,27	1,50	27,11	11,10	39,16	50,10	82,48	7,46
İmar Bankası	8,84	7,03	7,74	6,74	30,37	5,83	35,12	40,33	19,96	1,30
İş Bankası	20,06	12,19	14,70	2,70	26,71	11,49	39,55	52,55	52,28	6,79
YapıKredi	11,95	10,28	11,88	2,03	29,12	10,91	33,38	41,43	59,95	5,16
Bank Kapital	11,72	-21,06	1,75	102,90	20,92	4,03	46,24	79,29	23,46	-13,59
Demirbank	13,81	9,32	10,96	2,28	22,28	7,24	43,92	53,94	101,41	6,79
Egebank	-168,53	-9,36	-0,61	40,25	23,76	6,09	40,35	43,92	61,84	-17,80
Etibank	6,01	2,66	3,46	15,57	16,72	18,37	35,44	47,08	176,69	-18,19
Interbank	3,76	-1,33	1,04	130,90	20,94	16,22	29,69	36,95	84,59	-9,74
Sünerbank	-53,34	6,95	57,88	110,11	18,89	21,91	40,05	79,51	47,33	-2,82
HSBC Bank	16,76	16,68	58,37	0,00	15,94	5,15	62,41	112,47	103,66	7,73

Tablo 14: 2002-2012 Dönemi Referans Değerlerin Belirlenmesi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE			KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	L3	K1	K2
REFERANS	39,89	16,52	22,64	20,24	102,35	54,70	98,83	98,83	47,63	24,54	3,71
Ziraat Bankası	38,86	9,31	10,90	10,47	36,30	54,70	64,47	64,47	41,34	24,54	3,09
Halk Bankası	39,89	10,74	12,92	20,24	53,34	46,41	36,11	36,11	22,28	23,46	3,27
Vakıf Bankası	16,47	10,40	12,69	8,75	73,71	28,84	98,83	98,83	47,63	19,07	2,25
Akbank	25,25	14,45	19,07	2,15	74,55	39,25	23,12	71,69	44,76	16,31	3,71
Alternatif bank	14,18	9,13	11,54	6,98	100,70	19,05	9,31	30,38	19,78	12,42	1,20
Anadolubank	16,42	12,21	16,06	2,34	81,76	23,70	7,85	62,80	22,42	16,85	2,66
Şekerbank	15,38	10,78	13,38	9,26	68,69	31,30	15,76	65,40	26,63	12,26	1,96
TEB	15,03	9,87	12,58	2,27	86,90	14,10	16,92	50,39	36,77	11,08	1,63
Garanti	16,61	11,24	14,55	3,44	79,57	31,20	18,43	57,57	35,28	17,08	2,58
İş Bankası	21,24	14,11	18,81	6,40	67,06	31,82	16,67	68,68	40,42	12,17	2,24
Yapı Kredi	15,08	12,20	17,12	6,50	83,24	23,05	8,10	30,59	21,64	-2,83	0,66
Denizbank	16,53	11,26	14,46	4,31	92,96	19,73	15,45	54,78	35,96	14,68	2,15
Finans Bank	15,05	12,26	15,80	5,02	97,07	20,98	16,09	47,89	29,63	19,04	3,09
HSBC Bank	18,67	16,52	22,64	4,61	102,35	13,40	15,99	55,34	36,07	10,90	2,88
ING Bank	15,51	11,24	13,86	1,81	97,71	20,04	16,84	40,38	26,94	10,19	1,42

Referans değerleri belirlendikten sonra bankaların ilgili rasyo değerlerinin aynı seride karşılaştırılabilir hale getirilmesi gerekmektedir. Verilerin gri ilişkiel forma sokulduğu bu aşamada verilerin aralığı küçültülerek, GİA yönteminin normalizasyon aşaması gerçekleştirilmiştir. Referans değerlere göre normalize edilen veriler tablo 13 ve 14'te gösterilmiştir.

Tablo15: 1990-2000 Dönemi Normalizasyon Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE		KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	K1	K2
REFERANS	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ziraat Bankası	0,92	0,69	0,15	0,97	1,00	1,00	0,17	0,13	0,17	0,67
Halk Bankası	0,94	0,68	0,13	0,93	0,47	0,93	0,13	0,10	0,09	0,64
Vakıflar Bankası	0,90	0,71	0,16	0,96	0,93	0,81	0,33	0,25	0,30	0,68
Emlak Bankası	0,88	0,64	0,10	0,93	0,85	0,00	0,00	0,00	0,00	0,59
Akbank	0,99	1,00	0,39	0,99	0,39	0,97	0,57	0,50	0,47	1,00
Alternatif Bank	0,92	0,89	0,35	0,97	0,58	0,84	0,30	0,28	0,48	0,92
Anadolubank	1,00	0,81	0,24	0,98	0,23	0,87	1,00	0,61	0,24	0,84
Denizbank	0,97	0,90	0,32	0,99	0,47	0,21	0,33	0,21	0,18	0,79
Finans Bank	0,92	0,85	0,30	0,99	0,05	0,80	0,53	0,47	0,72	0,89
İktisat Bankası	0,90	0,47	0,12	0,77	0,28	0,72	0,21	0,21	0,41	0,36
Kentbank	0,90	0,79	0,23	0,98	0,99	0,92	0,56	0,36	0,26	0,74
Pamukbank	0,90	0,78	0,22	0,99	0,88	0,91	0,20	0,12	0,13	0,69
Şekerbank	0,90	0,81	0,24	0,93	0,55	0,76	0,50	0,30	0,15	0,71
Toprakbank	0,89	0,85	0,29	0,97	0,65	0,90	0,60	0,40	0,38	0,86
TEB.	0,91	0,80	0,22	1,00	0,18	0,93	0,75	0,49	0,49	0,88
Garanti Bankası	0,93	0,81	0,24	0,99	0,41	0,69	0,45	0,30	0,46	0,87
İmar Bankası	0,90	0,71	0,14	0,95	0,52	0,89	0,37	0,19	0,10	0,66
İş Bankası	0,95	0,84	0,26	0,98	0,39	0,67	0,46	0,32	0,29	0,85
Yapı ve Kredi Bankası	0,91	0,79	0,21	0,98	0,48	0,69	0,33	0,20	0,33	0,79
Bank Kapital	0,91	0,00	0,04	0,21	0,18	0,96	0,61	0,63	0,12	0,16
Demirbank	0,92	0,77	0,20	0,98	0,23	0,83	0,56	0,34	0,57	0,85
Egebank	0,00	0,30	0,00	0,69	0,28	0,88	0,48	0,23	0,34	0,01
Etibank	0,88	0,60	0,07	0,88	0,03	0,41	0,38	0,26	1,00	0,00
Interbank	0,87	0,50	0,03	0,00	0,18	0,49	0,25	0,15	0,47	0,29
Sünerbank	0,58	0,71	0,99	0,16	0,11	0,28	0,47	0,63	0,26	0,52
HSBC Bank	0,94	0,95	1,00	1,00	0,00	0,91	0,95	1,00	0,58	0,88

Tablo 16: 2002-2012 Dönemi Normalizasyon Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE			KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	L3	K1	K2
REFERANS	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Ziraat Bankası	0,96	0,02	0,00	0,53	0,00	0,00	0,62	0,50	0,77	1,00	0,80
Halk Bankası	1,00	0,22	0,17	0,00	0,26	0,20	0,31	0,08	0,09	0,96	0,86
Vakıf Bankası	0,09	0,17	0,15	0,62	0,57	0,63	1,00	1,00	1,00	0,80	0,52
Akbank	0,43	0,72	0,70	0,98	0,58	0,37	0,17	0,60	0,90	0,70	1,00
Alternatif bank	0,00	0,00	0,05	0,72	0,98	0,86	0,02	0,00	0,00	0,56	0,18
Anadolubank	0,09	0,42	0,44	0,97	0,69	0,75	0,00	0,47	0,09	0,72	0,66
Şekerbank	0,05	0,22	0,21	0,60	0,49	0,57	0,09	0,51	0,25	0,55	0,43
TEB	0,03	0,10	0,14	0,98	0,77	0,98	0,10	0,29	0,61	0,51	0,32
Garanti Bankası	0,09	0,28	0,31	0,91	0,66	0,57	0,12	0,40	0,56	0,73	0,63
İş Bankası	0,27	0,67	0,67	0,75	0,47	0,55	0,10	0,56	0,74	0,55	0,52
Yapı Kredi Bankası	0,03	0,42	0,53	0,75	0,71	0,77	0,00	0,00	0,07	0,00	0,00
Denizbank	0,09	0,29	0,30	0,86	0,86	0,85	0,08	0,36	0,58	0,64	0,49
Finans Bank	0,03	0,42	0,42	0,83	0,92	0,82	0,09	0,26	0,35	0,80	0,80
HSBC Bank	0,17	1,00	1,00	0,85	1,00	1,00	0,09	0,36	0,59	0,50	0,73
ING Bank	0,05	0,29	0,25	1,00	0,93	0,84	0,10	0,15	0,26	0,48	0,25

Normalizasyonu gerçekleştirilmiş olan referans değer ile alternatif değer in mutlak değerleri hesaplanarak tablo 15 ve 16'daki mutlak değer matrisi elde edilmiştir.

Tablo 17: 1990-2000 Dönemi Mutlak Değer Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE		KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	K1	K2
Ziraat Bankası	0,08	0,31	0,85	0,03	0,00	0,00	0,83	0,87	0,83	0,33
Halk Bankası	0,06	0,32	0,87	0,07	0,53	0,07	0,87	0,90	0,91	0,36
Vakıflar Bankası	0,10	0,29	0,84	0,04	0,07	0,19	0,67	0,75	0,70	0,32
Emlak Bankası	0,12	0,36	0,90	0,07	0,15	1,00	1,00	1,00	1,00	0,41
Akbank	0,01	0,00	0,61	0,01	0,61	0,03	0,43	0,50	0,53	0,00
Alternatif Bank	0,08	0,11	0,65	0,03	0,42	0,16	0,70	0,72	0,52	0,08
Anadolubank	0,00	0,19	0,76	0,02	0,77	0,13	0,00	0,39	0,76	0,16
Denizbank	0,03	0,10	0,68	0,01	0,53	0,79	0,67	0,79	0,82	0,21
Finans Bank	0,08	0,15	0,70	0,01	0,95	0,20	0,47	0,53	0,28	0,11
İktisat Bankası	0,10	0,53	0,88	0,23	0,72	0,28	0,79	0,79	0,59	0,64
Kentbank	0,10	0,21	0,77	0,02	0,01	0,08	0,44	0,64	0,74	0,26
Pamukbank	0,10	0,22	0,78	0,01	0,12	0,09	0,80	0,88	0,87	0,31
Şekerbank	0,10	0,19	0,76	0,07	0,45	0,24	0,50	0,70	0,85	0,29
Toprakbank	0,11	0,15	0,71	0,03	0,35	0,10	0,40	0,60	0,62	0,14
TEB.	0,09	0,20	0,78	0,00	0,82	0,07	0,25	0,51	0,51	0,12
Garanti Bankası	0,07	0,19	0,76	0,01	0,59	0,31	0,55	0,70	0,54	0,13
İmar Bankası	0,10	0,29	0,86	0,05	0,48	0,11	0,63	0,81	0,90	0,34
İş Bankası	0,05	0,16	0,74	0,02	0,61	0,33	0,54	0,68	0,71	0,15
Yapı ve Kredi Bankası	0,09	0,21	0,79	0,02	0,52	0,31	0,67	0,80	0,67	0,21
Bank Kapital	0,09	1,00	0,96	0,79	0,82	0,04	0,39	0,37	0,88	0,84
Demirbank	0,08	0,23	0,80	0,02	0,77	0,17	0,44	0,66	0,43	0,15
Egebank	1,00	0,70	1,00	0,31	0,72	0,12	0,52	0,77	0,66	0,99
Etibank	0,12	0,40	0,93	0,12	0,97	0,59	0,62	0,74	0,00	1,00
Interbank	0,13	0,50	0,97	1,00	0,82	0,51	0,75	0,85	0,53	0,71
Sünerbank	0,42	0,29	0,01	0,84	0,89	0,72	0,53	0,37	0,74	0,48
HSBC Bank	0,06	0,05	0,00	0,00	1,00	0,09	0,05	0,00	0,42	0,12

Tablo 18: 2002-2012 Dönemi Mutlak Değer Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE			KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	L3	K1	K2
Ziraat Bankası	0,04	0,98	1,00	0,47	1,00	1,00	0,38	0,50	0,23	0,00	0,20
Halk Bankası	0,00	0,78	0,83	1,00	0,74	0,80	0,69	0,92	0,91	0,04	0,14
Vakıf Bankası	0,91	0,83	0,85	0,38	0,43	0,37	0,00	0,00	0,00	0,20	0,48
Akbank	0,57	0,28	0,30	0,02	0,42	0,63	0,83	0,40	0,10	0,30	0,00
Alternatif bank	1,00	1,00	0,95	0,28	0,02	0,14	0,98	1,00	1,00	0,44	0,82
Anadolubank	0,91	0,58	0,56	0,03	0,31	0,25	1,00	0,53	0,91	0,28	0,34
Şekerbank	0,95	0,78	0,79	0,40	0,51	0,43	0,91	0,49	0,75	0,45	0,57
TEB	0,97	0,90	0,86	0,02	0,23	0,02	0,90	0,71	0,39	0,49	0,68
Garanti Bankası	0,91	0,72	0,69	0,09	0,34	0,43	0,88	0,60	0,44	0,27	0,37
İş Bankası	0,73	0,33	0,33	0,25	0,53	0,45	0,90	0,44	0,26	0,45	0,48
Yapı Kredi Bankası	0,97	0,58	0,47	0,25	0,29	0,23	1,00	1,00	0,93	1,00	1,00
Denizbank	0,91	0,71	0,70	0,14	0,14	0,15	0,92	0,64	0,42	0,36	0,51
Finans Bank	0,97	0,58	0,58	0,17	0,08	0,18	0,91	0,74	0,65	0,20	0,20
HSBC Bank	0,83	0,00	0,00	0,15	0,00	0,00	0,91	0,64	0,41	0,50	0,27
ING Bank	0,95	0,71	0,75	0,00	0,07	0,16	0,90	0,85	0,74	0,52	0,75

Normalize edilerek, referans değerın alternatif değerler arası uzaklığı mutlak değer matrisi ile gösterildikten sonra, verilerin yanında ek olarak “ ζ ” sayısı da dahil edilerek Gri ilişkisel Katsayı Matrisi oluşturulmuştur. Burada “ ζ ” sayısı [0,1] arasında değer almaktadır. Daha önce yapılan çoğu çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da “ ζ ” değeri 0,5 olarak dikkate alınmıştır. Bu değerin 0,5 alınması ile 3. bölümde GİA'nın aşamaları anlatılırken de değinildiği gibi, maksimum ya da minimum değerlerinin veri ile olan ilişkisine etkisini azaltmak amaçlanmıştır.

Tablo 19: 1990-2000 Dönemi Gri İlişkisel Katsayı Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE		KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	K1	K2
Ziraat Bankası	0,86	0,62	0,37	0,94	1,00	1,00	0,37	0,36	0,38	0,61
Halk Bankası	0,89	0,61	0,37	0,88	0,49	0,88	0,36	0,36	0,35	0,58
Vakıflar Bankası	0,83	0,64	0,37	0,93	0,88	0,73	0,43	0,40	0,42	0,61
Emlak Bankası	0,80	0,58	0,36	0,88	0,77	0,33	0,33	0,33	0,33	0,55
Akbank	0,98	1,00	0,45	0,99	0,45	0,94	0,54	0,50	0,48	1,00
Alternatif Bank	0,86	0,81	0,44	0,95	0,54	0,76	0,42	0,41	0,49	0,86
Anadolubank	1,00	0,72	0,40	0,96	0,39	0,79	1,00	0,56	0,40	0,76
Denizbank	0,95	0,83	0,42	0,98	0,48	0,39	0,43	0,39	0,38	0,70
Finans Bank	0,86	0,77	0,42	0,98	0,35	0,72	0,52	0,48	0,64	0,82
İktisat Bankası	0,83	0,48	0,36	0,69	0,41	0,64	0,39	0,39	0,46	0,44
Kentbank	0,83	0,70	0,39	0,97	0,97	0,87	0,53	0,44	0,40	0,66
Pamukbank	0,84	0,69	0,39	0,98	0,81	0,85	0,39	0,36	0,36	0,62
Şekerbank	0,84	0,72	0,40	0,88	0,52	0,68	0,50	0,42	0,37	0,64
Toprakbank	0,82	0,77	0,41	0,94	0,59	0,83	0,55	0,46	0,45	0,78
TEB.	0,85	0,71	0,39	1,00	0,38	0,88	0,67	0,49	0,50	0,81
Garanti Bankası	0,87	0,73	0,40	0,98	0,46	0,61	0,48	0,42	0,48	0,79
İmar Bankası	0,83	0,63	0,37	0,91	0,51	0,82	0,44	0,38	0,36	0,60
İş Bankası	0,91	0,76	0,40	0,96	0,45	0,60	0,48	0,43	0,41	0,76
Yapı ve Kredi Bankası	0,85	0,71	0,39	0,97	0,49	0,62	0,43	0,38	0,43	0,71
Bank Kapital	0,85	0,33	0,34	0,39	0,38	0,92	0,56	0,57	0,36	0,37
Demirbank	0,86	0,68	0,38	0,97	0,39	0,75	0,53	0,43	0,54	0,76
Egebank	0,33	0,42	0,33	0,62	0,41	0,80	0,49	0,39	0,43	0,34
Etibank	0,81	0,56	0,35	0,81	0,34	0,46	0,44	0,40	1,00	0,33
Interbank	0,79	0,50	0,34	0,33	0,38	0,50	0,40	0,37	0,49	0,41
Sünerbank	0,54	0,63	0,98	0,37	0,36	0,41	0,49	0,57	0,40	0,51
HSBC Bank	0,89	0,92	1,00	1,00	0,33	0,85	0,91	1,00	0,55	0,80

Tablo 20: 2002-2012 Dönemi Gri İlişkisel Katsayı Matrisi

BANKALAR	SERMAYE YETERLİLİĞİ			AKTİF KALİTESİ			LİKİDİTE			KARLILIK	
	S1	S2	S3	A1	A2	A3	L1	L2	L3	K1	K2
Ziraat Bankası	0,93	0,34	0,33	0,52	0,33	0,33	0,57	0,50	0,69	1,00	0,71
Halk Bankası	1,00	0,39	0,38	0,33	0,40	0,38	0,42	0,35	0,35	0,93	0,78
Vakıf Bankası	0,35	0,38	0,37	0,57	0,54	0,57	1,00	1,00	1,00	0,71	0,51
Akbank	0,47	0,64	0,62	0,96	0,54	0,44	0,38	0,56	0,83	0,62	1,00
Alternatif bank	0,33	0,33	0,35	0,64	0,95	0,79	0,34	0,33	0,33	0,53	0,38
Anadolubank	0,35	0,46	0,47	0,95	0,62	0,67	0,33	0,49	0,36	0,64	0,59
Şekerbank	0,34	0,39	0,39	0,55	0,50	0,54	0,35	0,51	0,40	0,53	0,47
TEB	0,34	0,36	0,37	0,95	0,68	0,97	0,36	0,41	0,56	0,50	0,42
Garanti Bankası	0,36	0,41	0,42	0,85	0,59	0,54	0,36	0,45	0,53	0,65	0,57
İş Bankası	0,41	0,61	0,60	0,67	0,48	0,53	0,36	0,53	0,66	0,53	0,51
Yapı Kredi	0,34	0,46	0,52	0,66	0,63	0,68	0,33	0,33	0,35	0,33	0,33
Denizbank	0,35	0,41	0,42	0,79	0,78	0,77	0,35	0,44	0,54	0,58	0,50
Finans Bank	0,34	0,46	0,46	0,74	0,86	0,73	0,35	0,40	0,44	0,71	0,71
HSBC Bank	0,38	1,00	1,00	0,77	1,00	1,00	0,35	0,44	0,55	0,50	0,65
ING Bank	0,35	0,41	0,40	1,00	0,88	0,76	0,36	0,37	0,40	0,49	0,40

Elde edilen gri ilişkisel katsayılar matrisindeki verilerden yararlanarak gri ilişkisel dereceler hesaplanmıştır. Gri ilişkisel dereceler hesaplanırken her bir kriterin önem derecesi aynı olarak hesap edilmiştir. Hesaplanan Gri ilişkisel derecelere göre de bankaların finansal performansları sıralanmıştır.

Tablo 21: 1990-2000 Dönemi ve 2002-2012 Dönemi Gri ilişkisel Derecelendirme ve Sıralama

1990-2000 Dönemi Gri İlişkisel Derecelendirme ve Sıralama			2002-2012 Dönemi Gri İlişkisel Derecelendirme ve Sıralama		
BANKA ADI	Γ_i	Finansal Performans Sıralama	BANKA ADI	Γ_i	Finansal Performans Sıralama
Ziraat Bankası	0,6434	7	Ziraat Bankası	0,6285	3
Halk Bankası	0,5678	19	Halk Bankası	0,5498	5
Vakıf Bank	0,6112	12	Vakıf Bank	0,6251	4
Emlak Bankası	0,5277	21	Akbank	0,6542	1
Akbank	0,7239	2	Alternatif bank	0,4440	14
Alternatif Bank	0,6415	9	Anadolubank	0,5143	9
Anadolubank	0,6887	3	Şekerbank	0,4447	13
Denizbank	0,5817	17	TEB	0,4817	12
Finans Bank	0,6416	8	Garanti Bankası	0,5148	8
İktisat Bankası	0,4951	24	İş Bankası	0,5296	7
Kentbank	0,6656	4	Yapı kredi	0,4265	15
Pamukbank	0,6183	10	Denizbank	0,5029	10
Şekerbank	0,5824	16	Finans Bank	0,5336	6
Toprak bank	0,6481	6	HSBC Bank	0,6335	2
TEB.	0,6562	5	ING Bank	0,4931	11
Garanti Bankası	0,6076	13			
İmar Bankası	0,5723	18			
İş Bankası	0,6036	14			
Yapı ve Kredi	0,5833	15			
Bank Kapital	0,4976	23			
Demirbank	0,6174	11			
Egebank	0,4446	25			
Etibank	0,5386	20			
Interbank	0,4374	26			
Sümerbank	0,5138	22			
HSBC Bank	0,818	1			

Tablo 22: Bankaların 2001 Yılı Öncesi ve Sonrası Finansal Performans Sıralamalarının Karşılaştırılması

BANKA ADI	2001 YILI ÖNCESİ FİNANSAL PERFORMANS SIRALAMASI	2001 YILI SONRASI FİNANSAL PERFORMANS SIRALAMASI
Ziraat Bankası	7	3
Halk Bankası	19	5
Vakıf Bank	12	4
Emlak Bankası	21	TMSF'ye Devredildi
Akbank	2	1
Alternatif Bank	9	14
Anadolubank	3	9
Denizbank	17	10
Finans Bank	8	6
İktisat Bankası	24	TMSF'ye Devredildi
Kentbank	4	TMSF'ye Devredildi
Pamukbank	10	TMSF'ye Devredildi
Şekerbank	16	13
Toprak bank	6	TMSF'ye Devredildi
TEB.	5	12
Garanti Bankası	13	8
İmar Bankası	18	TMSF'ye Devredildi
İş Bankası	14	7
Yapı ve Kredi	15	15
Bank Kapital	23	TMSF'ye Devredildi
Demirbank	11	TMSF'ye Devredildi
Egebank	25	TMSF'ye Devredildi
Etibank	20	TMSF'ye Devredildi
İnterbank	26	TMSF'ye Devredildi
Sümerbank	22	TMSF'ye Devredildi
HSBC Bank	1	2
ING Bank	Faaliyette Değil	11

1990-2000 dönemi analiz sonuçlarına göre yapılan sıralama da; TMSF'ye devredilen bankaların birçoğu sonlarda yer almaktadır. Finansal performanslarına göre İmar bank 18. , Etibank 20. , Emlak Bank 21. , Sümerbank 22. , Bank Kapital 23. , İktisat Bankası 24. , Egebank 25. ve İnterbank 26.sıradadır. Ancak Kentbank, Toprak bank, Pamukbank ve Demirbank TMSF devrolan bankalar arasında olmasına rağmen sırası ile 4, 6, 10 ve 11. sırada bulunmaktadır.

Kamu bankalarının 1990-2000 dönemi sonuçlarına bakıldığında Ziraat Bankası 7. , Vakıfbank 12. , Halk Bankası 19. ve Emlak Bankası 21. sıradadır. Kamu bankaları 2002-2012 dönemi sonuçlarında ise finansal performans sıralamasında daha başarılı bir seyir izlemiştir. Ziraat Bankası 7.sıradan 3'e, Vakıfbank 12.sıradan 4'e ve Halk bankası

19.sıradan 5'e yükselmiştir. Emlak bankası TMSF'ye devredildiği için çalışmanın ikinci kısmı olan 2002-2012 döneminde dâhil edilememiştir.

TMSF devrolan bankaların ve kamu bankalarının dışında analizdeki diğer bankaların sıralamalarına bakarsak; 1990-2000 döneminde HSBC 1. , Akbank 2. , Anadolu bank 3, TEB 5, Finansbank 8, Alternatif Bank 9, Garanti Bankası 13, İş Bankası 14, Yapı kredi 15, Şekerbank 16 ve Denizbank'ın 17.sırada yer aldığı görülmektedir. 2002-2012 dönemi sonuçlarına bakıldığında bir önceki dönemde ilk ikiyi oluşturan bankalar yer değiştirerek, Akbank 1. olurken HSBC 2.olmuştur. Finansbank 6, İş bankası 7, Garanti Bankası 8, Anadolu Bankası 9 ve Denizbank 10. sırada yer almıştır. 11. sırada ikinci dönemde analize katılan İNG görülürken, TEB 12, Şekerbank 13, Alternatif bank 14 ve Yapı kredi 15.sırada görülmektedir.

4.5.1. Bulguların Değerlendirilmesi

Bankacılık sektöründe dönüm noktası olarak kabul edilen BYYP öncesi ve sonrası, kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının finansal performans değerlemesinin yapıldığı bu çalışmada; TBB'nin belirlediği finansal rasyolardan seçilen verilerle 1990-2000 ve 2002-2012 dönemlerine ayrı ayrı GİA uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre de bankaların finansal performansları sıralanmış ve gerekli değerlemeler yapılmıştır.

1990-2000 döneminin analiz sonuçlarına bakıldığında; finansal performans sıralamasında sonlarda yer alan bankaların 2000 ve 2001 krizi sonrası TMSF'ye devredilen bankalar olduğu görülmektedir. TMSF devredilen bu bankalarda ana ortakların faaliyet sektörleri dikkati çekmektedir. Pamukbank ve Demirbank'ın ana ortaklarının esas faaliyet gösterdiği sektör bankacılık ve sigortacılık üzerine iken; Etibank, Sümerbank, Bank Kapital, İktisat Bankası, Egebank ve İnterbank'ın esas faaliyet gösterdiği sektör bankacılık ve sigortacılıkla ilgili değildir. Bu bankaların sürekli kendi buldukları sektörleri fonlamaları, denetim ve etikten yoksun davranışlar sergilemeleri, yapılan hataları katlamalarına sebep olmuştur. Çalışmadaki sıralamanın oluşmasında aktif kalitesi ve sermaye yeterliliğinin daha baskın olduğu tablo 17 ve 18'de görülmektedir.

Çalışmanın amaçlarından biri; TMSF'ye devredilen bankaların, devrolma nedenlerinin finansal performanslarına bağlı olup olmadığı analiz etmektir. Çıkan sonuçlara göre de Kentbank, Toprakbank, Pamukbank ve Demirbank hariç tutularak TMSF ye devredilen diğer bankaların devrolma nedenlerinin finansal performanslarına bağlı olduğu kabul edilebilmiştir. Hariç tutulan bankalarda durum biraz daha farklıdır. Şöyle ki; Kentbank 4, Toprakbank 6, Pamukbank 10 ve Demirbank 11. sırada yer almaktadır. Çalışmada elde edilen bu sonuçlara göre, bu bankaların finansal performans sıralamalarının diğer devredilen bankalara oranla daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Çalışmanın sonuçlarına göre finansal performansları TMSF'ye devredilecek kadar olumsuz değildir. Böyle olunca akıllara bu bankaların faaliyetlerine son verilmesinde başka sebepler de olabileceği ihtimali gelmektedir. Ayrıca o dönemde kapatılan bankalar içinde bu 4 bankanın; en çok yorum yapılan, yıllarca davaları devam eden, uzun süre arkasından konuşulan bankalar olmaları da dikkat çekmektedir.

Kentbank bu çalışmada 2001 öncesi verilerle finansal performans sıralamasında 4. sırada yer alarak 26 bankanın içinde oldukça iyi bir performans göstermektedir. Ancak Bumin ve Ateş'in²²⁷ de belirttiği üzere Kentbank devredilirken olumsuz mali bünye koşulları ve banka kaynaklarının ortakların lehine kullanılması sebep gösterilmiştir. Bu sebepler ileri sürülerek 2001 yılında BDDK tarafından bankanın faaliyetine son verilmiştir. Bunun üzerine 2004 yılında Danıştay BDDK'nın el koyma kararının haksız bir karar olduğunu belirtmiştir. Bankanın eski sahiplerine geri iade edilmesi kararını almıştır. Kararının ardından, Kentbank ana hissedarı Süzer Grup ve Eksen Holding, 2005 yılında Danıştay tarafından alınan iptal kararlarına uyulmadığı gerekçesiyle AİHM'ne başvurmuşlardır. Dava 2012 tarihinde sonuçlanmış ve altı aylık bir karar sürecine geçilmiştir. Bu süreçte Süzer Grubu tazminat talebi istemediğini belirterek Türkiye'de banka açma lisansını yeniden kazanmayı hedeflemiş fakat bu istekleri gerçekleşmemiştir. Süzer Grubu 2011 yılında Hırvatistan'da Banka Brod' u satın almış ve 2013 yılında bu bankanın adını Kent bank olarak değiştirmiştir.²²⁸ Aynı yıl BDDK'nın geri çekilmesi ile Kentbank yönetim kurulu ve ortaklarının "Zimmet" suçu ile yargılandığı dava düşmüştür²²⁹. Çalışmanın sonuçlarına göre bankanın finansal

---

²²⁷Bumin, Ateş, Age, s. 66.

²²⁸ Finans Gündem, "Kentbank Kapılarını Açtı", Kaynak; <http://www.finansgundem.com/bankacilik/kentbank-kapilarini-acti-333085.htm>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²²⁹Radikal, "Kentbank Davası Düştü", 2013, Kaynak:

durumu TMSF ye devredilen diğer banklardan farklıdır. Bunun yanında TMSF devir sonrası süreçte de Kent bankın diğer bankalara göre farklılık arz ettiği 2001'den bu yana yaşananlarla görülmektedir. Ayrıca Süzer Grubu Zimmet suçu ile yargılandığı bir dönemde, Hırvatistan'da bankacılık sektöründe yer alabilmiştir. Kentbank'ın Türkiye'de olmasa da yurt dışında faaliyetlerine devam edebiliyor olması aslında fona devrinden önce de kötü bir bankacılık performansı sergilememiş olmasına sebep gösterilebilir.

Toprakbank 2001 yılında fona devredilirken, BDDK tarafından bankanın faaliyetine devamı halinde mevduat sahiplerinin hakları ve mali sistemin güveni açısından tehlike arz edeceği gerekçesi öne sürülmüştür.²³⁰Oysa bizim çalışmamızda finansal performans olarak 6. sırada gözükmektedir. Banka 2000 yılında ödenmiş sermayesini 33,7 trilyondan 45,5 trilyona çıkarmıştır. Sermaye artışı ile ilgili sabah gazetesinin arşivinden elde edilen bilgiye göre de bu artışın 11,2 trilyon lirası ortaklardan alınan binadan doğan borcun değeriydi. Bu durumda bankanın sermaye yeterliliği ile ilgili oranlarında gerçek dışı rakamlar söz konusu olmuş olabilir. Bu gerçek dışı olan yüksek sermaye oranları da çalışmada 6. sırada yer almasını sağlamış olabilir. Toprak Grubunun ana faaliyetinin bankacılık değil de turizm sektörü olması ve fonlamada etik davranılmayıp, bilançolarında bu durumu iyi bir şekilde kamufle etmiş olma olasılıkları da yine Toprakbank'ın ön sıralarda yer almasının nedenlerinden olabilmektedir. Ayrıca fona devri sürecinde, Toprak Holding'in sergilediği tavırlar dikkat çekmektedir. Bu dönem de sürekli BDDK ve TMSF'ye basın yolu ile göndermelerde bulunulmuştur.

Pamukbank'a bakıldığında çalışmada finansal performans açısından 10. sırada yer alırken, o dönemin bankaları arasında aktif büyüklük açısından 8. sıradadır. Mevcut birçok bankaya göre daha büyük bir banka olan Pamukbank, Bumin ve Ateş'in de²³¹ değindiği üzere bankanın fona devrinde sermaye açığının olduğunu ve bu açığın hâkim ortaklar tarafından karşılanamadığı ileri sürülmüştür. BDDK tarafından alınan kararlar 2002'de fona devredilmiştir. Bankanın fona devredilişi büyük ses getirmiştir. BDDK, Pamukbank'ın en büyük sorunun grup içi firmalara kullanılan krediler olduğunu

---

http://www.radikal.com.tr/ekonomi/kentbank_davasi_dustu-1126010, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²³⁰Bumin, Ateş, Age, s. 67.

²³¹Bumin, Ateş, Age, s. 67.

belirtmiştir. Bu krediler, bankanın toplam kredilerin %69'unu, toplam aktiflerin ise %40,5'ini oluşturmaktadır.²³² BDDK'nın bu açıklaması karşısında yapılandırmaya gidilmeyerek, haksız yere bankanın fona devredildiğini düşünenler bulunmaktaydı. Böyle düşünenlerin içinde; dönemin önde gelen bazı profesörleri, yazarları, kurum başkanları gibi isimler bulunmaktaydı. Bu isimler Pamukbank'ın fona devri ile ilgili düşüncelerini basın yolu ile iletmişlerdir. Bunlardan Prof. Dr. Esen Korkmaz'ın *“Pamukbank bir hatadır. Devletin, yasaların ve BDDK'nın objektif kurallar çerçevesinde davranması gerekirdi. Bazı bankaları fona alırken bazılarına dokunmadı. Pamukbank başka bir banka ile birleşecekti. Buna izin verilmedi. Bir takım oyunlar oynandı. BDDK bir denetim kurulu ancak kendisini denetleyen yok. Kapalı kapılar ardında yapılanlardan ne kamuoyunun ne de hükümetin haberi var.”*²³³ Şeklinde konu ile ilgili eleştirisi bulunmaktadır.

Yine o dönem dekan olarak görev yapan Prof. Dr. Osman Altuğ *“Pamukbank'ın durumu diğer el konulan bankalarla aynı değil. Tersine el konulmayan diğer bankalardan daha iyi durumdaydı. Demek ki Pamukbank'ın durumu “özel”. Bütün verileri emsalleri ile kıyaslıyorsunuz. O zaman emsal durumdaki bankalara el koymayıp, Pamukbank'a el koyarsanız ortada bir ikilem var demektir.”*²³⁴ Diyerek Pamukbank'ın fona devredilişine olan tepkisini dile getirmiştir. Yine dönemin USÜİAD Başkanı Kemal Özden, *“Yaşanan Ulusal bankacılığın tasfiyesidir.”* diyerek bankanın fona devredilişine tepkisini dile getirmiştir. Yapılan yorumlardan Pamukbank'ın birçok bankadan daha iyi durumda olduğu, yoktan yere fona devredildiği gibi bir düşünce çıkmaktadır. Bankanın hâkim ortak grubunun ana faaliyet sektörü bankacılıktır. Bu anlamda da diğer devredilen bankalardan farklıdır. TMSF devredilen bankalarda çokta rastlanmayan bu durum ve Pamukbank'ın çalışmadaki sıralaması da bu söylenenlerle uyusmaktadır. 2004 yılına gelindiğinde Pamukbank, Halk Bankası ile birleştirilmiştir²³⁵.

---

²³²Radikal Gazetesi, “Grup Kredileri ile Pamukbank Battı”, 2002, Kaynak:

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=41756>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²³³Akşam gazetesi, “Her şey Baştan Planlandı”, 2002, Kaynak:

<http://www.frmt.com/ekonomi-finans-borsa/1343749-pamukbanka-el-koyulmasi-buyuk-ilgi-cekti.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²³⁴Akşam gazetesi, “Her şey Baştan Planlandı”, 2002, Kaynak:

<http://www.frmt.com/ekonomi-finans-borsa/1343749-pamukbanka-el-koyulmasi-buyuk-ilgi-cekti.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²³⁵Pamukbank Anonim Şirketinin Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Devri Ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, No. 5230, Kaynak:

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5230.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Bu birleşme sonrası bile basında “Batan banka, Halk Bankası’nı yenileyecek” şeklinde başlıklar atılmıştır.²³⁶

1993-2003 yılları arasında TMSF’ye 20 den fazla banka devredilmiştir. Ancak Demirbank bu devredilen bankalarla aynı hazin sonu yaşasa da sona doğru giden süreci daha farklıdır. Çalışmada finansal performans sıralamasında 11. çıkan Demirbank, 2000 yılında Türkiye’deki bankalar arasında aktif büyüklüğü olarak 10. sırada, özel bankalar içinde 6. sırada yer almaktaydı. Ayrıca Türkiye’de en büyük 5 bankadan biri olarak görülüyordu. Bu sıralarda oldukça fazla devlet tahvili ve hazine bonusu satın almış, piyasa da yapıcı bir görev üstlenmiş haldeydi. Aynı zaman da Standard and Poors’dan bile “B artı” derecelendirme notu ile sektörde en iyi notu alan bankaydı.²³⁷ Tüm bu olumlu adımlar bankanın finansal performansını etkilemiştir. Bu yüzden TMSF devredilmiş olsa da yapılan çalışmada da iyi bir sıralama alması yadırganmamalıdır.

Demirbank fazlaca sahip olduğu devlet tahvilleri ve hazine bonolarını teminat göstererek piyasada işlem yapıyordu. Bu da oluşturduğu portföylerin fonlamasında TCMB’nin etkisinin fazla olduğunu gösteriyordu. Kasım ayı sonlarına doğru sektördeki likidite krizi, TCMB’nin Demirbank’a gerçekleştirdiği fonlamayı kesmesine sebep oldu. Bir anda karşılaştığı zararlar öz kaynağını aşmaya başlayan ve faaliyetlerine devam etmesinin mali sistemi tehlikeye sokacağı neden gösterilen Demirbank, BDDK kararı ile fona devredilmiştir.²³⁸ Devredilmesinden 1 yıl sonra banka HSBC’ye satılmıştır. Yabancı bir bankanın fona devredilen bir bankayı satın alıyor olması, Demirbank’ın durumunun aslında çok da kötü olmadığını göstermektedir. 2004 yılına gelindiğinde Danıştay, Demirbank’a da Kentbank gibi el konulmasının haksız olduğunu hükmetmiş, bankanın eski sahiplerine iade edilmesine karar vermişti. Ancak tekrardan bankacılık lisanslarına kavuşma hayali gerçekleşmeyen Demirbank, AİHM’ne taşınan 2. banka olarak haberlerde yerini aldı.²³⁹ Açılan bu dava süreci hala devam etmektedir.

---

²³⁶ *Sabah Gazetesi*, “Batık Pamukbank Halkbank’ı Yenileyecek”, 2004, Kaynak:

<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/09/03/eko109.html>, (Erişim Tarihi:18 Şubat 2015).

²³⁷ Fikri Türkel, “db iyi günler diler!”, *Zaman Gazetesi*, 07 Aralık 2000, Kaynak:
<http://arsiv.zaman.com.tr//2000/12/07/yazarlar/FikriTURKEL.htm>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat.2015)

²³⁸ Tantalosmaket, “İflas Etmiş Türk İşletmelerine 10 örnek”, 2009, Kaynak:

<http://tantalosmaket.blogspot.com.tr/2009/01/iflas-etmi-trk-iletmelerine-10-rnek.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

²³⁹ *Milliyet Gazetesi*, “Süzer, Kentbank Tazminat Talebini 4milyar \$’a çıkardı”, 2012, Kaynak:

<http://www.milliyet.com.tr/suzer-kentbank-tazminat-talebini-4-milyar-a-cikardi/ekonomi/ekonomidetay/09.08.2012/1578501/default.htm>, (Erişim Tarihi:18 Şubat 2015).

Demirbank'ın TMSF'ye devredilen çoğu banka gibi çalışmada sonlarda değil de 11. sırada olması oldukça doğal bir durumdur. Çünkü tam kriz aşamasındaki verilerinin dâhil edilmediği çalışmada dönemin parlak bankalarından biri olduğunu TBB den alınan oranlar ve rakamlar bizlere sunmaktadır. Demirbank olayında görülüyor ki finansal performanstan ziyade risk yönetimi düzgün gerçekleştirilemeyerek, devlet tahvili ve hazine bonolarına ağırlık verilmiş ve kısa dönemde piyasada düzenleyici bir rol oynarken, banka ileriye görememiştir. Bankanın bu tutumu, finansal açıdan çıkmaza girmesine ve geri toparlayamamasına neden olmuştur.

Çalışmanın amaçlarından bir diğeri yapılandırma programı sonrası kamu bankalarının finansal performanslarında olumlu bir değişimin olup olmadığını analiz etmektir. Analiz sonuçlarında kamu bankalarına bakıldığında 1990-2000 dönemi ile 2002-2012 dönemi arasında oldukça büyük bir fark görülmektedir. Bu fark bahsedilen amaçtaki gibi olumlu bir farkın olup olmadığını bizlere göstermiştir. Kamu bankaları olarak Ziraat, Vakıf, Emlak ve Halk Bankasından başarılı bir performans beklenirken 1990-2000 dönemi sonuçları çok da iç açıcı değildir. Kamu bankaları olarak üstlendikleri yükler ve ülkedeki siyasetin bu sonuçlara etkisi fazla olmuştur. Ziraat bankası diğer kamu bankalarına oranla daha iyi bir finansal performansa sahip olsa da hiç biri kamu bankalarından beklenen yeterlilikte değildi. Yeniden yapılandırma sürecinin en güzel örnekleri kamu bankaları olmuştur. Bu duruma yapılandırma sonrası kamu bankalarında yaşanan değişimler neden olmuştur. Yapılandırma programı dâhilinde kamu bankaları; ortak bir yönetim kuruluna devredilmiş, özelleştirilmeleri ile ilgili kararlar alınmış ve operasyonel açıdan yeni uygulamalar getirilmiştir.

Yeniden yapılandırılma çerçevesinde, çalışmanın sonuçlarında 22. sırada yer alan Emlak Bankası, Ziraat Bankası'na devredilmiştir. Ardından bankanın aktiflerini karşılayabilmesi için sermaye artırımına başvurulmuştur. Bunların yanında iş gücü ve şube sayısında gerekli düzenlemeler yapılmış, İç denetim ve risk yönetimi ile ilgili değiştirilen yönetmeliklere uyum sağlanmıştır. Operasyonel açıdan yapılan yenilikleri bünyesinde düzgün bir şekilde uygulaması Ziraat Bankası'nın kar ve likidite durumunu da yansıtmıştır. 2002-2012 dönemi analiz sonuçlarında Ziraat Bankası 15 bankanın içinde 3. sırada yer almaktadır. Sıralamadaki yeri ile Ziraat Bankası'nın yapılandırma

programın dahilinde yapmış olduğu düzenlemeler çalışmada GİA ile yapılan analizi de tasdikler niteliktedir. Vakıfbank ise çalışmanın 1990-2000 döneminde 12. sırada yer almaktadır. Vakıfbank'ta, Ziraat Bankası'nda bahsedildiği gibi denetim ve risk yönetimi ile yaptığı yenilikler ve zelleştirme ile ilgili attığı adımlar sayesinde kendini geliştirmiştir. Bu gelişimini de yapılandırma sonrası performanslarına yansıtımış ve çalışmanın 2002-2012 döneminde 4. sırada yerini almıştır.

Çalışmada Halk Bankası diğer kamu bankalarına göre biraz daha fazla dikkat çekmektedir. Çünkü Halk Bankası 1990-2000 dönemi analizi sonuçlarında 19.sırada yer almaktadır. Halk bankası hariç çalışmanın 1990-2000 döneminde 18-26 arası yer alan bankalar TMSF devredilmiştir. Halk Bankası ile arasında 2 sıra olan Emlak Bankası 21. sıradan tasfiye edilerek Ziraat Bankası yönetimine devredilen bir kamu bankasıdır. Halk Bankası ise tam tersi bir şekilde TMSF'ye devredilen Pamukbank'ı bünyesine alarak yola devam etmiştir.

Çalışmanın, 2001 yılı öncesi ve sonrası her iki dönemi de kamu bankalarının performanslarını gerçeğe yakın bir şekilde yansıtabilmiştir. Kamu bankalarının özellikle A.ř statüsü alarak özel hukuka tabi olmaları, siyasetin sektörden biraz daha uzak kalmasına imkân tanımıştır. Siyasi baskının azalması, yapılandırmanın etkin ve verimli bir şekilde uygulanması ile kamu bankaları 2001 öncesi oluşan kaostan kurtulabilmiştir. Bu da çalışmanın 2002-2012 döneminde finansal performans sıralamalarına yansımıştır. Çalışmanın sonuçları ve değerlendirmeden yola çıkararak; yeniden yapılandırmanın kamu bankalarından ikisini birleştirdiğini ve tüm kamu bankalarının finansal performanslarında olumlu bir değişmeye neden olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Halk Bankası'nın sonuçlarına bakılırken, Bağlı ve Renber²⁴⁰'in yapmış olduğu çalışma ile bir anlamda örtüştüğü görülmektedir. Bağlı ve Rençber, 2006-2012 yılları arasında kamu ve özel sermayeli bankaları karlılık açısından karşılaştırmışlardır. Çalışmada kamu bankalarını en karlı bankaları bankalar olarak görürken, ilk sırada da Halk Bankası olduğunu belirtmişlerdir. Bizim alışmamızda ise Halk Bankası'nın iki dönem arasında en büyük farkı yaratarak oldukça başarılı bir performans gösterdiği aşıkardır.

---

²⁴⁰ Haşim Bağcı. Ömer Faruk Rençber, "Kamu Bankaları ve Halka açık zel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi", *Aksaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Ocak 2014, C. 6, S. 1, ss. 1.

Ancak çalışmada sadece karlılık rasyoları dikkate alınmadığı için sıralamada farklılıklar olmuş olabilir. Her iki çalışmada da kamu bankalarının etkinliği dikkat çekmektedir.

Çalışmanın 1990-2000 dönemi sonuçlarında ilk sırada yabancı sermayeli bir banka olan HSBC yer almaktadır. HSBC'nin hemen arkasından Akbank gelmektedir. 2002-2012 dönemine baktığımızda sonuç çok değişmemiştir. Bu sefer Akbank 1. sırada yer alırken HSBC 2. sıradadır. Yapılandırma öncesi yabancı bankaların Türkiye'deki birçok bankaya oranla yapılarının daha sağlam ve denetimlerinin daha sıkı olduğu bilinen bir gerçektir. Bu anlamda sıralamada Akbank'ın HSBC ile başa baş gitmesi, bankanın 1990-2000 döneminde, yapılandırma öncesi bile sağlam bir yapısının olduğunu göstermektedir. 2001 sonrası yapılandırma gereği gerçekleştirilen düzenlemeleri de başarılı bir şekilde uygulayabilen bu iki banka 2002-2012 döneminde de iyi bir performans sergileyerek ilk ikide yerini almıştı.

Çalışmadaki diğer özel sermayeli mevduat bankalarından; İş Bankası, Garanti ve Yapı ve Kredi Bankası 1990-2000 döneminde 26 bankanın içinde sırası ile 13,14 ve 15. sırada yer almışlardır. Sıralama da çok önlerde olmasalar da 2001 öncesi dönemde orta sıralarda yer alarak ayakta kalmayı başarmışlardır. 2002-2012 döneminde da 15 bankanın içinde İş Bankası 7, Garanti 8 ve Yapı ve Kredi Bankası 15. sırada yer almaktadır. Finansal performans olarak İş Bankası ve Garanti 1990-2000 döneminde olduğu gibi orta sıralarda ve peş peşe yer almaktadır. Yapı ve Kredi Bankası ise 1990-2000 dönemde orta sıralarda yer alırken, 2002-2012 dönemine gelindiğinde çalışmaya dâhil edilen 15 banka içinde en sonda yer almaktadır.

Çalışmanın son amacı, bankacılık sektörünün finansal performans ölçümünde GİA yönteminin kullanılıp kullanılmayacağını göstermektir. GİA uygulanarak elde edilen finansal performanslar, gerçekteki uygulamalara paralel sonuçlar vermiştir. Sonuçların tutarlı çıkması, analiz yönteminin bankacılık sektörünün finansal performans ölçümünde GİA yönteminin kullanılabilir bir yöntem olduğunu kanıtlamaktadır.

SONUÇ

Yapılan çalışma ile bankacılık sektörünün 2001 öncesi ve sonrası durumu gözler önüne serilerek yapılandırmanın etkinliğine dikkat çekilmiştir. Sonuçlar özellikle TMSF'ye devredilen bankaları üzerinde yoğunlaşmayı gerekli kılmıştır. Analiz sonuçlarında son sıralarda yer alan bankaların, TMSF'ye devredilen bankalar olması ve incelendiğinde bu bankaların birçoğunda esas faaliyet sektörünün bankacılık dışında başka sektörler olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda çıkan sonuçlar, kullanılan yöntemi de doğrulamıştır. TMSF'ye devredilen ancak çalışmanın sonuçlarında finansal performans açısından başarılı olan, 4 bankadan Kentbank ve Demirbank'ın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınmıştır. Demirbank, HSBC tarafından satın alınmıştır. Pamukbank, Halk Bank ile birleştirilmiş ve Halk Bank'ın 2001 sonrası dönemde finansal performans açısından oldukça başarılıdır. Tüm bu aşamalar ile çalışmanın sonuçlarına bakıldığında, sonuçların anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada, yapılandırma sürecinde BDDK tarafından TMSF'ye devredilen bankaların (4 banka hariç), 2001 yılına gelmeden finansal olarak çöküşünün zaten gerçekleşmiş olduğu görülmüştür. 2001 sonrası analiz sonuçları, yapılandırma sonrası sektörde daha az sayıda bankanın, daha kaliteli bir şekilde faaliyetlerine devam ettiğini göstermektedir. Yapılandırma öncesi finansal göstergeler bu yapılandırmanın gerekliliğinin sinyalini verirken, yapılandırma sonrası finansal performansların analiz sonuçları ise bu programın ne kadar doğru bir adım olduğunun altını çizmektedir.

Kamu bankaları 2001 sonrası A.Ş. statüsü almış ve bankacılık kanununa ek olarak özel hukuka da tabi olmuşlardır. Böylece sektörün siyasetten uzak bir şekilde ilerlemesine imkân sunulmuştur. Denetim ve gözetimler artmış ve uluslararası standartlara ulaştırılması hedeflenmiştir. Yapılandırma dâhilinde gerçekleştirilen bu uygulamalar sonrası kamu bankaları çalışmadaki sıralamada ilk sıralarda yerlerini almışlardır.

Özel bankaların performanslarına bakıldığında her iki dönemde de HSBC ve Akbank'ın başarısı deva etmiştir. 2001 öncesi dönemde, yabancı sermayeli olan HSBC ilk sırada iken hemen arkasında Akbank yer almıştır. Aynı bankalar yapılandırma sonrası çalışmalarına etkin bir şekilde devam etmişlerdir. 2001 sonrası dönemde de sadece kendi aralarındaki sıra değişerek Akbank ilk sırada HSBC ikinci sırada yerini

almıştır. Burada iki bankanın da 2001 öncesi finansal performanslarına güvenerek rahat bir çalışma sistemine devam etmek yerine, yapılandırma ile gelen düzen ve denetim çerçevesinde çalışmalarını sürdürmüşler ve başarılarını devam ettirebilmişlerdir. Özel bankalar içinde bir diğer dikkat çekici nokta sektörde isimlerini duymaya aşına olunan bankalar Garanti Bankası, İş Bankası ve Yapı ve Kredi Bankası olmuştur. Bu üç banka 2001 öncesi dönemde orta sıralarda olup, 13,14 ve 15. sırada yerlerini almışlardır. 2001 sonrasına baktığımızda yine Garanti Bankası ve İş Bankası orta sıralarda iken Yapı ve Kredi Bankası son sırada çıkmıştır.

Yeniden yapılandırma programı dâhilinde alınan kararları BDDK başarılı bir şekilde uygulamıştır. Bu başarı, çalışmadaki 2002-2012 dönemi sonuçlarında da net bir şekilde yansımıştır. Programın başarılı olduğuna dair bir başka gösterge vardır ki; O da 2008 yılında gerçekleşen “Mortgage Krizi” diye de bilinen uluslararası krizdir. Tüm dünya bu krizin etkisi altında iken, kriz Türkiye’de yoğun olarak hissedilmemiştir. İlk defa dünyanın etkilendiği bir ekonomik krizden Türkiye yara almadan çıkabilmiştir. İşte bu 2008 krizi, BDDK’nın gayet başarılı bir yol çizdiğini, alınan denetim ve önlemlerin etkin bir şekilde devam ettiğinin güzel bir örneği olmuştur. Türkiye’nin bankacılık sektörü yaşanan birçok kriz ve finansal durgunluktan ders çıkartmış, o kırılgan yapısını terk edebilmiştir.

Çalışmada, kamu ve özel sermayeli mevduat bankalarının, 2001 öncesi ve sonrası 10 yıllık verilerine, GİA yöntemi kullanılarak finansal performansları incelenmiştir. Bundan sonraki çalışmalarda farklı banka türlerinin de dâhil edilmesi ve GİA ya alternatif yöntemlerin kullanılması ile değişik sonuçlar da elde edilebilir. Ayrıca çalışmada özellikle üstünde durulan TMSF ye devredilen bankalar yıllar itibariyle ayrı ayrı incelenerek, bu konuda daha hassas bir çalışma yapılabilir. Çalışmada sadece kamu ve özel sermayeli mevduat bankaları incelenmiştir. Diğer bankalar dâhil edilerek daha geniş veri seti ile çalışılabilir. GİA’nın çalışmalardaki etkinliğini ölçebilmek adına, diğer çok kriterli karar verme yöntemleri de uygulanarak GİA ile karşılaştırmaları yapılabilir. Böylece bu konu ile ilgili literatürün artması sağlanır ve GİA yönteminin doğruluğunu kanıtlayan çalışmaların da çoğalmasına katkıda bulunulur.

KAYNAKÇA

50. yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi “1958-2007”, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları Yayın No: 262, Ankara 2008.

Açıkgöz. Ömer, Bülent Özkan, “1929 Dünya Ekonomik Buhranı ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Mevzuat Dergisi*, 2009, Y.12, S.136.

Afşar, Bilge, “Türk Bankacılık Sektöründe Krizler”, *Konya Ticaret Odası Etüd Araştırma Servisi*, Konya 2007.

Akdoğan, Nalan. Nejat Tenker, *Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri*, Gazi Kitapevi, Ankara 2001.

Akşam Gazetesi, “Her şey Baştan Planlandı”, 2002, Kaynak:
<http://www.frmtr.com/ekonomi-finans-borsa/1343749-pamukbanka-el-koyulmasi-buyuk-ilgi-cekti.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Aktaş, Hüseyin. Mahmut Kargın, “Türk Bankacılık Sektöründeki Yabancı ve Ulusal Bankaların Finansal Oranlar Açısından Karşılaştırılması”, *Yönetim ve Ekonomi*, 2007,C.14, S.2, ss.31-45.

Altan, Mikail. Mehmet Ali Candoğan, “Bankaların Finansal Performanslarının Değerlemesinde Geleneksel ve Gri İlişki Analizi: Katılım Bankalarında Karşılaştırılmalı Bir Uygulama”, *Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014, Y. 14, S.27, ss. 374-396.

Ardıç, Hülya, *1994 ve 2001 Yılı ekonomik Krizlerinin, Türkiye Merkez Bankası Bilançosunda Yarattığı Hareketlerin İncelenmesi*, (Uzman Yeterlilik Tezi),Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ankara 2004.

Ayan, Nurettin, *Türk Bankacılık Sistemi ve Ekonomik Krizlere Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.

Aydemir, Erdal. Bedir Fevzi, Özdemir Gültekin, “Gri sistem Teorisi ve Uygulamaları: Bilimsel Yazın Taraması”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013,C.18,S.3, s.187-200.

Ayrıçay, Yücel. Özçalıcı Mehmet, Kaya Ahmet, “ Gri İlişkisel Analizin Finansal Kıyaslama Aracı Olarak Kullanılması: İMKB-30 Endeksindeki Finansal Olmayan Firmalar Üzerine Bir Uygulama”, *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, C.10, S.1, s. 219-234.

Bağcı, Haşim. Ömer Faruk Rençber, “Kamu Bankaları ve Halka açık Özel Bankaların Promethee Yöntemi ile Karlılıklarının Analizi”, *Aksaray Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, Ocak 2014, C.6, S.1, ss. 39-47.

Bankacılık Kanunu, 2005.

Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı Geliştirme Raporu – VI, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Ankara 2003.

Bankalarımız 2010, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2011.

Bankalarımız 2011, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2012.

Bankalarımız 2012, Türkiye Bankalar Birliği, Yayın No: 276, İstanbul 2013.

Baş, Metin. Zeki Çakmak, “Gri İlişkisel analiz ve Lojistik Regresyon Analizi ile İşletmelerde Finansal Başarısızlığın Belirlenmesi ve Bir Uygulama”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012, C.2, S.3, ss. 63-82.

Bayrak. Metin, Osman Cenk Kanca, Türkiye’de 1970-2011 Yılları Arasında Oluşan Ekonomik ve Siyasi Gelişmelerin Seyri, *Akademik Bakış Dergisi*, Mart-Nisan 2013, S.35, 1-20.

BDDK, “Bankalar”, Kaynak:

<http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Kuruluslar/Bankalar/Bankalar.aspx>, (Erişim Tarihi: 25 Mart 2015).

BDDK, “Bankacılık Sektörü Reformu: Gelişme Raporu”, s. 1, Kaynak:

https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Raporlar/Diger_Raporlar/1516Document%20in%20Microsoft%20Internet%20Explorer.pdf, (Erişim Tarihi 23 Şubat 2015).

BDDK, “Finansal Faaliyet Raporu”, Kaynak:

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/Raporlar/Finansal_Piyasalar_Raporlari/6320Finansal_Piyasalar_Raporu_Aralik_2008.pdf, (Erişim Tarihi: 22 Eylül 2014).

Bektaş, Hakan. Kadir Tuna, “Borsa İstanbul Gelişen İşletmeler Piyasası’nda İşlem Gören Firmaların Gri İlişkisel Analiz İle Performans Ölçümü”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C.3, S.2, ss. 185-198.

Birgün, Semra. Cengiz Güngör, “A Multi-Criteria Call Center Site Selection By Hierarchy Grey Relational Analysis”, *Journal of Aeronautics and Space Technologies*, C. 7, S. 1, ss. 45-52.

Bolak, Mehmet, *Risk ve Yönetimi*, Birsen Yayınevi, İstanbul 2004.

Bumin, Mete, “Bankacılık Sektörünün Karlılık Analizi: 2002-2008”, *Maliye Finans Yazıları*, 2009, Y. 23, S. 4, ss. 30-60.

Bumin, Mete. Ferhat Ateş, *Sorunlu Bankaların Çözümlemesi Türkiye Deneyimi*, Palme Yayıncılık, Ankara 2008.

Büyükgebiz, Eda, *Ülke Performanslarının Gri İlişkisel Analiz Yöntemi İle Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2013.

Coşkun. Yaprak Sevil, Zeynep Balatan, “Küresel Mali Krizin Bankacılık Sektörüne Etkileri Ve Türk Bankacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi İle Bilançoya Dayalı Mali Etkinlik Analizi”, *12. İktisat Öğrencileri Kongresi, Ege Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü*, İzmir, 2009.

Çetin, Ali Cüneyt. İbrahim Anıl Bıtrak, “Banka Karlılık Performansının analitik Hiyerarşi Süreci İle Değerlendirilmesi: Ticari Bankalar ile Katılım Bankalarında Bir Uygulama”, *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2010, S. 2, ss. 75-92.

Demir, Yusuf. Melih Astarçioğlu, “Finansal Tahmin Yoluyla Banka Performanslarının Belirlenmesi: İMKB’de Bir Uygulama”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2007, C. 12, S. 1, ss. 273-292.

Demirel, Engin. Atakişi Ahmet, Abacıoğlu Seda , “Bankacılık Faaliyet Oranlarının Panel Veri Analizi: Türkiye’deki Kamu, Özel ve Yabancı Sermayeli Bankaların Durumu”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Temmuz 2013, s.101-112.

Doğan, Mesut, “Katılım ve Geleneksel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması: Türkiye Örneği”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Nisan 2013, ss. 175-187.

Doğan, Mesut, “Gri İlişkisel Analiz Yöntemi İle Banka Performansının Ölçülmesi: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 2013,C.13, S.2, ss. 215-225.

Ecer, Fatih, “Türkiye’deki Özel Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırılması:2008-2011”, *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 13, S. 2, ss. 171-189.

Eğilmez, Mahfi, *Küresel Finans Krizi*, Remzi Kitapevi, İstanbul 2011.

Elitaş, Cemal. Eleren Ali, Yıldız Feyyaz, Doğan Mesut, “Gri İlişkisel Analiz İle Sigorta Şirketlerinin Performanslarının Belirlenmesi”, *16. Finans Sempozyumu*, 2012, s.521-530.

Er, Selami, *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Denetleyici Rolü ve Türkiye Uygulaması*, Sektörel Yayınları, İstanbul 2009.

Fikri Türkel, “db iyi günler diler!”, *Zaman Gazetesi*, 07 Aralık 2000, Kaynak: <http://arsiv.zaman.com.tr//2000/12/07/yazarlar/FikriTURKEL.htm>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat.2015)

Finans Gündem, “Kentbank Kapılarını Açtı”, Kaynak: <http://www.finansgundem.com/bankacilik/kentbank-kapilarini-acti-333085.htm>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Gediz, Burcu, “Türk Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması ve Çözüm Önerileri”, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2002,C.9, S.1-2, ss. 53-73.

Göçmen Yağcılar, Gamze, *Türk Bankacılık Sektörünün Rekabet Yapısının Analizi*, BDDK Yayınları No:10, Ankara 2011.

Güçlü, Hakan, “Fransa Bankacılık Sistemi”, 2006, Kaynak: http://www.hakanguclu.com/calismalar/Fransa_Bankacilik_Sistemi.pdf, (Erişim Tarihi: 17.02.2015).

Günel, Mehmet, *Para Banka ve Finansal Sistem*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2010.

Hiç, Mükerrerem, *Küresel Ekonomik Kriz Ve Türkiye*, Beykent Üniversitesi Yayınları No: 62, İstanbul 2009.

Ho, Chien-Ta, “Measuring Bank Operations Performance: an Approach Based on Grey Relation Analysis”, *Journal of the Operational Research Society*, 2006, Vol.57, pp. 337-349.

İmer, Evrim, *Genel Kabul Gören Gözlemler Açısından Türkiye Ekonomisindeki Krizler ve Krizlerin Bulaşıcılığı Üzerine Bir Uygulama*, (Uzman Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Piyasalar Genel Müdürlüğü, Ankara 2003.

İncekara, Ahmet, *Bankacılık ve Finansal Kurumlar*, İktisadi Araştırmalar Vakfı, İstanbul 2011.

İşcan, Erhan, “Petrol Fiyatının Hisse Senedi Piyasası Üzerindeki Etkisi”, *Maliye Dergisi*, Ocak-Haziran 2010, S.158, ss. 607-617.

Julong, Deng, “Introduction to Grey System Theory, *The Journal of Grey System*, Vol. 1, pp. 1-24.

Kandemir, Tuğrul. Nuray Demirel Arıcı, “Mevduat Bankalarında Camels Performans Değerleme Modeli Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma(2001-2010)”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013,C.18, S.1, ss. 61-87

Kaya, Feridun, *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*, Beta yayıncılık, İstanbul 2012.

Kayarkaya, Ozan, *1980 Sonrası Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Bu Krizlerin Getirdiği, Bir Sonuç Olarak Banka Konsolidasyonları*, (Yüksek Lisans Tezi),Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2006.

Keyder, Nur, *Para, Teori, Politika, Uygulama*, Seçkin Yayıncılık ve Dağıtım, Ankara 2002.

Köçek, Gülnur. Volkan Cinsler, “Türkiye’de faaliyette bulunan Ticaret Bankalarının Performanslarına Göre sınıflandırılmasında Etkili olan Değişkenlerin Belirlenmesi ve Bir Uygulama Denemesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2008, S. 22, ss. 189- 206.

Köse, Erhan. Aplaç Hakan Soner, Kabak Mehmet “Personel Seçimi İçin Gri Sistem Teori Tabanlı Bütünleşik Bir Yaklaşım”, *Ege Akademik Bakış*, 2013, C.13, S. 4, s. 461-471.

Krizden İstikrara Türkiye Tecrübesi, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Çalışma Tebliği, Ankara 2009.

Küçükbuçakcı, Ramazan, *Banka Yeninden Yapılandırma Programları ve Ekonomik Sonuçları*, (Uzman Yeterlilik Tezi),Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2004.

Li, Qiaoxing. Yi Lin, “Review paper: A Briefing to Grey Systmes Theory”, *Journal of Systems Science and İnformation*, 2014, Vol. 2, Num. 2, pp. 178-192.

Liu, Sifeng. Yi Lin, *Grey Systems Theory and Applications*, Scientific Publishing Services Put. Ltd. , Chennai, İndia, 2010.

Merkez Bankası Kanunu, 1970.

Milliyet Gazetesi, “Süzer, Kentbank Tazminat Talebini 4milyar \$’ a çıkardı”, 2012, Kaynak: <http://www.milliyet.com.tr/suzer-kentbank-tazminat-talebini-4-milyar-a-ckardi/ekonomi/ekonomidetay/09.08.2012/1578501/default.htm>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Oksay, Cansel. Yeşim Kubay, “Türkiye’de Kamu Bankalarının Özelleştirilmesi”, *KMU Dergisi*, Y.10, S.14, 2008, ss. 1-17.

Özdemir, Ali İhsan. Mustafa Deste, “ Gri İlişkisel Analiz İle Çok Kriterli Tedarikçi Seçimi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama”, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2009, C.38, S.2, ss.147-156.

Öztürk. Serdar. Bekir Gövdere, “ Küresel Finansal Kriz ve Türkiye Ekonomisine Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2010, C.15,S.1, ss. 377-397.

Pamukbank Anonim Şirketinin Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketine Devri ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun, No. 5230, Kaynak: <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5230.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Paraborsa, “Türkiye’de Ekonomik Krizler”, 2012, Kaynak: <http://www.paraborsa.net/i/turkiyedeki-ekonomik-krizler-ve-nedenleri/>, (Erişim Tarihi: 17Ocak 2015).

Parasız, İlker, *Para Politikası*, Ezgi Kitapevi, Bursa 2003.

Parlakkaya, Raif. Suna Akten Çürük, “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tesnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”, *Ege Akademik Bakış*, 2011, C. 11, S. 3, ss. 397-405.

Peker, İskender. Birdoğan Baki, “Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Türk Sigortacılık Sektöründe Performans Ölçümü”, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2011, Y.4, S.7, ss. 1-18.

Pınar. Abuzer, Bahar Erdal, *Para Banka Mali Kuruluşlar ve Uluslararası Mali Sistem*, Naturel Yayıncılık, Ankara 2008.

Radikal, “Grup Kredileri ile Pamukbank Battı”, 2002, Kaynak: <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=41756>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Radikal, “Kentbank Davası Düştü”, 2013, Kaynak: http://www.radikal.com.tr/ekonomi/kentbank_davasi_dustu-1126010, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Resmi Gazete, “Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirmesine İlişkin Yönetmelik”, Kaynak: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120628-16.htm>, (Erişim Tarihi 26.12.2014).

Sabah Gazetesi, “Batık Pamukbank Halkbank’ı Yenileyecek”, 2004, Kaynak: <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/09/03/eko109.html>, (Erişim Tarihi:18 Şubat 2015).

Savaş, Filiz, *Veri Zarflama Analizi ve Bankacılık Sektöründe Etkinlik Ölçümü Uygulaması*, (Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.

Sofyaloğlu, Çiğdem, “Süreç Hata Modu Etki Analizini Gri Değerlendirme Modeli”, *Ege Akademik Bakış*, 2011, C.11, S.1, ss. 155-164.

Sofyaloğlu, Çiğdem. Şule Öztürk, “Gri İlişki Analizi ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Süreci Yönteminin HMEA Analizinde Uygulanması”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2012, S. 13, ss. 114-130.

Şakar, Hakan, *Genel Bankacılık Bilgileri*, Strata Yayıncılık Yayın No.4, İstanbul 2000.

Şişman, Bilal. Ali Eleren, “En Uygun Otomobilin Gri İlişkisel Analiz ve Electre Yöntemleri İle Seçimi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2013, C.18, S. 3, ss. 411-429.

Takan, Mehmet. Melek Acar Boyacıoğlu, *Bankacılık Teori, Uygulama ve Yöntem*, Nobel Yayıncılık, Ankara 2011.

Tantalosmaket, “İflas Etmiş Türk İşletmelerine 10 örnek”, 2009, Kaynak: <http://tantalosmaket.blogspot.com.tr/2009/01/iflas-etmi-trk-iletmelerine-10-rnek.html>, (Erişim Tarihi: 18 Şubat 2015).

Taşkın, Dilvin, “Türkiye’de Ticari Bankaların Performansının Etkileyen Faktörler”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2011, C. 11, S. 2, ss. 289-298.

Tayyar, Nezhik. Akcanlı Fatma, Genç Erhan, Erem Işıl, “BİST’e Kayıtlı Bilişim ve Teknoloji Alanında Faaliyet Gösteren İşletmelerin Finansal Performanslarının Analitik Hiyerarşi Prosesi(AHP) ve Gri İlişkisel Analiz (GİA) Yöntemiyle Değerlendirilmesi”, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Ocak 2014, s. 19-40.

TBB Statüsü, “Birliğe Üyelik”, Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/tr/tbb/hakkinda/statu/11>, (Erişim Tarihi: 13 Mart 2015).

TBB Statüsü, “Organlar, Birimler, Görev ve Yetkileri”, 2. Bölüm, Kaynak: <http://www.tbb.org.tr/tr/tbb/hakkinda/statu/11>, (Erişim Tarihi: 03 Mart 2015).

TCMB, “Banka Hakkında”, Kaynak;
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tcmb+tr/tcmb+tr/bottom+menu/banka-hakkinda>, (Erişim Tarihi: 15 Şubat 2015).

TCMB, “Tarihçe” Kaynak:
<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Bottom+Menu/Banka-Hakkinda/Tarihce> (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

TCMB “ Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”, Kaynak:
http://www.tcmb.gov.tr/yeni/duyuru/eko_program/program.pdf, (Erişim Tarihi: 21.09.2014).

TKBB, “Tarihçe”, Kaynak:
<http://www.tkbb.org.tr/kurumsal-hakkinda-tarihce>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

TKBB, “Yönetim”, Kaynak:
<http://www.tkbb.org.tr/kurumsal-yonetim-genel-kurul>, (Erişim Tarihi: 17 Şubat 2015).

TMSF, “Tarihçesi”, Kaynak:
<http://www.tmsf.org.tr/tarihce.tr>, (Erişim Tarihi: 25.03.2015)

TMSF, “Hakkında”, Kaynakça:
<http://www.tbb.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 13 Mart 2015).

Ticaret Kanunu, 2011.

Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, İstanbul 2012.

Uçkun, Nurullah. Nuray Girginer, “Türkiye’deki Kamu ve Özel Bankaların Performanslarının Gir İlişki Analizi ile İncelenmesi”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 2011,S.21, ss.46-66.

Unvan, Yüksel Akay. Hüseyin Tatlıdil, “Türk Bankacılık Sektörünün Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemler ile İncelenmesi”, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 2011, C.11, Özel Sayı, ss. 29-40.

Uygur, Ercan, “Krizden Krize Türkiye: 2000 Kasım ve 2001 Şubat Krizleri”, *Türkiye Ekonomi Kurumu*, Ankara 2001,No: 2001/1.

Wen, Kun-Lı, “The Grey System Analysis And Its Application In Gas Breakdown And Var Compensator Finding”, *International Journal of Computational Cognition*, 2004, V. 2, N. 1, pp. 21-44.

Wu, Chien-Ho, “On The Application of Grey Relation Analysis and Redit Analysis to Likert Scale Surveys”, *International Mathematical Forum*, 2, 2007, Vol. 14, pp. 657-687.

Xiao, Xingyuan. Li Ying, Jiang Tao, Yang Li, “The Grey Relation Analysis on Coal Consumption and The Economic Growth in Shandong Province”, *International Journal of Enery Engineering*, 2012, Vol. 2, N. 4, pp. 150-157.

Xue, Bing. Chen Xingpeng, Zhang Weiwei, Wang Jing, Guo Xiaojia, Geng Yong, “Grey İncidence Relation Analysis and Granger Causality Tests of the İncome Level and Economic Growth-Case Study on Gansu Province, China”, *Journalist Service Science & Management*, 2009, Vol. 2, pp. 427-431.

Yayar, Rüştü. Halid Velid Baykara, “Topsis Yöntemi İle Katılım Bankalarının Etkinliği Ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama”, *Business and Economics Research Journal*, 2012, C.3, S.4, ss. 21-42.

Yıldırım, Bahadır Fatih. Emrah Önder, *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri*, Dora Yayıncılık, Bursa 2014.

Yılmaz, Aysel, *Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Ekonomik Krizler Karşısındaki Dayanıklılığı ve Avrupa Birliği İle Karşılaştırılması (2008 ve Sonrası)*, (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale 2012.

Yılmaz, Esra. Ferhat Güngör, “Gri İlişkisel Analiz Yöntemine Göre Farklı sertliklerde Optimum takım tutucusunun Belirlenmesi”, 2. *Ulusal Tasarım İmalat ve Analiz Kongresi*, Balıkesir 2010.

Yiğitoğlu, Ali İhsan, “2001 Krizi Sonrası Dönemde Türkiye Ekonomisinin ve Bankacılık Sektörünün Değerlendirilmesi”, *Sosyoekonomi*, 2005, S. 1, ss. 115-125.

Yükseler, Zafer, *Türkiye’de Kriz Dönemlerinde Ekonomik Gelişmeler ve Ödemeler Dengesi Uyumunu*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Ankara 2009.

